22 זייטען

ציהונג פון דער 37. מלוכה־לאטעריע — זעה זייט 18.

פרייז 30 גראשען

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נייער פאלקסבלאט

14־טער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג פ׳ וינש ד׳ טבת תרצ״ז | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt.-1.06 | Łódź, Piątek, 18 grudnia 1936 | № 291

גיפט און האס

ענדעקעס האבען אנגעהויבען מיט בעליידיגונגען און דראהונגען געגען יודען

אויף דער נעכטיגער 1. זיצונג פון שטאט־ראט

קאוואלסקי ערקלערט, אז די ענדעקעס וועלען נישט לאזען בעריהרען קיין שום יודישע פראגען

די טאקטיק פון די פראקציעס

מיקען אהן שום גוזמא זאגען, אז גאנץ לאדז האט מיט דער גרעסטער שפאנונג אפגעווארט די נעכטיגע ע״שטע זיצונג פון שטאט־ראט, די פראקטיק פון דעם פריהערדיגען שטאט־ראט, וואו די ענדעקעס האבען געהאט א מעהרהייט, האט פאר־אויסגעזאגט, אז אהן סקאנדאלען וועט די ע״שטע זיצונג און אויך די ווייטערדיגע נישט אדורכגעהען.

אזוי איז אויך געווען

די ענדעקעס,

וועלכע האבען אבער אויף דער נעכטיגער זיצונג נישט געפרובט ארייצוטראגען קיין אנטי־יודישע פארשלאגען, האבען זעהט אויס, דאך בעשלאסען נישט צו דערלאזען, אז קיין שום יוד זאל נישט רעדען פון דער טריבונע און קיין שום פראגע וואס אינטערעסירט די יודישע בעפעלקערונג זאל נישט קענען קומען אויף דער טאג־ארדנונג, זייער בעשלוס האבען זיי שוין גלייך אנגעהויבען אויס־צופיהרען און בעת די רעדעס זייערע האבען זיי שוין אנגעדייט אויף דעם ווי אזוי זיי וועלען בעהאנדלען די יודען־פראגע.

די פ. פ. ס.

האט געוואלט אונבעדינגט אדורכפיהרען די נעכטיגע זיצונג, כדי עס זאל דערפיהרט ווערען צו די וואהלען פון א מאגיסטראט־פרעזידיום, דעריבער האבען זיי אויסגעמיטען צו בעריהרען דראסטישע פראגען און זיך בעמיהט צו בערוהיגען די געמיטער ווען אין שטאט־ראט איז געווארען „הייס":

וואס שייך דער צוזאמענארבייט פון פ. פ. ס. מיט „בונד"

האט מען עס אויף דער נעכטיגער זיצונג נישט אויסגעזעהען. הגם נעכטען האט סיי דער קאמיטעט פון פ.פ.ס. און סיי דער קאמיטעט פון בונד פערעפענטליכט ערקלערונגען וועגען דעם שלום צווישען פ.פ.ס. און „בונד" אין לאדז, ס׳האט זיך אנגעזעהען, אז די פ.פ.ס. האט זיך אבסאלוט נישט געהאט פאר־שטענדיגט מיט׳ן „בונד" בנוגע די פראגען, וועלכע זענען געשטאנען אויף דער טאג־ארדנונג פון דער נעכטיגער זיצונג, און עטליכע מאמענטען האט מען אפילו ארויסגעפיהלט, אז דער „בונד" טרעט דירעקט ארויס געגען די פ.פ.ס׳שע פארשלאגען.

די יודישע בירגערליכע ראטמענער

האבען זיך אויף דער נעכטיגער זיצונג אקטיוו נישט בעטייליגט, ווייל זיי זענען פערשטענדליך, אין די פראגען וואס זענען בעהאנדעלט געווארען דירעקט נישט געווען פראינטערעסירט, דאך האבען זיי איינהייטליך נישט געשטימט, אויב ביים בעשטי־מען די צאהל וויצע־פרעזידענטען, האבען די ציוניסטישע ראטמענער ד״ר עלענבערג און אדוו. שטרויך, געשטימט מיט די סאציאליסטען, האבען זיך אדוו. יויצמאן, מ. לעווין און פ. ליבערמאן אפ־געהאלטען פון שטימען, דאגעגען האבען די יודישע ראטמענער שוין אויף דער נעכטיגער זיצונג געהאט די געלעגענהייט זיך אקטיוו און ענערגיש אקעגענצו־שטעלען דעם פרוב פון די ענדעקעס צו בעליידיגען די יודען ב ייעדער פראגע.

נישט קוקענדיג אויף די כסדר׳דיגע סקאנדאלען, וועלכע זענען פארגעקומען אויף דער זיצונג, איז די דאך געפיהרט געווארען ביז׳ן סוף און די גאנצע טאג־ארדנונג איז אויסגעשעפט געווארען.

פאר דער זיצונג

נאך פאר דער זיצונג איז די אטמאספער געווען זעהר געשפאנט, קודם־כל האט מען געווארט אויף דעם אופן ווי אזוי די ראטמענער וועלען זיך אויס־זעצען אין זאל, ווי בעקאנט האבען די ענדעקישע פארשטעהער אויף דער קאנפערענץ און מאגיסטראט ערקלערט, אז זיי וועלען בשום־אופן נישט דער־לאזען, אז יודישע ראטמענער זאלען זיך אוועקזע־צען אין דער ערשטער רייה, בעכטען זענען א גאנצע טאג

געפיהרט געווארען אונטערהאנדלונגען צווישען די יודישע ראטמענער און פ. פ. ס. וועגען די פלעצער

אדוו. יויצמאן האט אין נאמען פון די יודישע ראטמענער פארגעלעגט דער פ.פ.ס., אז די פ.פ.ס. זאל זיך טוישען מיט זיי מיט די פלעצער, כדי די יודען זאלען נישט דארפען זיצען מיט די ענדעקעס אויף איין באנק. די פ.פ.ס. האט אפגעזאגט, מאטי־ווירענדיג דעם אפזאג דערמיט וואס זי וויל האבען איהרע אלע ראטמענער גרופירט אויף איין ארט.

צוליב דעם זענען די יודישע ראטמענער געקו־מען פריה צו דער זיצונג מיט דעם בעשלוס, אז אייבער פון זיי וועט זיך אוועקזעצן, אזוי דער ער־שטער באנק. ווייטער איז בעשלאסען געווארען, אז

אויף יעדער זיצונג זאל אן אנדערער יודישער ראטמאן זיך אוועקזעצען אויף דער ערשטער באנק

אויף דער נעכטיגער זיצונג האט זיך אויף דער ערשטער באנק געדארפט אוועקזעצען ראטמ. ד״ר עלענבערג. ווען די ענדעקישע ראטמענער זענען געקומען אויף דער זיצונג איז שוין ד״ר עלענבערג געזעסען אויף זיין ארט, די ענדעקעס האבען נישט רעאגירט און זיך אוועקגעזעצט אויף זייערע ער־טער.

די פ.פ.ס. האט זיך פערזאמעלט אויף א פראק־ציע־זיצונג אין נעבען זאל, די בונדישע ראטמענער זענען צו דער זיצונג געקומען אלע צוזאמען, ראטמ. האלענדערסקי (פ. צ.) איז אויף דער זיצונג נישט אנוועזענד געווען צוליב דעם וואס ער געפינט זיך נישט אין לאדז, אויף דער זיצונג זענען אנוועזענד געווען 71 ראטמענער,

די ראטמענער זענען פונאנדערגע־זעצט געווארען אויף פאלגענדען אופן:

אין דער ערשטער רייה פון דער טיר זיצען:

די ענדעקעס :: גזשעגאזשאק, אדוו. קאוואלסקי, אדוו. שוויידלער, אדוו. גראכאווסקי, דאן ד״ר עלענ־בערג, באך זיי די פ.פ.ס.סאוויצעס כאדינסקי, הארטמאן,

(ווייטער זעה 4־טע זייט)

מענשען־רויב אין לאדז

4 פערברעכער האבען אוועקגעפיהרט א זוהן פון געוו. סענאטאר בודזינער און פערלאנגט פאר איהם 500 טויזענט זל. אויסלייז־געלד

געהיימנישפולע טאקסובקע. — די שפורען פיהרען קיין אנדרעספאל. — די ווילע „קארוכובקע". — אנאנים און בריף אונטער א צוואנג. — געכאפט די פערברעכער. — בעפרייט דעם געפאנגענעם

דאס איז נאר איז פוילן נישט פארגעקומען

נעכטען האט אין לאדז פאסירט א סענסאציאנעלע געשיכטע, וועלכע האט נישט איהר גלייכען אין דער קרימינעלער כראניק פון לאדז.

עהערנעכטען ביינאכט זענען די ארגאנען פון דער אויספארשונגס - פאליציי אלארמירט געווארען מיט א ידיעה, אז פערברעכער האבען אוועק געפיהרט אין אן אומבעקאנטער ריכ־טונג דעם 25־יאהריגען בנימין בודזינער, א זוהן פון בעקאנטען לאדזער אינדו־סטריעלער, בעקאנטער געזעלשאפט־ליכער טוער ה׳ שלמה בודזינער און די פערברעכער פערלאנגען פאר איהם אויסקויף־געלד א סומע פון 500 טויזענד זלאטים און אויב דאס געלד וועט נישט איינגעצאהלט ווערען אין פערלויף פון איין טאג וועט בנימין בודזינער דער־שאסען ווערען.

דער גאנצער פאליציי־אפאראט איז באלד גער שטעלט געווארען אויף די פיס, וועלכע האט אין א שנעלען טעמפא זיך גענומען אויפצוקלערען דעם ענין, צו כאפען די דרייסטע פערברעכער אי״ זיי אונ־שעדליך מאכען אויף שטענדיג.

בנימין בודזינער איז א שוואכער יונגערמאן, מיט עטליכע יאהר צוריק האט ער געענדיגט דאס יו־דישע גימנאזיום, היות ווי זיין פאטער איז א מיט־בעזיצער פון דער פירמע יארטשינסקי, האט בנימין בודזינער דארט געארבייט אלס פראקורענט.

ער האט געארבייט אין דער פאבריק אויף טאר־גאווא 28, בודזינער האט דארט געארבייט יעדען טאג ביז 7 א זייגער אין אווענד, פון דארט איז ער געווענליך אוועק מיט׳ן טראמוואי אדער טאקסוב־קע און געפאהרען אהיים אין דער וואוינונג פון זיינע עלטערן, וועלכע וואוינען אין איינענעם הויז אויף 6 שערפיען 4.

עהערנעכטען ביינאכט איז בנימין בודזינער אזוי שנעל נישט אהיימגעקו־מען פון דער פאבריק,

ה׳ שלמה בודזינער געפינט זיך איצט אין אויסלאנד און אין שטוב איז פארהאן נאר די פרוי בודזינער, אזוי ווי ס׳איז נישט געווען די געוואוינהייט פון יונגען בודזינער צו קו־מען אהיים שפעט ביינאכט, האט זיין מוטער זיך איינגעהויבן שטארק בעאונרוהיגען.

ארום 1 א זייגער ביינאכט האט אימיצער אנגע־קלונגען אין טויער אויף 6 שערפיען 4, דער הויז־ווערטער איז ארויס עפענען דאס טויער, אויף דער גאס איז געשטאנען א יונגערמאן און דערלאנגענדיג דעם ווערטער א זלאטי האט ער איהם גלייכצייטיג איבערגעגעבען א בריף, וועלכער דער ווערטער האט געדארפט לויט די רייד פון יונגענמאן באלד אי־בערגעבען צו דער פאמיליע בודזינער. דערביי האט ער נאך צוגעגעבען, אז דער בריף איז פון יונ־גען בודזינער. דער יועכטער וויסענדיג, אז דער יונגער בודזינער ווערט געזוכט דורך זיין מוטער האט גלייך איבערגעגעבען דעם בריף צו פרוי בוד־זינער, וועלכע איז א פערצווייפעלטע נאך נישט גע־שלאפען.

דער בריף איז געווען א קורצער, אין איהם איז געזאגט געווארען: מיר האבען אוועקגעפיהרט אייער איינציגען זוהן, דערווייל געפינט ער זיך אויף א זי־כער ארט אבער אויב מיר וועלען ביז דא־נערשטאג דעם 17 ד. ח. 11 א זייגער ביי־טאג נישט בעקומען פאר איהם קיין אויס־קויף־געלד אין דער הויך פון 500 טויזענד זלאטים וועט אייער זוהן ערמארדעט ווע־רען. דערביי איז אנגעוויזען געווארען, אז אויף צור־מארגענס וועט אימיצער אנקומען צו די בודזינערס אהיים און מ׳זאל זיי געבען אן ענטפער צי דאס געלד וועט איינגעצאהלט ווערען, צי נישט. אין דעם בריף האט זיך אויך געפונען א קליין צעטעלע געשריבען מיט בנימין בוד־זינערס האנד. פון אינהאלט פון דעם צעטעלע איז געווען צו זעהן, אז דער אוועקגעפיהרטער שרייבט דאס אונטער צוואנג און דיקטאנדא. אין דעם צעטע־לע האט בנימין בודזינער געבעטען זיינע קרובים, אז זיי זאלען וואס גיכער אויסקויפען איהם פון די באנדיטענס הענט.

ביי דער פאמיליע בודזינער איז ענטשטאנען א אונגעהויערע פאניק. פרוי בודזינער האט צוגעזופען ריפען צו זיך אהיים איהרע נאהענטסטע קרובים און מ׳האט זיך בעראטען וואס ס׳איז איצט פארהאן צו טון. ס׳איז בעשלאסען געווארען תיכף וועגען דעם צו מעלדען די פאליציי, וועלכע האט באלד אונטער

(ווייטער זעה 18־טע זייט)

אנגעריע ערפינדונג!

אויף פערשידענע האנדעלס-ביכער
צו קאנקורענץ-פרייזען ליפערט

א וועקסעל=טאג=בוך

פון איינגאנג און אויסגאנג
פוילישער פאטענט נומער 21734

דאס וועקסעל בוך פון א נייעם פערפולקאמטען סיסטעם געשטיצט אויף א בעזונדערער באטירונג פון איינגאנג און אויסגאנג פון די וועקסלען, א דאנק וועלכען ס'קאנטראלירט זיך זעלבסט און ס'ווייזט ארויס די צאהל און די אלגעמיינע סומע פון די וועקסלען, וואס געפינען זיך אין פארטפעל.

Zakłady Graficzne i Fabryka Ksiąg Handlowych

S. HAMBURSKI, Łódź, Piotrkowska 42
tel. 210-02. P. K. O. 601.553

בעקאנטמאכונג!

צום הערבסט- און ווינטער=סעזאן
האט דאס בעוואוסטע
שיך=געשעפט
צונעגרייט א קאלאסאלען אויסוואהל
שפאציר און ספארט=שיך
לויט די לעצטע מאדעלען.

A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86.

צוגענגליכע פרייזען א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער=שיך.

פליישער- און וואורשטענמאכער=צעך
ציגעל-גאס 28,

אלע קצבים, וועלכע האבען זיך גרופירט, דארפען קומען היינט פרייטאג אין סעקרעטאריאט פון צעך, אין די שעה'ן פון 10 ביז 3 נאכמ. אפגעבען

ביטעס אויף קאנצעסיעס.

גלייכצייטיג פאדערן מיר אויף אלע לאדזער וואורשטענמאכער ... אויף די אינהאבער פון פיוויארניעס. הערבאטשארניעס ווי אויף קאלאניאל-געוועלבער, וועלכע פערקויפען אויך וואורשט-ארטיקלען, דאס זיי זאלען אפגעבען ביטעס אויף קאנצעסיעס, דען נאכ'ן 1/1 1937 וועט אהן קאנצעסיע נישט ערלויבט זיין צו פערקויפען וואורשט.

דער סעקרעטאריאט פון צעך ערטיילט אלע נויטיגע אינפארמאציעס ווי אויך עס איז צו בעקומען די נויטיגע פארמולארען.

די פערוואלטונג פון
פליישער און וואורשטענמאכער-צעך אין לאדז.

דאס לאנג=בעקאנטע
וויין=געשעפט פון
ע. שיקיער
(אינהאבער ישראל שיקיער)
פריהער פולנאצנא 1

איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 107-84

עמפפעהלט די בעסטע
ווײנען, קאניאקען און ליקערען ::

עקזיסטירט זייט 1865 יאהר

צענטר. יוד. הענדוו. פערבאנד אין פוילען
עקספאזיטור לאדז
פיעטרקאווער 45 טעל. 131-82.

מעלדונג!

דער סעקרעטאריאט נעמט אן אויסצוקויפען

פאטענטען
אויפ'ן יאהר 1937

טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 5 ביז 9 אוונט.

בעמ. דיר. י. רעדלום ערטיילט אינפארמאציעס וועגען די לעצטע צירקולארען אין שייכות מיט די פאטענטען. עס ליגט אין אייגענעם אינטערעס אויסצוקויפען דעם פאטענט דורך אונזער פאראיין.

זונטאג, דעם 20-טען ה. ח. 6 נאכמ. קומט פאר אין זאל פיראמאוויטשא 3

א פארלעזונג פון
ב. שעפנער
(ווארשא) א. ד. ט.:

אויף יענער זייט עקוואטאר
(בילדער און איינדרוקען פון א רייזע איבער דרום-אמעריקא)

בילעטען צום פרייז פון 54 גראשען זענען צו בעקומען אין קולטור-ליגע, זאכאדניא 69 און אין סאל. חשמונאי, פיראמאוויטשא, ציגעל-גאס 4. ווי אויך פון 5 נאכמ. ביים איינגאנג.

ווישניאווא=גורא
פענסיאנאט
לאנדא
האט זיך איבערגעטראגען
אין דער ווילע דעסאו ביים וואלד
עמפפעהלט שעהנע זוניגע צימערן מיט אלע בעקוועמליכקייטען. כשרע קוך. טעלעפאן

Z intencji zaręczyn Sz. Szefa naszego p.
Rachmila Litmanowicza
z p. **Minią Sobocką**

życzymy wiele szczęścia i świetnej przyszłości.

Personel F-my Litmanowicz.

איער פערזענליכער אינטערעס
באר צו קויפען
די ווײנען
מיט דער מארקע
„בארווין“
נאוואמיעסקא 30,
טעל. 210-58

וועלכע גאראנטירט אייך געניס און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
רעניע שאלשטיין
מיט העררן
גרישע לעווקאוויטש

גראטולירט הערצליך און וויגשט צוויגעס גליק.

אברהם רינגארט.

Z intencji zaręczyn

p. **Ewy Herszenberzanki**

z p. **Heńkiem Klajnmanem**

życzymy wiele szczęścia i świetnej przyszłości. —

Koledzy:
Józiek, Salek i Maks

Z intencji zaręczyn kolegi naszego

p. **Mońka Laksa**
z p. **Dorą Smolarską**

życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.

Rózia Goldbaumówna
Heniek Ostrowiecki.

ZAKOPANE.
פענסיאנאט
„TYTAN“
ul. Zamojskiego, tel. 1637

אונטער דער ליטונג פון ליובא שאב-רינסקא און גיזא פארבער.

מאדערנער קאמפארט, צענטראל-בהייצונג,ווארם און קאלט וואסער אין די צימערן, באדע-צימער, אידעאלע בעדינונג צום אפרויחין צוגענגליכע פרייזע.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער=וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל
ווידשימאטשטעם, אייז-סאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt“ א. ד. ג. קויפטמען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896

פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70

געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער.

דער צענטר. האנדווערקער און קלייבאינדוסטריעלער= פערבאנד
אויף לאדזער וואיעוואודזטווע
גדאנסקא 40.

מאכט בעקאנט, אז די קאנצעלאריע פון פערבאנד האט בעקומען די ערלויבניש פון דער מאכט

אויסצוקויפען פאטענטען
פאר די מיטגלידער

אין צוזאמענהאנג דערמיט דארפען זיך די מיטגלידער תיכף מעלדען אין ביורא פון פערבאנד יעדען טאג פון 6 ביז 9 אוונט, כדי זיי צו ערלעדיגען די פאטענטען=פארמאליטעטען אויפ'ן יאר 1937. די פעראינטערעסירטע דארפען מיטברענגען דעם אלטען פאטענט פון יאהר 1936, די האנדווערקער-קארטע און דעם צעטל פון דער ווינטער-הילף אקציע. די פאטענטן מוזען אויסגעקויפט ווערן ביזן דעם 31 דעצעמבער ד. י.

די פערוואלטונג.

אכטונג, ביער-האלע-בעזיצער!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז דער פעראיין נעמט אן איינצאהלונגען אויף פאטענטען אויפ'ן יאהר 1937.

איינצאהלען קען מען ביים פרעזעס יעקב רייכמאן, בושעזשינער 4, ביים וויצע-פרעזעס ש. סלעפאן, לאגיעווניצקא 2 און ביי וו. שווארץ, פאלודניאווא 6. עס ליגט אין אייער אייגענעם אינטערעס, וואס פריהער איינצוצאהלען.

די פערוואלטונג.

בעמערקונג: אינפארמאציעס ביים פרעזעס פון 2—4 נאכמ. און א גאנצען טאג טעלעפאניש 153 60.

אכטונג, ראדאמער הילפס-געזעלשאפט
און אומגעגענד!

מ'בעט צו קומען מארגען שבת, דעם 19 ד. ח. 8 אוונט אין פעראיינס-לאקאל פאלודניאווא 20 אויף דער

ערעפנונג פון לאקאל.

גלייכצייטיג מעלדען מיר, אז זונטאג, דעם 20 ד. ח 8 אוונט קומט פאר אין זעלבען לאקאל

א גענעראל-פערזאמלונג.

אלע פון ראדאם און אומגעגענד, וואס וואוינען אין לאדז, ווערען געבעטען צו קומען.

די פערוואלטונג.

8-טונג, יוגענד!

די גוט. „ארט“ ארדענט=איין אלערן=קורס
פאר
דרוק-מוסטער-צייכנען

פערזאנען מיט פעהיגקייטען פון צייכנען און רי-סעווען קאנען זיך מעלדען אין ביורא פון „ארט“, וואולטשאנסקא 27, אין די ביורא-שעה'ן.

געדענקט, ביי
שטשענשליווי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע בילוצער און טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען
אויך פערשידענע רעשטען
קומט און איבערצייגט אייך

R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראנט II שטאק.

Biuro pisania podań

do władz administracyjnych i sądowych.
Przepisywanie na maszynie.

M. AUGENFISZ
Łódź, Zawadzka 9.

דייטשלאנד דער צענטער פון אונרוהען

אזוי לאנג ווי זי וועט נישט צוריקגעבן די קאלאניעס

סענסאציאנעלע ערקלערונג פון ד"ר שאכט

ב ע ר ל י ן, 17 (ספ. חעל.)

דער פרעזידענט פון דער דייטשער באנק ד"ר שאכט האט ערטיילט דער ענגלישער צייטשריפט „פארעין אפערס" א לענגערן ארטיקעל וועגן קאלאניאלען פראבלעם פון דייטשלאנד.

אין דעם ארטיקעל פיהרט שאכט צווישען אנדערעם אויס, אז די איינציגע מלוכה, וואס איז געבליבען אונבעפרידיגט איז דייטשלאנד. צוליב דעם אזוי לאנג ווי דאס קאלאניאלע רוה-שטאף-פראבלעם וועט פאר דייטשלאנד נישט ענטשידען ווערען. וועט דייטשלאנד בלייבען, טראץ זייער שטרעבען צו שלום, דער צענטער פון אונרוה.

עס איז פולשטענדיג לעכערליך — שרייבט ווייטער שאכט — דער פארוואורף, וואס דייטשלאנד הערט אלס ענטפער אויף איהרע פאדערונגען פון קאלאניעס, אז קאלאניעס, און בעזונדערס די אמאליגע דייטשע קאלאניעס זענען נארנישט ווערט און אז מען וועט די דייטשען נישט טון קיין שום טובה דערמיט וואס מען וועט זיי צוריקגעבען די קאלאניעס. אויב דאס אזוי, צו וואס האלט איהר זיך זיך אזוי מיט זיי.

צום סוף פארמולירט שאכט צוויי דייטשע פאדערונגען ערשטענס מוז דייטשלאנד האבען רעכט אויף רויה-שטאפען, אויף אזא טעריטאריום, וואס וועט זיך געפינען אונטער זייער פערוואלטונג. צווייטענס מוז אויף דעם דאזיגען טעריטאריום דער געלד-פערקעהר זיין די דייטשע וואלוטע.

ב ע ר ל י ן, 17 (ספ. טעל.)

די היינטיגע אויספיהרונגען פון ד"ר שאכט אין דער ענגלישער צייטשריפט „פארעין אפערס" האבען געמאכט אין די היגע אויסלענדישע קרייזען א גרויסען איינדרוק. דער צווייטער ארויסטריט פון שאכט'ן, בעווייזט, אז די קאלאניאלע פראגע איז איצט פאר דייטשלאנד א פרינציפיעל פראבלעם.

עס רופט ארויס אויפמערקזאמקייט דער אויסער-געוועהנליכער קאטעגארישער טאן פון שאכט'ס אויספיהרונגען, וועלכער בענוצט אזעלכע בעצייכענונגען ווי „דייטשלאנד דער צענטער פון אונרוהען".

דאס הכסטע געריכט צום דריטען מאל איבערגעשיקט אין אפעלאציע-פראצעס דעם עניז פון צוויי ווילנער יודען

וו א ר ש א, 17 (טעל.)

היינט איז אין העכסטען געריכט בעטראכט געווארען דער פראצעס פון צוויי ווילנער יודען, וואס ציהט זיך שוין זייט א לאנגער צייט.

אין יאהר 1933 זענען די צוויי ווילנער יודען מארטקין און העלער געהענדיגט א היים ביי נאכט בעפאלען געווארען דורך דעם שכור'ן פעלדשער סורלאנ'ס, וועלכע האט זיי געשלאגען. פערטיידיגענדיג זיך האט מארטקין ארויסגעכאפט א שליספעל און א קלאפ געגעבען סולאנ'סן, וועלכער איז פון קלאפ געבליבען א אייביגער קאליקע.

דאס ווילנער געריכט האט בעשתו פערמשפט מארטקינען צו א יאהר תפיסה און העלערן בעפרייט. דער פראקוראר האט אפעלירט. דאס אפעלאציע-געריכט האט ביידע יודען פערמשפט צו א יאהר תפיסה. די יודען האבען אפגעגעבען א קאסאציע און דאס העכסטע געריכט האט דעם עניין איבערגעשיקט נאך אמאל קיין ווילנא צו בעטראכטען. צום צווייטען מאל זענען דורכן אפעלאציע-געריכט פערמשפט געווארען מארטקין בו 3 יאהר תפיסה און העלער אויף א יאהר. דער ענין איז ווידער איבערגעגאנגען ביז צום העכסטען געריכט.

דערווייל איז אבער מארטקין מיט דריי וואכען צוריק בעגאנגען זעלבסטמארד. צוליב דעם וואס דאס העכסטע געריכט האט וועגען דעם טויט פון מארטקינען נישט געהאט קיין אפיציעלע בעשטעטיגונג איז דער ענין נעכטען ווייטער בעטראכט געווארען.

דאס העכסטע געריכט האט בעשלאסען דעם ענין צום דריטען מאל איבערצושיקען קיין ווילנא צום בעטראכטען.

שפאנישע רעגירונג מסכים צום פראנצויזיש-ענגלישען פארשלאג

וו א ל ע נ ס י א 17 (ספ. טעל.)

די שפאנישע אפיציעלע אגענטור פערעפענטליכט דעם איבהאלט פון דער נאטע, וואס דער פרעמיער לארגא קאבאלערא האט איבערגעגעבען דעם בריטישען שארזש ד'אפער.

די שפאנישע רעגירונג ווערט ערקלערט אין דער נאטע, איז נישט מסכים, אז עס זאלען גלייך בעהאנדעלט ווערען די לעגאלע מאדרידער רעגירונג, וואס איז געוועהלט געווארען דעם 16 פעברואר, און די רעגירונג פון די אויפשטענדיגע. די שפאנישע רעגירונג האט שוין מיט דריי חדשים צוריק אויפמערקזאם געמאכט, אז עס איז פערלעצט געווארען דער נישט אינטערווענץ אפמאך דורך דייטשלאנד, איטאליען און פארטוגאל, צוליב וואס דער בירגער-קריג געדויערט ביז איצט.

די אלע פאקטען זענען — לויט דער מיינונג פון דער שפאנישער רעגירונג — גענוג אפצוּוואַרפען דעם פארשלאג וועגען א קאנטראלע, וואס איז מיטגעטיילט געווארען דעם 4 דעצעמבער.

שטעלענדיג אבער אויפ'ן ערשטען פלאן דעם שלום, איז די שפאנישע רעגירונג מסכים אין פרינציפ אנצונעהמען דעם פראיעקט פון א קאנטראלע אי-בערלאזענדיג זיך אבער דאס פולע רעכט אדורכצו-דיסקוטירען און צו פארמולירען בעזונדערע בעוואָרענישען.

שווערער לופט-אנגריף אויף מאדריד

פ א ר י ז, 17 (ספ. טעל.)

האוואס מעלדעט פון מאדריד, אז פון דער בעלאגערער באמבארדירונג פון די שטאט טיילען קלאט-רא קאמיבאס און טעטואן דורך די לופט כחות פון די אויפשטענדיגע זענען 63 פערזאן דערהרג'עט געווארען און 263 פערוואונדעט. דערנוטער א סך שווער. אין די דערמאהנטע שטאט טיילען זענען אנגעמאכט געווארען גרויסע חורבנות.

קאנטער-אטאקע פון רעגירונגס-מיליטער

ט א לא ווערא. ד ע לא ריינא, 17 (ספ.)

האוואס מעלדעט: בעכטען איז דאס רעגירונגס-מיליטער איבערגעגאנגען צו א קאנטער-אטאקע אויף די פאזיציעס, וואס די אויפשטענדיגע האבען נעכטען פערנומען אויפ'ן אפשניט קאזא דעל קאמפא. אין דער אקציע, וואס ווערט אונטערשטיצט פון טאנקס האבען זיך בעטייליגט 5000 מיליציאנטען ווי אויך די אינטערנאציאנאלע בריגאדע, די אקציע, וואס איז געווען די געוואלדיגסטע פון די ביזאיציגע קאמפען הינטער מאדריד האט זיך פערענדיגט מיט א אנגריף פון 60 אעראפלאנען פון די אויפשטענדיגע אויף די רעגירונגס אקאפעס הינטער באבילא.

געשאפן א נייע קאטאלאנישע רעגירונג

ב א ר צ ע ל א נ א, 17 (ספ.)

פרעזידענט קאמפאניס האט אויפגענומען די פרעסע פארשטעהער, וועלכע ער האט ערקלערט אז די נייע קאטאלאנישע רעגירונג איז שוין געשאפען געווארען.

Źródłem zdrowia dla każdego,
to kąp'el szyszką „Novopin".

דאס נאנקינער מיליטער מארשירט אויף סיאן-פו

ש א נ כ י י. 17 (ספ. טעל.)

פון גוטע קוועלען מעלדעט מען, אז טשאנג-סו-ליאנג האט זיך טעלעגראפיש געווענדעט צום קריגס-מיניסטער אין נאנקין, אז עס זאל אפגעשטעלט ווערען די באמבארדירונג פון סיאן-פו. טראץ דעם געהט דאס מיליטער פון דער נאנקינער רעגירונג פאר-ווערטס, ארומרינגלענדיג סאן-פו'ן.

מ א ס ק ווא, 17 (ספ. טעל.)

דער סאוויעטישער אמבאסאדאר אין נאנקין באגאמאלאוו איז אנגעקומען קיין מאסקווא. אלס אפיציעלע סיבה איז אנגעגעבען געווארען אורלויב.

ש א נ כ י י. 17 (ספ. טעל.)

לויט אינפארמאציעס פון כינעזישע קרייזען, האט טשאנג-קיי-שעק'ס בעל-יועץ, דאנאלד צוגעשיקט א דעפעשע, אין וועלכער ער טיילט מיט, אז ער בלייבט אין סיאן-פו ביי טשאנג-קיי-שעק.

פ ע ק י ן, 17 (ספ. טעל.)

דער פאליטישער ראט פון דער פראווינץ האפע און טשאהאר האט אויף דער אויסערגעוועהנליכער זיצונג בעשלאסען: 1) פארטזעצען די ווירטשאפטליכע כינעזיש - יאפאנישע צוזאמענארבייט, 2) אפהיטען איצט די נייטראליטעט אין קאנפליקט צווישען טשאנג-סו-ליאנג און נאנקין, 3) ווייטער פיהרען דעם קאמף מיט'ן קאמוניזם.

נ א נ ק י ן, 17 (ספ. טעל.) זייט דעם אויסברוך פון אויפשטאנד פון טשאנג-סין-לאנג, בעמערקט זיך אין דער פראווינץ סיו-סין-אן א פאר-שטארקטע אקציע פון די מאנגאליש-מאנדזשורישע לופט-כוחות. מאנגאליש מאנדזשורישע עראפלאנען האבען אין משך פון די לעצטע 2 טעג באמבאר-דירט די שטעט טומורטאי און הונגהארטן. צווישן כינעזישע און מאנגאליש-מאנדזשורישע אפטיילונ-גען איז געקומען צו קלענערע צוזאמענשטויסען. לויט די מיינונג פון די ארטיגע קרייזען דארף מען ערווארטען אין די נאענטסטע צייט א גרע-סערע אפענסיווע פון די מאנדזשוריש-מאנגאלישע נישט רעגולערע אפטיילונגען.

די כינעזישע פרעסע מעלדעט, אז טשאנג-סין-ליאנג, איז אונטער דער השפעה פון דער אק-ציע פון רעגירונגס-מיליטער געניגט צו אונטער-האנדלונגען מיט'ן צוועק צו מילדערען דעם קאנ-פליקט, וואס איז ארויסגערופען געווארען. אין שייכות מיטן ארעסט פון טשאנג-קיי-שעק.

טשאנג-סי-ליאנג האט ארויסגעשיקט צו דער פרוי פון וויצע-קריגס-מיניסטער טשען-טשען א דעפעשע אין וועלכער ער טיילט מיט, אז די קלאנגען וועגען דער ערמארדונג פון איהר מאן זענען נישט אמת.

דער אפצאהל פאר ארייננציהען טעלעפאנען ווערט ביליגער

וו א ר ש א, 17 (טעלעפאניש)

דאס פאסט-מיניסטעריום האט בעשטעטיגט דעם בעשלוס פון דער טעלעפאן-געזעלשאפט וועגען ביליגער מאכען דעם פרייז פון ארייננציהען טעלע-פאנען. דער דאזיגער בעשלוס וועט שפעטער זיין גילטיג אויף גאנץ פוילען.

פאר ארייננציהען א טעלעפאן וועט גענומען ווערען 55 זל. (ביזאיצט 75), פאר איבערטראגען א טעלעפאן אנשטאט 45 זל. — 35. עס וועלען אויך ביליגער ווערען אויף 20 פראצענט אלע אפ-צאהלונגען פאר די צוגאב-טיילען, ווי דאפעלטע הער-טרייבלעך א. א. וו.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען אונזער ליבע און טייערע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער, שוועסטער און טאנטע

נ"ע שרה זשיטניצקא

אשת ר' יוסף בונם ז"ל

אין עלטער פון 66 יאהר.

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 18 דעצעמבער 1936, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז שוו. יאקובא 16, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע.

גיפט און האַס

אויף דער נעכטיגער ערשטער זיצונג פון לאָדזשער שטאָט-ראַט

(ענדע פון דער 1-טער זייט)

פּאַטקאַנסקי, דאַן צערבע נ״ף די דייטשע סאָציאַליס-טען און פּאָזנאַנסקי און מילמאַן פון בונד.

„דעקלאַראַציע“ פון די ראַטמענער

די ענדעקעס זענען געקומען צו דער זיצונג דעקאָרירט מיט גרינע בענדלעך, די בונדישע ראַט-מענער מיט רויטע קאָקאַרדעס. די פּ.פּ.ס.-אָוצעס מיט אָפּצייכענס, אויף וועלכע ס׳זענען פאַרהאַן אויפ-געשריפט „פרייהייט און סאָלידאַריטעט“.

ווען די פּ.פּ.ס.-ישע ראַטמענער זענען אַריין אין זאַל, האָט די גאַלעריע אָנגעהויבן שטאַרק אַפּ-לאַדירען.

דער אַריינגאַנג צו דער זיצונג איז געוואָרן שטאַרק קאָנטראָלירט. ס׳זענען נאָר אַריינגעלאָזען געוואָרען די, וועלכע האָבען בעקומען אַריינגאַנגס-בילעטען פון די ראַטמענער, בעאַמטע מיט קאַרטען און פּרעסע-פאַרשטעהער, וועלכע זענען אָנווזנד געוועזען עטליכע צעהנדליג אַזוי, אַז מ׳האָט געמוזט אייבאָרדענען נאָך אַ פּרעסע-לאָזשע.

7 אַ זייגער מיט 15 מינוט דערהערט זיך אַ קלינג און דאָס פרעזידיום פאַרנעהמט די ערטער. אין פּרעזידיום געפינען זיך פּרעזידענט גאַרדלעווסקי, וויצע פּרעזידענטען פאַנטשעק און קאָזלאָווסקי, פאַרשטעהער פון דער וואָיעוואָדזטוע נאַטשאַלניק יעליבעק, דיר. קאַלינאָווסקי און פּרעזידיום-סעקרעטאַר באַר-טשעווסקי.

די זיצונג

פּרעזידענט גאַרדלעווסקי

עפענט די זיצונג און ערקלערט, אַז נאָך די וואַהלען פון 27 סעפטעמבער זענען אַריינגעגאַנגען געוואָרען 2 פּראָטעסטען, דער וואָיעוואָדע האָט די פּראָטעסטען אָפּגעוואָרפען און וועגען דעם מיטגע-טיילט דער שטאָט-פערוואַלטונג דעם 3 דעצעמבער. אין הסכם מיט די פאָרשריפטען איז די ערשטע זיצונג צונויפגערופען געוואָרען אין פערלויף פון 2 וואָכען. ווייטער ערקלערט דער פּרעזידענט, אַז צוליב דעם זמן ס׳וועט נישט אָנגענומען ווערען קיין נייער רעגולאַמין, וועט די זיצונג געפיהרט ווערען לויט'ן אַלטען רעגולאַמין.

אדוו. קאַוואַלסקי

נעהמט אַ וואָרט און לייענט אַ גרויסע ערקלערונג וועגען דער דאַנציגער פראַגע, ער פּראָטעסטירט געגען דעם פּרוב צו פערקלענערען די רעכט פון פּוילען אין דאַנציג און ענדיגט דערמיט, אַז דאָס פאַראייניגען דאַנציג מיט דייטשלאַנד הייסט מלחמה.

נאָכ׳ן אַדורכלייענען די דאָזיגע דעקלאַראַציע לעגט פאָר

ראַטמאַן מילמאַן

צו מאַכען אַ הפסקה פון 5 מינוט.

ראַטמאַן פּאַטקאַנסקי

(פּ.פּ.ס.) זאָגט זיך אָרויס געגען דער הפסקה, ער-קלערענדיג, אַז נאָך דער דעקלאַראַציע וועלען נישט זיין קיין דיסקוסיעס און מ׳קען די זיצונג ווייטער פיהרען. קיין הפסקה ווערט נישט ערקלערט דאַן רעפערירט

דיר. קאַרינאָווסקי

די פאָרשריפטען בנוגע דער צאָהל וויצע-פּרעזידענ-טען, די שטאָט לאָדז האָט דאָס רעכט צו וועהלען 1, 2 אָדער 3 וויצע-פּרעזידענטען.

ראַטמאַן כאַרינסקי

(פּ.פּ.ס.) לעגט פאָר, אַז מ׳זאָל בעשטימען

3 וויצע - פּרעזידענטען

ער מאָטיווירט דאָס דערמיט וואָס אַמאָל זענען גע-ווען שטענדיגע לאַוניקעס, וועלכע האָבען ענטלאַס-טעט דאָס פּרעזידיום פון אַרבייט איצט זענען אַזעלכע לאַוניקעס נישט פאַרהאַן און דעריבער דאַרף די צאָהל וויצע-פּרעזידענטען זיין אַ גרעסערע.

אדוו. שווידלער

(ענדעק) זאָגט, אַז די שטאָט דאַרף שפּאָרען. די צאָהל אַמטען דאַרפען בעגרענצט ווערען, ער לעגט פאָר, אַז ס׳זאָלען נאָר זיין 2 וויצע-פּרעזידענטען.

ביי דער אָפּשטימונג

ווערט דער פאָרשלאַג אָנגענומען מיט 41 שטימען געגען 27, פאַר׳ן פאָרשלאַג האָבען געשטימט די פּ.פּ.ס., בונד און די ציוניסטישע ראַטמענער ד״ר עלענבערג און אַדוו. שטרויך, געגען די ענדעקעס, אָפּגעהאַלטען זיך פון שטימען האָבען די ראַטמענער אַדוו. ווייצמאַן, לעווין און ליבערמאַן.

דאַן לעגט פאָר ראַטמ. כאַרינסקי, אַז דאָס גע-האַלט פון פּרעזידענט זאָל זיין לויט דער סטאַווקע פון דער 5-טער קאַטעגאָריע פון מלוכה-בעאַמטע מיט 30 פּראָצענט צושלאַג רעפּרעזענטאַציע-קאָסטען, מיט וואוינונג, בעהייצונג, בעלייכטונג, אַ לויב און אַמעריטור.

דאָס געהאַלט פאַר וויצע-פּרעזידענטען לויט דער 6-טער קאַטעגאָריע פון מלוכה-בעאַמטע מיט 15 פּראָצענט רעפּרעזענטאַציע-צושלאַג און די לאַווניקעס זאָלען בעקומען 25 זל. פאַר יעדע זיצונג.

ראַטמ. פּאָזנאַנסקי (בונד) פאָדערט וויפיל די פּענסיעס וועלען אויסמאַכען אין ציפערן.

פּרעזידענט גאַרדלעווסקי ערקלערט, אַז דער פּרע-זידענט וועט בעקומען, לויט דעם דאָזיגען פאָרשלאַג 2072 זל. אַ חודש, די וויצע-פּרעזידענטען 1230 זל. דערפון נעהמט אַראָפּ אַ ערך 25 פּראָצענט פאַר פער-שידענע אָפּצאָהלען.

דער איצטיגער פּרעזידענט בעקומט 2,400 זל. און די וויצע-פּרעזידענטען 1434 זל. אַ חודש.

ראַטמ. גזשעגאָזשאַק (נ. ד.) האַלט דאַן אַ דעמאַגאָגישע רעדע אין וועלכער ער וויל אויפ-ווייזען, אַז די פּ. פּ. ס. וויל בעקומען וואַרימע פּאָס-טענס און בעשטימט צו הויכע פּענסיעס, אַ חוץ דעם האָבען זיי בעשטימט אַן איבריגען, לויט זייער מיי-נונג, וויצע-פּרעזידענט.

איהם ענטפערט ראַטמ. פּאַטקאַנסקי (פּ. פּ. ס.) און די דיסקוסיע ווערט שוין לעבעדיגער. דער רעדנער וואַרפט פאָר די ענדעקעס, אַז זייערע פאָר-שלאָגען זענען דעמאַגאָגיש, זיי זענען געוועזען צום „אָרענדאַוניק“. דאָס פּרעזידיום וועט האָבען פיל אַרבייט און מען מוז האָבען 3 וויצע-פּרעזידענ-טען, וואָס שייך דער הויך פון געהאַלט, האָבען די ענדעקעס ביי זייער קאַדענץ בעשטימט די זעלבע גע-האַלטען.

ראַטמ. בעלקא (נ. ד.) קריכט אַרויס אויף זיין שטייגער און ווייזט אָן אַז מיט 12 טויזענד זל. וואָס דער דריטער וויצע-פּרעזידענט וועט בעקומען קען מען אויסהאַלטען 12 פאַמיליעס ביי דער איצ-טיגער אַרבייטסלאָזיגקייט.

בעת דער רעדע פון ראַטמ. זדזשעכאָווסקי קומט צום ערשטען טומעל. דער רעדנער ווייזט אָן, אַז דאָס אַלץ וואָס עס רעדען די ענדעקעס איז דעמאַגאָגיע. קאַוואַלסקי פאַרדיגט איינס און טוט פאַר געלד עפּעס אַנדערש. אין נערווען פּערטיידיגט ער יודישע פאַבריקאַנטען געגען אַרבייטער.

דאַ מאַכען די ענדעקעס דעם ערשטען סקאַנדאַל, זיי קלאַפּען אין די טישען און שרייען: „ס׳איז ליגען, דו ביזט אַ יודישער פּאַכאַלעק, ביזט געוועהלט געוואָרען מיט יודישע שטימען“,

אייער אדוו. קאָמפּנער האָט הייזער אין בערלין״ א. א. וו. כ׳געדויערט אַ לענגערע צייט ביז דעם פּרעזיצער גע-לונגט צו בערוהיגען דעם זאַל.

נאָך דער רעדע פון ראַטמ. גאַלינסקי, וועל-כער גריפט שטאַרק אָן די ענדעקעס, נעמט אַ וואָרט אדוו. שווידלער. ער לאָזט זיך אַריין אין אַ פּרינציפּיעלער דיסקוסיע. בעת זיין רעדע זאָגט ער: די אַרבייטסלאָזיגקייט וועט אויפהערען דעמאָלט ווען די ענדעקעס וועלען האָבען די מאַכט. ווען מ׳וועט אַרויסוואַרפען די יודען פון פּוילען.

די יודישע ראַטמענער שטעלען זיך אויף פון די ערטער און פּראָטעסטירען.

אדוו. ווייצמאַן: און די דייטשען וועט איהר אויך אַרויסוואַרפען?

שווידלער: די דייטשען אויך.

אדוו. ווייצמאַן: איהר אַליין זענט דאָך אַ דייטש.

אדוו. שטרויך שרייט אויפ׳ן קול: „מיר וועלען זיך נישט לאָזען בעליידי-גען. מיר ערקלערען דאָס אייך שוין אָפּען, דאָ איז נישט קיין מיטינג אין הע-לענאָוו.

ראַטמ. לעווין פּראָטעסטירט הויך.

דאָ ווערט אַ טומעל אויף די ענדעקישע בענק, זיי שרייען „דאָ פאַרעסטיני“, „מיר וועלען די יודען פון דאַנען אַרויסוואַרפען“.

דער יונגער ראַטמאַן שווידלער שרייט צו אדוו. ווייצמאַן „איהר שווייגט, איהר זענט אַ דעזערטער“.

אדוו. ווייצמאַן שרייט: „לאָבוז, איהר וועט מיר ענטפערען אין געריכט“.

די ענדעקעס קאָזשוכאָווסקי, ראָסטקאָווסקי, נאַ-לאַר און שולץ כאַפּען זיך שוין שלאָגען. די

יודישע ראַטמענער האַלטען זיך שטאָלץ

די פּ. פּ. ס. בערוהיגט און ערשט דאַן קען אדוו. שווידלער ווייטער רעדען.

ער זאָגט: דאָ, וואו עס רעגירען נאַציאָנאַליסטען דאָ איז נישט פאַרהאַן קיין אַרבייטסלאָזיגקייט, למשל אין דייטשלאַנד.

ראַטמ. עלענבערג פון אָרט: הערט, הערט, אַ גן-עדן אין היטלער-לאַנד.

נאָך דעם אינצידענט פאָרלאַנגט ראַטמ. פּאַט-קאַנסקי (פּ.פּ.ס.) אַ הפסקה אויף 10 מינוט.

דער פּרעזידענט פּראָקלאַמירט אַ הפסקה, בעת וועל-כער ס׳קומט פאָר אַ בעראַטונג פון דער פּ. פּ. ס.׳ישער פראַקציע. צוזאַמען מיט דער בונדישער.

ווי מיר דערוויסען זיך איז די הפסקה פאָר-געקומען אויפ׳ן פאָרלאַנג פון „בונד“, וועלכער האָט נישט געוואָלט מסכים זיין אויף די גע-האַלטען פון פּרעזידענט און וויצע-פּרעזידענטען, האַלטענדיג זיי פאַר צו הויך. די בונדישע פראַקציע האָט פאָרלאַנגט די זעלבע געהאַלטען, וואָס דער פּרע-זידענט און וויצע-פּרעזידענטען האָבען געהאַט בעת דעם סאָציאַליסטישען מאַגיסטראַט. דער „בונד“ איז אויף דער בעראַטונג געבליבען ביי זיין שטאַנדפּונקט, נישט וועלענדיג אָבער שטערען די ערשטע זיצונג האָט ער בעשלאָסען צו שטימען צוזאַמען מיט די פּ. פּ. ס.

נאָך דער הפסקה לעגט פאָר ראַטמ. פּאַט-קאַנסקי איבערצורייסען די דיסקוסיע, הגם ס׳זענען נאָך געווען פאַרשריבען עטליכע ענדעקישע ראַט-מענער.

געגען דעם פאָרשלאַג רעדט אדוו. גראָכאָווסקי (נ. ד.), דער פאָרשלאַג ווערט אָבער אָנגענומען.

דאַן ווערט אָפּגעשטימט דאָס געהאַלט פאַר דעם פּרעזידענט, וויצע-פּרעזידענטען און לאַוניקעס מיט דער זעלבער שטימען - מעהרהייטליך וואָס פריהער 41 פאַר, 27 געגען און 3 אָפּגעהאַלטענע איז דער פּ. פּ. ס.׳ישער פאָרשלאַג אָנגענומען געוואָרען.

דערמיט איז די טאָג-אָרדנונג אייגענטליך גע-וואָרען אויסגעשעפּט.

אדוו. גראָכאָווסקי ערקלערט אָבער, אַז די ענדע-קישע פראַקציע האָט אַריינגעטראָגען 2 דרינגענ-דע פאָרשלאָגען. וועלכע מ׳דאַרף בעטראַכטען.

פּרעזידענט גאַרדלעווסקי ערקלערט, אַז די פאָר-שלאָגען זענען אַריינגעטראָגען געוואָרען צו שפּעט און אין הסכם מיט דעם רעגולאַמין קענען זיי נישט בעטראַכט ווערען.

די ענדעקעס פּרובען צו פּראָטעסטירען, אָבער צום סוף זענען זיי מסכים, אַז מ׳זאָל די פאָרשלאָ-גען בלויז לייענען.

ראַטמ. פּאַטקאַנסקי זאָגט זיך אַרויס געגען לייע-נען אויך, ווייל די פאָרשלאָגען וועלען סיי-ווי-סיי נישט קענען בעטראַכט ווערען.

פּרעזידענט גאַרדלעווסקי איז דערמיט מסכים און דערלויבט נישט צו לייענען די פאָרשלאָגען. די ענ-דעקישע פאָרשלאָגען זענען געווען וועגען אַרבייטסלאָזיגקייט און וועגען ביליגע קוכען.

דאַן בעט ראַטמ. מילמאַן (בונד) אַ וואָרט צו אַן ערקלערונג. ער הויבט אָן מיט פאָלגענדע ווער-טער: די בונדישע פראַקציע פּראָטעסטירט ווי אַמ-שאַרפסטען געגען דעם פּרוב איינצופיהרען אַ געטאָ פאַר יודישע אַקאַדעמיקער...

דאַ ענטשטעהט אַ מורא׳דיגער סקאַנדאַל, קאַוואַלסקי גיט האַסטיג אַ רוק אַוועק דעם טיש און לויפט צו צו דער רעדנער-טריבונע, דאָס געשלעג הערט אין דער לופט.

די פּ.פּ.ס.׳ישע ראַטמענער שטעלען זיך גלייך אַוועק צווישען די ענדעקעס און די טריבונע, די יודען געפינען זיך אין דער מיט.

קאַוואַלסקי שרייט: „זאָל לעבען די יודישע געטאָ“, יודען קיין פּאַלעסטינא

דער בעריהמטער ראָסטקאָווסקי געפינט זיך שוין נעבען ראַטמ. לעווין, טשערניק נעבען ראַטמ. עלענבערג, אדוו. שטרויך אַמפּערט זיך שוין מיט אַן ענדעק.

„אַרויס מיט די יודען, אָפּנעהמען ביי זיי דאָס וואָרט“, אויסשליסען ווייצמאַנ׳ען פון דער זיצונג“, אַרויסוואַרפען מילמאַנ׳ען דאָס הערט מען פון אַלע זייטען.

קאַוואַלסקי געהט צו צום פּרעזידענט און ער-קלערט איהם אָפּען: „מיר וועלען אין היינטיגען שטאָט-ראַט בשום אופן נישט ערלויבען צו בעריהרען פראַגען, וואָס זענען גינסטיג פאַר יודען, מיר וועלען זיי אויסראָטען“.

דער פּרעזידענט גאַרדלעווסקי קלינגט און שריי צו ראַטמ. מילמאַן, אַז די ערקלערונג האָט נישט קיין שייכות מיט׳ן שטאָטראַט.

ראַטמ. מילמאַן: איך שטעל פעסט, אַז די זיצט איז דער פּאָרזיצער געווען לאָיאַל, אָבער...

פּרעז. גאַרדלעווסקי: איך בעט מיך נישט צו לערנען.

ראַטמ. מילמאַן: די ערקלערונג וועגען דאַנציג האָט אויך נישט קיין שייכות מיט׳ן שטאָטראַט.

קאַוואַלסקי: די ערקלערונג וועגען דאַנציג איז בלויז פאַר פּאָלאַקען.

אדוו. ווייצמאַן און ד״ר עלענבערג: „מיר אַלס בירגער זענען פּונקט אַזוי פאַראינטערעסירט אין דאַנציגער פראַגע ווי איהר.

ענדעקישע ראַטמענער: „איהר קיין פּאָליטיק מינא!“

ראַטמ. מילמאַן פּרובט ווייטער צו לייענען.

טשערניק שטעהט נעבען איהם מיט די קולאַקעס און וויל שלאָגען די פּ.פּ.ס.-ישע ראַטמענער דערלאָזען איהם נישט. ער קלאַפּט מיט אַ טיש אַזוי לאַנג, ביז ראַטמ. מילמאַן האָט פערענדיגט דאָס לייענען די ערקלערונג.

די ערקלערונג איז נישט אַריינגעטראָגען געוואָרען אין פּראָטאָקאָל.

אין דער ערקלערונג איז געזאָגט געוואָרען: די פראַקציע פון „בונד“ פּראָטעסטירט אַמשאַרפסטען געגען איינפיהרען אַ געטאָ פאַר יודישע אַקאַדעמיקער אין די פּוילישע הויכשולען.

די בריטסטע שיכטען פון דער אַרבייטענדער בעפעלקערונג ביי אונז אין שטאָט בעטראַכטען דעם דאָזיגען פּרוב, וואָס איז אונטערגענומען דורך די ענדעקישע עלעמענטען אַלס ברוטאַלסטען גישט אויף געגען די יודישע סטודענטען, נאָר אויך געגען די עלעמענטאַרע רעכט פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פּוילען, נעגען דער גלייכבערעכטיגונג, וואָס איז דורכ׳ן געזעץ גאַראַנטירט, דער שטאָטראַט ערקלערט, אַז ער וועט נישט מסכים זיין אויף איינפיהרען 2 קאַטעגאָריעס בירגער און פּערטיידיגען די גלייכע רעכט פון די שטאָטישע איינוואוינער אין אַלע געביטען פון פּאָליטישען, ווירטשאַפטליכען און קולטורעלען לעבען“.

די ענדעקישע פראַקציע האָט אויך אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג וועגען דערנעהרען קינדער אין די פאָלקס-שולען. דער פאָרשלאַג איז נאָך נישט בעטראַכט געוואָרען.

דערמיט האָט זיך די ערשטע זיצונג געשלאָסען.

דיילט געוויסען אין בערוהיגט, בעזיצענדיג אַ שפּאַר-ביכעל פון
BANK KUP. KRED.
לאָדז, נור פּיעטריקאָווער 29.
אונטערשטיצט דיינע אייגענע אינטערעסען!

אָפּקלאַנגען פון דעפּ. מינצבערג׳ס רעדע איז סיים

ערקלערונג פון „ק.א.פּ.“ וועגען גלח, וואָס האָט זיך פאַררופען אויף פּרעה׳ן

וואַרשע, 17 (טעלעפאָניש)

אין זיין רעדע דעם צווייטען דעצעמבער אין סיים האָט דעפּ. מינצבערג צווישען אַנדערעס ציטירט די צייטונג „ראָבאָטניק פּיאָטרקאָווסקי“. לויט וועלכער דער גלח האָט אויף דער לעקציע פון רעליגיע אין דער שולע אויפ׳ן נאָמען פון דער קעניגין „יאַדוויגאַ“ ערקלערט, אַז מיט יודען אין פּוילען דאַרף מען מאַכען אַזוי ווי פּרעה האָט געטאָן אין מצרים: די עלטערע דאַרף מען נעמען אויף שווערע אַרבייט און די קינדער ערמאָרדען.

אין שייכות דערמיט האָט די לייטונג פון דער שולע איבערגעשיקט דורך דער פערמיטלונג פון דער קאַטוילישער פּרעסע-אַגענטור אין וועל-כער עס ווערט אויפגעקלערט דער ענין מעהר וועניגער אויף פאָלגענדען אופן:

„מען קען נישט שווייגען ווען עס געשעהט אַן עוולה. דעם 12. נאָוועמבער האָט מען פון די לעהרערינס אין שולע אויפ׳ן נאָמען פון דער קעניגין יאַדוויגאַ אין פּיעטראָקאָוו מיר מיטגעטיילט, אַז אַ שילערין פון V קלאַס האָט פערטיילט די קאַ-לעזשאַנקעס פלוגבלעטער פון אַנטי-רעליגיעזען אינהאַלט. איך האָב געבעטען די ערציהערין פון דער קלאַס צו קאָנפיסקירען די פלוגבלעטער און געבעטען דעם גלח, אַז ער זאָל אויף דער לעק-ציע פון רעליגיע אַרומרעדען דעם דאָזיגען ענין, וואָס איז אויך אויסגעפיהרט געוואָרען. דאָס אינ-סיניאירען דעם גלח, אַז ער האָט צווישען די קינדער געפיהרט אַ אַגיטאַציע צו דער׳הרג׳ענען יודען איז אַ ליגענד. דער גלח האָט גערעדט וועגען יודען אָבער אין די ראַהמען, וואָס זענען פאָרגעזעהען אין שול-פּראָגראַם, וואָס איז דורך דער שול-מאַכט בעשטעטיגט געוואָרען.

די דאָזיגע ערקלערונג גיב איך דעריבער נישט בכדי צו פּאָלעמיזירען מיטן „ראָבאָטניק פּיאָטרקאָווסקי“, נאָר בכדי אויפצוקלערען די על-טערן, אַז דער וועג צו יעדער אַקציע אויפ׳ן שול-געביט פיהרט דורכ׳ן שול-אינספּעקטאָראַט אין דער קאָנצעלאַריע פון קוראַטאָריום, אין קיין פאַל אָבער די שולע נישט זיין קיין אָרט פון וועלטליכע רען מיטגלידער צו וועלכע עס איז רעליגיע-סעקטע, וואָס נעסטען אין אונזער שטאָט, און אויך קענען דערין נישט זיין קיין פערמיטלער די שול-קינדער, ווי דאָס איז געווען דער 12 נאָ-וועמבער. די שילערין האָט זיך נעמליך מודה געווען, אַז די פלוג-בלעטער האָט זי בעקומען אינדערהיים מיט דער עמפּפעהלונג צו פערטיילען זיי צווישען די קאָלעזשאַנקעס“.

—*X*—

„Morze i radio—dwa okna na świat“

ענדעקישער אויפרוף, אז פאלאקען זאלען זיך בעגנוגענען מיט א הערינג אנשטאט פיש

אבי נישט צו קויפען אין יודישע געוועלבער

נעכטען איז ערשינען א״ן אויפרוף פון דער ווירטשאַפטליכער אָפּטיילונג פון דער לאָדזשער ענדעקישער אָרגאַניזאַציע אין וועלכען ס׳ווערט קודם כל געפאָדערט, אַז קיין שום פּאָליאַק זאָל נישט קויפען אויף די הוצאות קיין פיש ביי יודען.

אויך ווערט ווייטער געזאָגט אינ׳ם אויפרוף די אַקציע אז קריסטען זאָלען האנדלען מיט פיש וועט זיך צוליב וועלכע ס׳איז סבות נישט איינגעבען פאָדערן מיר אויף אַלע פּאָלאַקען, אז זיי זאָלען זיך אָפּזאָגען פון די טראַדיציאָנעלע פיש, און זיך־בעגנוגענען מיט הערינג פון פוילישע הענדלער, אוידער זיי זאָלען פראַפּאַגירען זייער טיש מיט פיש וועלכע זיי האָבען געקויפט ביי יודען. די ברייטסטע מאַסען פון דער פוילישער געזעלשאַפט מוזען זיך דערוויסען וועגען דעם אַז אונזע״ע יום טוב פיש געקויפט ביי יודען זענען פון זעלבען מין וואָס ריינד פלייש וואָס שטאַמט פון דער ריטועלער שחיטה.

אזויפיל האָבען מיר ארויסגענומען פון דעם ענדעקישען אויפרוף. מיר ווייסען נישט וועמען ס׳וואָלט מעהר געטראָפען ווען מיר יודען זאָלען זיך אָפּזאָגען פון עסען פיש אָדער פלייש?

צאהלרייכע פראצעססען וועגען קינדיגען האנדעלס לאקאלען

(אג) אין שטאָטישען געריכט האָבען זיך לעצטענס אנגעהויבען צאָהלרייכע פראָצעססען אין שייכות מיט דער קינדיגונג פון האַנדעלס־לאָקאַלען, ווי בעוואוסט האָט די מאַיאָרעלע צום געזעץ וועגען לאָקאַטאָרען שוץ ארויסגענומען פון לאָקאַטאָרען שוץ די האנדעלס לאָקאַלען א חוץ די לאָקאַלען, וואָס האָבען אינדוסטריע פּאַטענטען פון 7. און 8־טער קאַטעגאָריע, אָדער פון האנדעלס פּאַטענטען פון 4. קאַטעגאָריע.

אויסנוצענדיג די דאָזיגע געלעגענהייט האָט זיך אנגעהויבען בעזונדערס אין די האַנדעלס־צענטרען א מאַסענהאַפטע קינדיגונג פון די לאָקאַלען. פערשטעהט זיך, אז עס האָט זיך דאָ נישט געהאַנדעלט וועגען אַרויסוואַרפען די לאָקאַטאָרען, נאָר וועגען העכערען דאָס דירה־געלד.

פון דער אנדערער זייט איז אָבער די לאַגע פון די סוחרים, בעזונדערס פון די טעקסטיל־סוחרים אזעלכע, אַז קודם כל געהט עס זיי אין פערביליגערען די אייגענע הוצאות, בכדי צו צופּאַסען די פרייזען צו דער קויף־פעהיגקייט פון דער בעפעלקערונג. זיי האָבען דעריבער נישט געקענט מסכים זיין צו דער פאָדערונג פון די ווירטסלייט צו העכערען דאָס דירה געלד אויך 50 פּראָצענט.

נאר 3 קאנצערטע

פרייטאג, דעם 25 דעצעמבער, 9 אוונט און
שבת, דעם 26 דעצעמבער, 4 נאכמיטאג און 9 אוונט

פון מייסטער פון פאלקס־לידער

יאסעלע קאלאדני

נאכ׳ן וועלט־טורנע, וואו ער האט געהאט אזא ריזיגען ערפאלג.

פרטים אין די ווייטערדיגע אנאנסען.

א שאנטאזשיסטען באנדע פאר׳ן געריכט

(א) אין כאינע, רודע פּאַביאַניץ און פּאַביאַניץ האָבען גראַסירט א געוויסע צייט א באַנדע שאַנטאַזשיסטען, וועלכע האָבען אויסגעאיבט דער דראָהונג מיט דענונציאַציעס, גנבות אָדער שלאָגען אויסגעפּרעסט ביי פערשידענע הענדלער און סטראַגאַנען־איינהאָבער גרעסערע אָדער קלענערע סומעס געלד. צווישען אַנדערע האָט די באַנדע אויסגעפּרעסט ביי א געוויסען אבדזשעי קאַזמין 480 זל. ווען די באַנדע האָט נאָך דעם פערלאַנגט ביי קאַזמינען נאָך 400 זל. האָט ער בעשלאָסען מיטצוטיילען וועגען דער טעטיגקייט פון דער באַנדע דער מאַכט.

נאָך א גענויער אויספאָרשונג האָט די פּאָליציי ארעסטירט 7 פּערזאָנען פון דער באַנדע. עס האָט זיך אויך ארויסגעוויזען, אַז דריי פון דער באַנדע, קאַלאָוויטש, לעסאַצקי און קוזשאַווא זענען אינהאַבער פון אגראַר־ווירטשאַפטען אין זידזשוו.

נעכטען זענען אַלע מיטגלידער פון דער באַנדע געשטאַנען פאַר׳ן שטאָטישען געריכט.

דאָס געריכט האָט פערמשפּט דעם 27 יעהריגען יעזשי קאַלאָוויטש, 31 יעהריגען יאַן לאַסאַצקי, 29 יעהריגען אַנטאַני קוזשאַווא, 25 יעהריגען מאַריאַן לובעצקי, 26 יעהריגען טעאָפיל יענדזשעיעווסקי, 33 יעהריגען יוזעף לעוויצקי, 28 יעהריגען טאַדעאוש טורקאָווסקי — אויף 10 חדשים טורמע יעדען.

א בעקוועמליכקייט, וואס דארף אויסגענוצט ווערען

בעזיצען א טשעק קאָנטאָ אין פּ. ק. אָ. שטעלט מיט זיך פאָר בלי ספק א בעדייטענדע בעקוועמליכקייט, וואָס איז צוגענגליך פאַר יעדען סוחר, אינדוסטריעלער, האַנדווערקער און בכלל יעדער פּערזאָן, וואָס מאַכט געלד־אומזאַצען.

האַלטען געלד אין דער קעשענע אין שופלאַד און אפילו אין א קאַסע, איז נישט שטענדיג זיכער. געלד קען מען גאַנץ לייכט פערלירען, עס דראָהט אויך די געפאַהר פון א גנבה און שרפה. א טשעק קאָנטאָ אין פּ. ק. אָ. איז די בעסטע ערבות פון דער זיכערקייט פון דעם אומזאַץ קאַפּיטאַל.

חוץ דעם געניסט דער בעזיצער פון טשעק קאָנטאָ אין פּ. ק. אָ. פון דער מעגליכקייט פון אומזיסטע איבערווייזונגען אויף אַנדערע קאָנטאָ׳ס בעת געלד איבערווייזונגען אויף אַנ׳אַנדער וועג זענען פערבונדען מיט צוגאָב קאָסטען. צום דינסט פון דעם בעזיצער פון טשעק קאָנטאָ אין פּ. ק. אָ. שטעהען אַלע פּ. ק. אָ. אָפּטיילונגען אין גאַנץ פּוילען; אזוי צ. ב. קען א סוחר פון לעמבערג אָהן שום אָפּצאָהל אי בערווייזען א בעטראָג אויפ׳ן קאָנטאָ פון זיין קליענט אין ווילנע. ער געווינט אזוי אַרום די ווערטפולע מעגליכקייט פון שנעלע אומזאַצען און געלד איבערווייזונג פון איין שטאָט אין דער צווייטער.

צום סוף דאַרף מען געדענקען אַז די אַבסאָלוטע געהיימניס פון די טשעק קאָנטאָ׳ס אין פּ. ק. אָ. ווערט אָבגעהיט מיט דער זעלבער שטרענגקייט ווי די דעפּאָזיטען אויף די שפּאָר ביכלעך פון פּ. ק. אָ.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט ־ דיזשורען

(א) היינט בייַנאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: מ. קאַן (פּלאַץ קאַשטשעלני 8), א. כאַרעמזא (פּאָמאָרסקאַ 12), ז. וואַגנער (פּעטריקאָווער 67), י. וואַנטשקיעוויטש (זשעראָמסקיעגאָ 37), ז. גאַרטשיצקי (פּושעיאַוד 59), מ. עפּשטיין (פּעטריקאָווער 225), ז. שימאַנסקי (פּשעגאַדזשעלניאַנאַ 75).

געפונען א טויט קינד

(א) אויף פּיעטריקאָווער 286 האָט מען פון דעם זינק־גרוב ארויסגעצויגען א טויט קינד, איינגעבונדען אין שמאַטעס און פּאַפּיר.

Biuro Buchalteryino=Rewizyjne
ARNOLD BRAWERMAN
Łódź, P.O.W. 13, tel. 175-85
Zaprowadza i prowadzi księgowość na mieście i w biurze pg. wymogów Skarbowych po cenach przystępnych. Biuro czynne od 9—2 i od 4—7

קליינינקייטען...

די יודישע קונים, וועלכע קויפען אין פערשידענע פּראָדוקטען אין די יודישע געוועלבער אויף פּילסודסקיעגאָ גאַס בעקלאָגען זיך פאַר אונז, אַז ווען מען פּאַקט זיי איין פּראָדוקטען ווערט דאָס שטענדיג געטוהן אין אַלטע צייטונגען פון „אָרענדאָוניק", „אַ. ב. צ.", „גאָניעץ וואַרשאַווסקי" און ענליכע ענדעקישע אַנטיסעמיטישע צייטונגען.

דער יודישער קונה וויל דאָס נישט האָבען, איהם עקעלט פאַר דער דאָזיגער מאַקולאַטור און דעריבער וואָלט שוין געווען די העכסטע צייט און דער גרעסטער יושר, אַז די יודישע געוועלב־בעזיצער זאָלען נישט קויפען קיין אַלטע צייטונגען פון אַנטיסעמיטישע צייטונגען.

פאר בויען אהן א פלאן

בעשטראפט מיט 500 זל.

(א) דאָס סטאַראָסטוועי־געריכט האָט בעשטראָפט דעם הויז־בעזיצער בעריל גריצמאַכער (שענקעוויטשאַ 159) מיט 500 זל. פאַר בויען אָהן א פּלאַן.

שרפה אין אסטראווסקיס פאבריק

אין אַסטראָווסקיס פאַבריק (אַל. קאָשטשושקי 10) האָט אויסגעבראָכען א שרפה צוליב א צו שטאַרק געהייצט אייוועלע. צוליב דעם, וואָס אין דער פאַבריק האָט זיך געפונען א גרויסער זאַפּאַס לייכט־ברענענדיגע מאַטעריאַלען, זענען ארויסגערופען געוואָרען צוויי פייערלעשער־אָפּטיילונגען, וועלכע האָבען די שרפה איינגעלאָשען. דער שאָדען איז נישט קיין גרויסער.

ראדיא־אפאראטען מוזען אנגעמאלדען ווערען

(א) די לעצטע טעג זענען אדורכגעפיהרט געוואָרען קאָנטראָלעס אויף די, וואָס בענוצען זיך מיט נישט אָנגעמאָלדענע ראַדיאָ־אַפּאַראַטען. פיל פּערזאָנען זענען צוגעצייגען געוואָרען צו פעראַנטוואָרטליכקייט.

מעדעל פערסמט זיך

צוליב א סכסוך מיט די עלטערן

(א) אין איהר אייגענער וואוינונג (פּאָלסקאַ 35), האָט זיך פערסמ׳ט די 25־יאָהריגע קאַזשימיערא זאַוואַדזקאַ. די סיבה — קאָנפליקט מיט די עלטערן.

קיין ארץ = ישראל
דורך טריעסט און קאנסטאנץ.

שיפסקארטען
אויף הר־ציון און הר־כרמל.

פעקלעך קיין רוסלאנד
פינקטליך און שנעל

ערלעדיגט

דאס וועלט־רייזע־ביורא
Union Lloyd
42 פיעטריקאווער 42
טעל. 107-87.

דער גורל פון א פרוי

סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

(34

ער האָט איהר פּנים נישט געזעהען. זי איז די גאַנצע צייט געזעסען מיט׳ן קאָפּ צוגעבויגען צו די צוויי מענער און מיט דער פּלייצע צו איהם, און ער האָט זיך אפילו נישט אינטערעסירט איהר אריינצוקוקען אין פּנים אריין. ער האָט בלויז געוואַרט אַז די צוויי מענער זאָלען פון איהר אוועקגעהען און ער זאָל קריגען א געלעגענהייט צו איהר צוצוגעהען ער האָט נישט געוואָלט, אַז אַזעלכע פּערשוינען זאָלען איהם קענען און זעהען ווי ער רעדט צו איהר...

מיט אַמאָל האָט זיך די טיר געעפענט און רחל האָט דערזעהען מאָריסן. איהר געזיכט האָט זיך צו שטראַהלט פון פרייד איהרע באַקען האָבען זיך גע רויטעלט זי האָט זיך אַהויב געמען פון בענקעל און א מאַך געגעבענדיג מיט דער האַנט, איהם צו ווייזען וואו זי איז. האָט זי צו איהם א שמייכעל געטון מיט אַזאַ וואַרעמקייט, מיט אַזאַ גוטסקייט, מיט אַזוי פיל ליבע, אַז אין מאָריסן האָט אויפגעקוואָלט אַנ׳ אומענדליכע פרייד. א מינוט האָט ער אויף איהר געקוקט און ער האָט געפיהלט מיט יעדען פיבער פון זיין נשמה אַז די מיידעל האַלט זיין שיקזאַל אין איהרע הענט, אַז ער וואָלט פאַר איהר געגאַנגען אין פייער און אין וואַסער, אַז ער וואָלט פאַר איהר געשטאָרבען... און מיט שרעק האָט פאַר איהם אויפגעבליצט א געדאַנק, אַז ווען ער זאָל איהר פערלירען, וואָלט ער אָן איהר מעהר נישט געקאָנט לעבען אויף דער וועלט, ער וואָלט זיך דער׳הרג׳עט...

ער האָט אויף א ווילע פון איהר אוועקגענומען די אויגען און זיין בליק האָט געכאַפּט זיין טאַטען ווי יענער איז געזעסען און מיט שטרענגע צאָרנדיגע אויגען פון ווייטען איהם עפּעס געמאַנט... איהם עפּעס בעפוילען...

מאָריס איז געבליבען שטעהן פערשטיינערט און הערצען האָט זיך איהם עפּעס אָבגעריסען און אין קאָפּ האָט איהם געקלעצט ווי מיט האַמערס. ער האָט מורא געהאַט זיין פאָטער זאָל נישט מאַכען קיין סקאַנדאַל, זאָל נאָר נישט בעליידיגען רחלען ער האָט געפיהלט אַז אויב א סקאַנדאַל זאָל פּאַרקומען וואָלט ער זיין טאַטען געקאָנט שלאָגען. ער האָט איצט צו איהם געטראָגען א שרעקליכען כעס, ווייל ער האָט געוואוסט אַז זיין פאָטער איז אהערגעקומען מיט שלעכטע מעשים נעגען רחלען...

ווען די ווילדע מינוט פון כעס און אויפרעגונג האָט זיך א ביסל איינגעשטילט האָט מאָריס א טראַכט געטון לאָגיש:

— איך דאַרף גלייך אוועקגעהען פון דאַנען און אויסמיידען א שרעקליכען צוזאַמענשטויס!

רחל האָט זיך דערווייל נאָכאַמאָל אויפגעהויבען פון בענקעל און צו איהם געווייעט מיט דער האַנט!

— מאָריס! מאָריס קום אהער! אהער!

ער האָט אויף איהם א קוק געטון און אוועקגע נומען די אויגען. איהר שטימע איז געוואָרען בעטענדיגער, רחמנות,דיגער:

מאָריס! זעהסט מיך נישט! מאָריס! אָט בין איך מאָריס! ער האָט זיך פערקוקט און צאַרנישט געענטפערט. דער געדאַנק אַז ס׳איז בעסער זיך צו איהר נישט דערקענען אין זיין פאָטערס אנוועזענהייט און דערמיט נישט ארויסווייזען זיין צאָרן האָט אין זיינע אויגען איצט אויסגעזעהען די קלוגסטע זאַך צו טון... רחל האָט אָבער פון גאָרנישט געוואוסט זי האָט אַלעמאָל עפּעס געהאַט אפּאָרגעפיהל אַז זי וועט איהם פערלירען, אַז זיין ליבע צו איהר וועט נישט אויסהאַלטען, און אַז ביי דער ערשטער שווערינקייט אין וועג וועט ער זי פערלאָזען. זי האָט געזעהען אזוי פיל שלעכטס פון מענשען אַז זי האָט נישט געהאַט קיין גלויבען אין מענשליכער גוטסקייט און איבערגעבענקייט...

— ער וויל מיך מעהר נישט קענען.. ער איז שוין מיד פון מיר... אָבער, וואָס אזוי פּלוצלינג? וואָס האָט פּאַסירט?! האָט ער זיך פערליבט אין אַנ׳אַנדערער?

די געדאַנקען האָבען זי געטראָגען ווי שאַרפע פייל און צעריסען איהר האַרץ און שטיקער. זי האָט געפיהלט אַז זי קאָן איהם נישט פערלירען, אַז זי מאָג איהם נישט אָנווערען.. ער איז געווען איהר איינציגער שטראַהל אין איהר פינסטער און ביטער לעבען און ער איז געווען אזוי גוט צו איהר! אזוי געטריי! פיהלענדיק שאַרף די בעליידיגונג פון בעטען זיך די שאַנדע פון פעטלע׳ן ליבע, האָט זי זיך דאָך געלאָזט צו איהם געהען:

— מאָריס! מאָריס! וואָס איז?

ער האָט זיך שנעל אויסגעדרייט און איז ארויס פון קאַפעהאַוז. דורך דעם הינטערשטער טיר איז אַלעק סאַנדער איהם גלייך נאָכגעלאָפען. ער האָט אפילו קיין געלעגענהייט נישט געהאַט א קוק צו טון אויף רחלען. ער האָט איינגעזעהען, אַז נאָך דער סצענע וואָס איז פאַרגעקומען צווישען איהר און מאָריסן און אין דער אנוועזענהייט פון די צוויי צווייפעלהאַפטע פערשוינען איז היינט נישט די פּאַסיגע צייט מיט איהר זיך אדורכצורעדען. דעריבער איז ער גלייך ארויסגעלאָפען איהם בעגעגענען גלייכצייטיג אַז ער וועט איהם אויסהיטען פון שלעכטס...

נאָכדעם ווי מאָריס איז ארויסגעלאָפען איז רחל געבליבען שטעהן איינמיטען קאַפעהויז א פערשעהמטע, א בעליידיגטע, א דערנידעריגטע. טרערען האָבען זיך איהר געשטעלט אין די אויגען און זי האָט זיי שנעל געוואָלט ווישען מיט איהר טיכעלע זי האָט געפיהלט אַז א ביטערער יאָמער רייסט זיך פון איהר צעווייטאָגט האַרץ און אָט אָט און זי וועט אויס ברעכען אין א שרעקליכען געוויין. איהר פערוואָונדעטער שטאָלץ האָט געבלוטיגט. זי האָט אריינגע שטעקט דאָס טיכעלע אין מויל און עס געביסען מיט אַלע כוחות זי זאָל זיך נישט צעוויינען.. מיט געבויגענע קני האָט זי זיך צוגעוואַקעלט צום טישל צו די צוויי דייטשען. זי איז צוגעפאַלען צום בענקעל און נעמען א גלאָז קאַלטע וואַסער.

מיט אַלע כוחות האָט זי אויף זיך ארויפגעצוואונגען קאָנטראָל. ווען די דייטשען האָבען זי געפרעגט וואָס עס איז דער מעהר מיט איהר, האָט זי זיי מיט א געמאַכטער לייכטקייט אָפּגעענטפערט:

— אַ, ס׳איז גאָרנישט! איך האָב בלויז א שרעקליכען קאָפּווייטאָג!

זי האָט געבעטען מען זאָל בעשטעלען נאָך ווין און כאָטש ווי אַלע יונגע מענשען האָט זי געהאַט א ווידערגעפיהל צו שטאַרקער משקה, האָט זי דאָך א סך געטרונקען. ווען זי איז געוואָרען א ביסל שיכור האָט זי זיך דערפיהלט זיכערער און זי האָט ווייטער געטרונקען. דער דיל האָט זיך גענומען וויגען אונטער איהר, דער קאָפּ האָט זיך געדרייט און אויפ׳ן האַרצען איז געווען אַזוי שווער.. אַזוי שווער!

(פאָרטזעצונג קומט)

...און איהם האט מען פערמשפט

צו דעם פראצעס אין כור

פון ישעיה אוגער

קיינמאל האט נישט געהערשט אזוי פיל אומ־רעכט און רעכטלאזיגקייט, אזא פערגוואלטי־גונג פון רעכט, ווי אין אונזערע צייטען.

דאס אליין איז שוין געווארען א „רעכט", א חזק, א מין מלוכה־רעכט — צו טרעטען מיט די פיס די געהייליגטע רעכט פון איינצעלנע מענשען און פון גאנצע קיבוצים און נאציאנאלע גרופעס.

עס זענען פערהאן מלוכות, וואס פעררופען זיך בסדר אויף זייערע דעמאקראטישע קאנסטיטוציעס, וואס זיכערן יעדען יחיד, יעדען בירגער זיין רעכט, און אויף די רעכטליכע ארדנונג, וואס הערשט ביי זיי — און אין די דאזיגע מלוכות ווערט דאס רעכט אמווענינסטען רעספעקטירט און בעשיצט. און אין די דאזיגע מלוכות זענען מיליאנען בירגער רעכטלאז און גענויסען כמעט גאר נישט פון קיין שום גע־זעצליכען שוץ.

דער גאנצער ענין „רעכט" און „רעכטס־ארד־נונג" איז געווארען עפיס א מין חוזק־שפיל, א „פערעלטערטע פארמול", א „אויסגעזופטער בע־גריף", וואס האט שוין לאנג פערלוירען זיין זין און בעדייטונג און האט קיין שום אחיזה נישט אין לעבען.

אזוי איז עס אויך אין אינטערנאציאנאלען פער־קעהר, מיט'ן אינטערנאציאנאלען רעכט. קיינמאל האט מען נאך אין אזא קורצער צייט נישט אפגע־שלאסען אזוי פיל „טראקטאטען", „אפמאכען" און „פאקטען" ווי אין די 18 יאהר פון נאך דער מלחמה ביז היינט.

און קיינמאל האט מען נישט אפגעחוזקט און נישט מאלטרעטירט אזוי ציניש די אינטערנאציאנאלע „רעכטליכע פערפליכטונגען" ווי גראד אין אונזער צייט, וואס פארא פנים צ. ב. האט דער ווערסאילער טראקטאט?? — דער לאקארנא־אפמאך? — דער פעלקער־בונד־פאקט? — און די אזוי — גערופענע נישט־אגרעסיע־פאקטען? —

מיט איין ווארט, דער אלגעמיין־סאנקציאנירטער פרינציפ פון אונזער צייט איז:

— אז דאס רעכט האט יעדער א „רעכט" צו פערגוואלטיגען, אויב ער האט נאר דעם כח צו פערטיידיגען די גוואלד־טאט. און אויב דאס איז א גוט־ארגאניזירטער געפאנצערטער כח פון באג־נעטען און טאנקס און אנדערע אויסראטונגס־מכשי־רים פון נייעסטען און פאלקאמענסטען טיפ — דע־מאלט האבען פאר איהם דרך־ארץ אפילו געוויסע אזוי־גערופענע קולטור־פעלקער, וועלכע בעמיהען זיך בעוועהנליך איינצורעדען זיך אליין און אנדערע, אז זיי פערטיידיגען יושר און גערעכטיגקייט, און אין אמתן זענען זיי אפען אדער שטילשווייגענדיג מסכים מיט יעדע דעסטרוקטיווע כחות און די ברע־כער פון יעדען רעכט און זענען זאגאר גרייט זיך צו פערבינדען מיט זיי „אין פריינדשאפט" און צו אונטערשטיצען זיי, ד.ה. צוהעלפען זיי פערשפרייטען אין דער וועלט זייערע „אידעען" און „אנשויאונ־גען" וועגען מאראל און רעכט...

דאס ערגסטע איז, וואס די דאזיגע צעשטערענדע כחות, די רעפרעזענטאנטען פון אומרעכט און רעכט־פערגוואלטיגונג, ווארפען אן אנ'אימה אויף קלענערע לענדער און פעלקער, וואס זייער הייליגסטער נאציא־נאלער בעזיץ איז זייער דעמאקראטישע רעכטס־ארדנונג, און צווינגען זיי אדער צו פערבויגען דאס רעכט אין בעשטימטע פאלען, אדער אויסשליסענדיג יעדעס מענשליכע געפיהל און מילדערונג, אנצו־ווענדען זייערע געזעצען „לויט'ן בוכשטאב". אין זייער גאנצער ריגאראזיטעט און קאלטקייט, אין אינטערעס און צו דער גרעסטער סאטיספאקציע פון די פערגוואלטיגער.

די עדות פון אזא פאל זענען מיר גאר וואס געווען.

* * *

פון ערשטען מאמענט אן האבען זיי פראקלא־מירט גוואלד־טאט, רעכטלאזיגקייט און געזעצלא־זיגקייט, פאר'ן „אויבערשטען געזעץ" פון זייער מלוכה־ארדנונג.

פערברעכער האט מען פונאנדערגעשיקט אין אלע עקען פון איירופא מיט'ן אויפטראג „אפצו־רוימען" יעדען נישט־געוואונשענעם, וואס איז גע־גען זייער „אידעאלאגיע" און וואס קען איבפארמירען און בעאיינפלוסען די איירופעאישע עפענטליכקייט גאנץ אנדערש ווי זיי ווילען.

און מ'האט אפגערוימט פון וועג נישט איין פראמינענטע פערזענליכקייט. אויך אייגענע פארטיי־חברים האט מען „בעזייטיגט", באטרליך געוועזענע „געבאסען", וועלכע האבען זיך בעצייטענס אריבער־געראטעוועט אויף א פרעמדער טעריטאריע און דארט געגומען אויסזאגען פון חדר.

אין א רוהיגען קוראָרט, אין א פרעמד לאנד, האט מען דערמארדעט אנ'אנגעזעהענעם יודיש־דייט־שען שריפטשטעלער און געלעהרטען. וואכען האט מען געטשאטשעט און געלויערט אויף איהם, ביז עס האט איהם דערגרייכט די קויל פון דעם אונטערגע־שיקטען פערברעכער, וועלכער האט זיך אריבערגע־גנבעט איבער דער גרעניץ.

איבער אלע גרעניצען האט מען זיך געגנבעט, די געזעצען פון פרעמדע לענדער האט מען פער־גוואלטיגט, און זיך געיאגט נאך די געגנער.

באטארישע מערדער האט מען פראקלאמירט פאר נאציאנאל־העלדען, פאר נאציאנאלע „הייליגע". די געמיינסטע מארד־טאטען האט מען גלאריפיצירט, פאר פאטריאטישע טאטען אפיציעל געשטעמפעלט און פאר דער יוגענד אלס ביישפיל ארויסגעשטעלט...

מענשען מיט אנדער'ע מיינונגען, מיט אנדערע פאליטישע איבערצייגונגען, מענשען, וואס זענען אנטי - מיליטאריסטיש איינגעשטעלט און פאצי־פיסטיש געזאנען — אזעלכע מענשען האט מען אין די שוידערליכע קאזאמאטען פון די קאנצענטראציע־לאגערן איינגעשפארט, וואו מ'האט זיי אומגענשליך געפייניגט און פערפייניגט.

ווען קאן דאס וויסען, וויפיל פון די דאזיגע אומגליקליכע זענען פון די סאדיסטישע מאטער־נישען און פייניגונגען דארט אומגעקומען? —

און יעדער ווייסט, וויפיל עס זענען אומגעקומען בעת'ן דענקווירדיגען „היסטארישען" בלוט־בעדעל!

— אין יענער בלוטיגער אפרעכנונג האבען זיך דאך די קארפער־קעפ, די העכסטע פון דער מלוכה, פער־זענליך בעטייליגט. מ'האט דעמאלט גערעדט וועגען א 110 מתים. דאס איז אבער געווען א טעות, האט זיך שפעטער ארויסגעוויזען, מ'האט א סך מעהר חברים און „אינטימע" פריינד בעגראבען דעמאלט אין די „ברידער־קברים"...

נאר דאס איז קיין חילוק נישט — דאס זענען דאך געווען „אייגענע מענשען"....

די ליסטע פון די פערברעכענס איז צו לאנג, אז מ'זאל זי דא קענען אויסרעכענען.

אבער דאס אלץ, וואס מיר האבען דא באר פערבייגעהענדיג דערמאהנט, איז אייגענטליך נאך גאר נישט, איז כקליפת השום אין פערגלייך מיט דער שרעקליכער לאגע פון א גרויסען קיבוץ פון איבער א האלב מיליאן בירגער, וועלכע שטעהען אויס אמת'ע אינקוויזיציע־ליידען, די שוידערליכ־סטע מאראלישע און פיזישע יסורים, וואס לאזען זיך גאר נישט בעשרייבען.

די דאזיגע האלב מיליאן מענשען זענען נישט באר רעכטלאז, זיי שטעהען איבערהויפט מחוץ פון יעדען געזעץ. דער מיגדעסטער, א געפאלענע פרוי קען יעדען פון זיי אריינברענגען אין תפיסה אונטער דער בעשולדיגונג פון ראסען־שענדונג. זייער לע־בען, זייער האב און גוטס איז הפקר — זיי זענען „פויגעל־פריי", אזא פערגעוואלטיגונג פון די עלע־מענטארסטע מענשען־רעכט, אזא ענטרעכטונג און אומרעכט, ווי עס ווערט אנגעטון דעם דאזיגען האלב־מיליאניגען קיבוץ — געפונט מען נישט אין דער געשיכטע פון די סאמע בארבארישע לענדער פאר די לעצטע 200 יאהר. מען מוז זיך שוין אומקעהרען צוריק אין מיטען מיטעלאלטער, אז מ'זאל קענען אנטרעפען אויף אזעלכע אומנענשליכקייטען און אזא שענדונג פון געזעץ און רעכט.

זייט איניגע יאהר ווערען די דאזיגע פערברעכענס אפגעטון פאר די אויגען פון דער גאנצער מענש - הייט. די דאזיגע אזוי־גערופענע קולטור־מענשהייט האט אלזא ע"פ יושר שוין לאנג געדארפט מאכן א פראצעס אט די פערגוואלטיגער און בארבארן.

זי האט זיי געדארפט אוועקשטעלען פאר וועלט־געריכט און זיי פערמשפטען פאר די ... גאנגענע פערברעכענס.

אבער די וועלט, די קולטור־וועלט, כביכול האט דרך־ארץ, קריכט אויף די קני פאר דער ג... פאנצערטער פויסט פון דעם בארבאר און שווייגט.

* * *

...און אזוי האט מען גאר אנ'אנדערן פער... מ'משפט, אנ'אומשולדיגען, נישט „יענע"... פערמש... האט מען דוד פראנקפורטער'ן, וועלכער האט נישט... געקענט אריבערטראגען די ליידען פון זיין פאלק... וועלכע זענען בעווארען זיינע אייגענע ליידען... האבען איהם געמאטערט און געטריבען צו בעגע... אנ'אטענטאט געגען איינעם פון די מיליאנען שונאים... און פייניגער פון זיינע יודישע ברידער.

שרעקליך איז דער אורטייל, וואס די שווי... האט ארויסגעגעבען געגען פראנקפורטער'ן. שרע... ליך, דערפאר, ווייל דאס בעווייזט, וואס פארא ק... לאסאלע מאכט דער נאציזם האט און וואס פאר... שרעק־געשפענסט ער איז געווארען פאר מאנ... קליינע לענדער און פעלקער.

די שווייץ האט זיך דערשראקען פאר די ... ציסטישע דראהונגען. די פראקטישע פראגמאטי... בירגער פון דעם דאזיגען קליינעם לאנד לעבען... דאס רוב פון דער האטעל־אינדוסטריע, פון טורי... טען, און א סך דייטשען קומען אין דער שווי... שווייצארישע קאפיטאלען זענען אינוועסטירט א... דייטשע אונטערנעהמונגען; און אפשר האט מ... זיך דערמאהנט, אז ערגעץ אין די ארכיוון פון די... טשען גענעראל־שטאב ליגט אנ'אלטער פלאן ... גען „א דורכמארש דורך דער שווייץ", אין ... פון א קריג מיט פראנקרייך — און מ'האט ני... בעוואלט זיך איינרייסען מיט דייטשלאנד צוליב ... יוד אנ'אטענטאטער...

און אזוי האט די פרייע דעמאקראטישע שווי... בעשטראפט א יונגען יוד, וועלכער האט איינג... שטעלט זיין לעבען פאר דער געשענדעטער ער... פון זיין פאלק, מיט דער שטרענגסטער שטרא... מיט דער פולער שטראף, וועלכע דער פראקורא... האט געפאדערט, קיין שום מילדערונגס־אומשטא... האט מען נישט אנערקענט פאר איהם, קיין פונק ... מיטגעפיהל, דעם מינדעסטען מענשליכען אנטי... אין זיין אומגליק האט מען איהם נישט ארויסג... וויזען. גאר נישט...

18 יאהר געפענגניש — און דערביי בלייבט ... און דאס וועלט־געוויסען האט נישט א ציט... געטאן ביי דעם דאזיגען אורטייל? —

ניין, עס האט גאר נישט געקענט ציטערן אפ... ווייל די גאנצע זאך איז דאך נישט מעהר ווי א פו... פראזע, א פיקציע, א בלאף, א שווינדעל:

— די וועלט האט גאר נישט קיין געוויסע... וואס ווילט איהר?....

דער אויפשטאנד אין כינע

איז פראוואצירט דורך יאפאן

די ידיעות, וואס קומען אן פון כינע זענען זיך דערווייל שטארק סותר. עס איז נישט בעקאנט דער גורל פון דעם כינעזישען מארשאל טשאנג־קיי־שעק. לויט איינעגע ידיעות איז ער בעפרייט געווארען, לויט אנדערע אבער, וואס קומען איבער פאריז זאל טשאנג קיי־שעק האבען שוין דערשאסען געווארען.

דער איצטיגער אויפשטאנד אין כינע איז לויט אלע וואהרשיינליכקייטען א יאפאנישע פראוואקאציע, ווייל אין די אינטערעסען פון כינע איז דער דאזיגער אויפשטאנד זיכער נישט. אמת איז אז טשאנג־קיי־שעק'ן האט מען שוין פון לאנג געמאכט פארוואור־פען, אז ער פיהרט א יאפאן פריינדליכע פאליטיק, דאס איז אבער נישט געווען ריכטיג. א פאקט איז, אז טשאנג־קיי־שעק איז יאפאנס געפעהרליכסטער שונא. כינעס שוואכקייט, איהר צוריסענקייט און אונבעהאל־פענקייט האבען איהם אבער געצוואונגען צו קאמ־פראמיסען. טשאנג־קיי־שעק האט זיך אפגעגעבען א דין וחשבון, אז אין איצטיגען מאמענט וואלט א קאמף געגען דעם בעוואפענטען מיליטאריסטישען יאפאן געווען האפנונגסלאז, להיפוך, יאפאן קוקט נאר אויס די געלעגענהייט בכדי צו קענען אויסצונו־צען די אומשטענדען אין אדורכפיהרען איהרע עקס־פאנסיע פלענער, און אזעלכע אומשטענדען מאכען זיך הארגען שוין איהרע אגענטען דערפאר זיי קינסט־ליך ארויסצורופען.

טשאנג־קיי־שעק האט פאר דער נאציאנאלער פעראייניגונג אין כינע גרויסע פערדינסטען. ער האט זיך געשטעלט די אויפגאבע אדורכצופיהרען א מיליטערישע פעראייניגונג פון כינע בכדי אין דער צוקונפט צו קענען זיך אקעגענשטעלען דער יאפא־נישער פערכאפעריש־קייט. ביז יענער צייט האט ער אבער אנגענומען די טאקטיק פון אונטערהאנדלען און שלעפען. און די דאזיגע טאקטיק האט איהם פער־שאפט געגנער, וואס האבען נישט קיין געדולד צו ווארטען, און וואלטען גערן שוין געוואלט ארויס־טרעטען געגען יאפאן.

דער איצטיגער אויפשטאנד פון טשאנג־סיו־ליאנג איז אויסגעבראכען אין דער פראווינץ אין דער צפון־מערבדיגער פראווינץ שאן־סי. לויט די אויס־זיכטען פון אויפשטאנד איז די אלגעמיינע מיינונג, אז ער וועט שנעל אונטערדריקט ווערען. די נאנקינער רעגירונג האט דערצו געגוג כוח. בכלל ווערט די לאגע אפגעשאצט אויף פאלגענדען אופן:

הגם דער אויפשטאנד איז אהן שום ספק א גע־שעהעניש פון גרויסער מיליטערישער בעדייטונג שוין צוליב דעם אליין וואס די פראווינצען שאן־סי און קואנג־סי גרעניצן זיך דירעקט אין רוקען פון אינער־ליך מאנגאליען, ווי בעוואוסט איז אינער־ליך מאנ־גאליען פערנומען פון יאפאניש־מאנדזשורישע אפ־טיילונגען און בילדעט דער פאר־פאסטען פון די יאפאנישע „פראנט פאזיציעס" וואס זענען געווענדעט דירעקט געגען דעם נאהענטען רוקען פון דער ווייט־מזרחדיגער רויטער ארמעע. טראץ דעם וואס מאנגאל־יען גרעניצט זיך מיט דער אירקוטסקער גובערניע און מיט א טייל פון זאבייקאל'ער געגענד, וואו עס זענען וואהרשיינליך קאנצענטרירט די הויפט באזעס פאר דער פערזארגונג פון דער ווייט מזרחדיגער ארמעע, איז מאנגאליען אבער אויך בעת דער רוסיש־יאפאנישער מלחמה געווען די שפייז קאמער פון וועל־כער מען האט פערזעהען דאס רוסישע מיליטער מיט פלייש און פאשע פאר די פערד.

טשאנג סיו ליאנגס אויפשטאנד איז דערוי־בער פון מיליטערישען שטאנדפונקט א אויסברייטונג פון דעם קאמף צווישען ראטען־פערבאנד און יאפאן פאר דער הערשאפט אין מאנגאליען, א קאמף וואס פיהרט זיך, שוין פון לאנג צום טייל אין כינע אליין— אין איהרע [illegible] מערבדיגע פראווינצען. דער יונגער מאורשאל, דער געוועזענער דיקטאטאר פון מאנדזשור־יען, באכדעם ווי ער האט פערלוירען די דאזיגע רייכסטע פראווינץ, וועלכע די יאפאנער האבען פער־נומען, איז געצוואונגען אנצוקומען אין דינסט פון טשאנג קיי שעק'ן, וועלכער האט איהם געשיקט קעמ־פען געגען דעם רויטען כינעזישען מיליטער. טשאנג סיו ליאנג האט זיך אין דאזיגען קאמף ווי בעוואוסט נישט שטארק מוסר נפש געווען, גאנץ מעגליך, אז דער דאזיגער האלב פיקטיווער קאמף האט זיך אויך געפיהרט מאקע מיט'ן הסכם פון טשאנג קיי שעק'ן וועלכער האט זיך נישט אזוי שטארק געאיילט צו בא... פרייען די יאפאנער אין אינערליכען מאנגאליען, ... די רויטע וואס האבען זיך אנגעזאמעלט אויף דער ... פון דער דאזיגער פראווינץ. עס איז אויך מעגליך, אז נאכ'ן יאפאניש־דייטשען אפמאך וועגען ... מיט קאמוניזם, האבען די יאפאנער קאטעגאריש ... פאדערט, אז די קריגס אפעראציע געגען דעם רויט... כינעזישען מיליטער זאל געפיהרט ווערען מיט מעה... ענערגיע, און טשאנג־קיי־שעק האט געמוזט אנג... מען מיטלען צו פע־שטארקען די דאזיגע „קליינ... מלחמה".

לויט ווי עס מעלדען די צייטונגען האט די נא... קינער רעגירונג צו איהר דיספאזיציע 11 דיוויזיע... ווי עס זאל נישט זיין דארף מען נישט צווייפלען, ... צאהלע [ ] מעסיג שטייגט די נאנקינער ארמעע ווייט איבער די פערהעלטנישמעסיג קליינע ארמעע ... טשאנג־סיו־ליאנג. טשאנג.קיי־שעק האט איבער־גע... לאזט איי די הענד ביים געוו. מאנדזשורישען דיקטא... טאר נאר א טייל פון זיין פריהערדיג מיליטער ... האט איהם געשיקט אין דער פראווינץ שאן־סי, ... אין שטארק פערארימט געווארען בעת דעם כינעזיש... בירגער קריג. טשאנג־סיו־ליאנג קען דעריבער נישט ... האבען קיין גרויסע מיטלען פון ווידערשטאנד, בעזונ... דערס ווען מען בעהמט אין אכט, אז א חוץ דער נאנ... קינער ארמעע קען ער נאך האבען געגען זיך ד... „יאפאנישע אינטערווענץ". די פאליטיק פון מיליטע... רישע פערטיידיגונג, וועלכע עס פיהרט די ווייט מזר... דיגע סאוויעטישע ארמעע, גיט די יאפאנער די מעג... ליכקייט אריבערצוווארפען זייערע דיוויזיעס סיי פון ... מאנדזשוריען, סיי פון צפון כינע אין דער בעדרא... טער געגענד. עס איז דעריבער שווער צו גלויבען ... אז ביי איהר שטרענג־פערטיידיגונגס סטראטעגי... וועט די ווייט מזרחדיגע ארמעע פון ראטען פערבאנ... קומען צו הילף טשאנג־סיו־ליאנג'ן אין אנהויב... וועלכע עס איז אגרעסיווע אפעראציעס.

טויזענדער יודן, אונגארן און רוסען פערלירען די רומענישע בירגערשאפט

אונטערן דיקטאט פון רומענישען שאוויניזם „רעווידירט" מען „טעות'ן"

בוקארעשט (יט"א) דאס רומענישע אינערן מיניסטעריום האט פעראָרדנעט צו רעווידירען אלע איינבירגערונגען, וואס זענען דורכגעפיהרט געווארען אויפן יסוד פון לעצטען נאטוראליזאציאנס־געזעץ.

אויב די רעוויזיע וועט געבען די רעזולטאטען, אויף וועלכע עס ריכטען זיך די רומענישע שאוויניסטען, וועט צוריקגעצויגען ווערען די בירגערשאפט פון מעהרערע טויזענדער פערזאנען, הויפטזעכליך יודען, אונגארן און רוסען. וועלכע מען וועט צווינגען אלס „לעסטיגע אויסלענדער" צו פערלאזען רומעניען.

לויט דער אפיציעלער אויפקלערונג פון אינערן מיניסטעריום איז די רעוויזיע פעראָרדנעט געווארען דערפאר, וואס עס זאל זיך האבען ארויסגעשטעלט, אז פיל פון די פריש־נאטוראליזירטע פערזאנען האט מען די רומענישע שטאטס־צוגעהעריגקייט אגער־קענט... על־פי טעות.

„אין דעם דאזיגען לאנד עקזיסטירט נישט קיין פרייהייט פון געדאנק און קונסט"

בוקארעשט (יט"א) אין אנ'אינטערוויאו, וואס איז ערשינען אין דער בוקארעשטער פראנצוי־זישער מאָרגן־צייטונג „לע מאמאן" האט דער בערוהמ־טער שפאנישער מוזיקער פאבלא קאזאלס ערקלערט, דאס ער וועט נישט קומען קיין דייטשלאנד אזוי לאנג ווי די נאציס וועלען זיין די הערשער פון דעם דאזיגען לאנד. ווען די נאציס — האט קאזאלס ער־קלערט — האבען ארויסגעטריבען דעם גרויסען ברונא וואלטער, האב איך בעשלאסען, אז מיין פוס וועט נישט קומען אויף דייטשען באדען, כל־זמן אין דעם דאזיגען לאנד עקזיסטירט נישט קיין פרייהייט פון געדאנק און קונסט.

ווינסטאָן טשערטשיל

פון די עלטערע ענגלישע מלוכה־לייט, איז ווינסטאָן טשערטשיל איצט אָהן קיין שום ספק דער גלענצענדסטער און בעריהמטסטער.

לאָיד דזשאָרדזש'ס „שטערן" איז לעצטענס שטאַרק פערטונקעלט געוואָרען, בעזונדערס פון זינט זיין לעצטען אינטערוויו מיט היטלער'ן. לאָיד דזשאָרדזש'ס מלחמה מעמואַרען, פון וועלכע ער האָט לעצטענס פערעפענטליכט דעם לעצטען באַנד האָבען איהם אויך זיין אַמאָליגען הויכען פרעסטיזש נישט צוריקגעגעבען. ער איז אין זיי צו פּאָלעמיש און צו פערזענליך, און פון אַ מלוכה־מאַן פון זיין גרויס אַן פּערזענלעכקייט ערוואַרט דער רעת הקהל פיל מעהר אַזוי געהויבענע פעראַנטוואָרטליכע אונפּאַרטייאישקייט.

ס'איז נאָך דאָ איינער פון די „עלטערע ענגלישע מלוכה־לייט", וועלכע רופט ארויס צו זיך און צו זיינע עפענטליכע ארויסטרעטונגען אַ גרויסען רעספּעקט און יראת הכבוד; און דער איז סיר אויסטין טשעמבערליין.

אויך סיר אויסטין טשעמבערליין איז איינער פון די לעצטע גרויסע ענגלישע קאָנסערוואַטיווע ליבעראַלען און אימפּעריאַליסטען, וועלכע האַסען און האָבען מורא פאַר דעם אייראָפּעאישען פאַשיזם און דער עיקר דעם נאַציזם אי אלס אימפּעריאַליסטען, אי אלס עכטע ענגלישע דזשענטעלמענער. און צו סיר אויסטין טשעמבערליין'ס וואָרענונגען און פּאָזיטיווע רעדעס און מיינונגען הערט זיך ענגלאַנד, און די גאַנצע פּאָליטישע וועלט, צו מיט גרויס רעספּעקט. סיר אויסטין טשעמבערליין געהערט צו די פּאָר געבליבענע עלטערע מלוכה־ראַטגעבער, מיט וועלכען יעדער מיניסטעריום־קאַבינעט און יעדע פּאָליטישע ריכטונג רעכענט זיך שטאַרק.

אָבער סיר אויסטין טשעמבערליין איז קיינמאָל נישט געווען קיין גרויסער אָראַטאָר פון דעם גראַד, אין דעם זין ווי לאָיד דזשאָרדזש און א טשערטשיל.

ס'איז שוין ממילא קלאָר פאַר וואָס מיט לאָיד דזשאָרדזש'ס „שקיעה" איז ווינסטאָן טשערטשיל איצט דער בעריהמטסטער און גלענצענדסטער אים פּאָליטישער ענגלישער שטאַאַטסמאַן. אינם ענגלישען פּאַרלאַמענט האָט איצט טשערטשיל צו זיך קיין גלייכען נישט.

ווינסטאָן טשערטשיל רעדט שטענדיג פאַר א „פולע הויז". ווען טשערטשיל שטעלט זיך אויף רעדנען אין פּאַרלאַמענט, לויפען זיך צוזאַמען אַלע דעפּוטאַטען איהם הערען. טשערטשיל איז דער „סטאַר־וערן" אינם ענגלישען פּאַרלאַמענט. ווען ס'זאָל איצט זיין אַ אָפּשטימונג ווער ס'איז איצט דער גרעסטער אָראַטאָר אין ענגלאַנד, וואָלט ווינסטאָן טשערטשיל זיכער געקריגען די גרעסטע צאָהל שטימען.

ער איז אַ גרויסער סטיליסט, זעהר וויציג און שאַרף, ווען ער וויל עס אויך, זעהר בייסיג. און צי מען איז מיט איהם איינשטימיג צי נישט, איז איהם שטענדיג אַ פערגעניגען צו הערען רעדען. נאָך מעהר: טשערטשיל'ס רעדעס קען מען אויך מיט פערגעניגען לייענען. ער געהערט נישט צו די בעריהמטע אייראָפּעאישע רעדנער, וואָס ווירקען נאָר מיט זייער כוח הדבור און מיט זייער פּערזענליכען היפּנאָז אויף די מאַסען־צוהערער, און ווען מען לייענט דערנאָך זייערע רעדעס געדרוקטערהייט וואונדערט מען זיך ס'רוב ווי אַט די בעריהמטע אָראַטאָר'ס נעהמען עס ארויס ביים עולם מיט זייערע פּוסטע קנאַקענדיגע פראַזען.

ווינסטאָן טשערטשיל איז אָבער פון די בעריהמטע אָראַטאָר'ס, וואָס מען קען זיי אויך לייענען. און ס'איז קיין וואונדער נישט: ווינסטאָן טשערטשיל איז דאָך אויך אַ גלענצענדער ענגלישער שריפטשטעלער און היסטאָריקער.

ס'איז אַנגענומען, און מיט רעכט, דאָס ווען ווינסטאָן טשערטשיל איז נישט בעריהמט אלס שטאַאַטסמאַן און אָראַטאָר, וואָלט ער געווען אַנגעזעהן געוועזען אלס ענגלישער שריפטשטעלער.

ס'איז דאָ עפּעס דילעטאַנטישעס אין טשערטשיל'ס קאַריערע און פּערזענליכקייט און ס'איז אפשר נישט איבעריג צו בעמערקען איצט, אַז אין אַזעלכע פאַלען איז דילעטאַנטיזם אָפּטמאָל אַ גרעסערע מעלה ווי פּראָפעסיאָנאַליזם.

טשערטשיל איז אַ מלוכה־מאַן, אַ אָראַטאָר, אַ פּאָליטיקער, אַ שריפטשטעלער און אויך אַ מאָלער. און ער איז שטענדיג אין אַלע זיינע ראָלען — ווינסטאָן טשערטשיל.

איהר דערקענט דעם קינסטלער אין דעם אָראַטאָר און מלוכה־מאַן, און דעם פּאָליטיקער און אָראַטאָר אינם שריפטשטעלער — ווינסטאָן טשערטשיל.

ווינסטאָן טשערטשיל, ווי מען זאָגט, בעלאַנגט איצט שוין צו די עלטערע ענגלישע מלוכה־מענער, כאָטש ער איז נאָך נישט אַזוי אַלט אין יאָהרען.

און אויך אלס „עלטערער ענגלישער מלוכה־מאַן" האָט ער נאָך די כאַראַקטעריסטיקעס פונם „וואונדער־קינד", מיט וועלכע ער איז בעריהמט געוועזען אין דער יוגענד.

און כאָטש ער איז נאָך איצט יוגענטליך, מוז מען דאָך צוגעבען, אַז ער ווערט אויך פיל רייפער, מיושב'דיגער און פעראַנטוואָרטליכער אין זיינע פּאָליטישע אַנשויאונגען און רעדעס.

טשערטשיל איז אויך פון די זעלטענע מלוכה־מענער (און שריפטשטעלער), וועלכע וואַקסען און ענטוויקלען זיך נישט נאָר אין זייער יוגענד נאָר אויך אין זייערע עלטערע יאָהרען.

ס'רוב בעריהמטע פּערזענליכקייטען קומען צו א סטאַטישען שטילשטאַנד, ווען זיי קומען אריין אין די זעכציגער יאָהרען. זיי לעבען שוין אויף זייער פערגאַנגענהייט, אויף זייערע אַמאָליגע פערדינסטען.

און טשערטשיל וואַקסט נאָך. ער ווערט נאָך גרעסער און וויכטיגער און זיין פּאָליטישער האָריזאָנט ווערט דאַכט זיך אַלץ קלאָרער און ווייטער. נאַטירליך פון זיין קאָנסערוואַטיוו ליבעראַלען, אימפּעריאַליסטישען שטאַנדפּונקט.

פון די עלטערע ענגלישע מלוכה־מענער זעהט ער דאַכט זיך איצט אַמקלאָרסטען די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטישע סיטואַציע און וואוהין ענגלאַנד דאַרף געהן.

אַ סך מאָל אין טשערטשיל'ס גלענצענדער און פאַרביגרייכער קאַריערע האָט מען זיך געפרעגט: צי ער וועט אַמאָל ווערען דער פּרעמיער־מיניסטער פון ענגלאַנד?

אויך איצט שטעלט מען זיך די פראַגע צי אַט דער גלענצענדסטער מלוכה־מאַן, וואָס דאָס היינטיגע קאָנסערוואַטיוו־ליבעראַלע ענגלאַנד פערמאָגט, וועט ווערען פּרעמיער־מיניסטער?

און ס'איז איצט כמעט ווי זיכער, דאָס אויב ווינסטאָן טשערטשיל וועט נישט זיין קיין פּרעמיער, וועט עס הויפּטזעכליך זיין, ווייל ער איז צו גלענצענד אפילו פאַר אַט דעם העכסטען און גלענצענדסטען אַמט, צו וועלכען אַ ענגלישער מלוכה־מאַן קען דערגרייכען.

הויפּטזעכליך דערפאַר, ווייל זיינע פּאָליטישע אַנטי־נאַצישע אַנשויאונגען געוויטען דאַכט זיך אַלץ מעהר און מעהר אַנגענעהמער, אפילו אין די איינפלוסרייכע רייהען פונם ענגלישען קאָנסערוואַטיזם.

שטריכען צו אַ פּאָרטרעט

פון לעאָ קעניג

אומשטערבליך

יואל סלאָנים

איך טראַכט נישט ווי צו זיין אונשטערבליך,
מיין גרויסקייט קיינמאָל זאָל פערגיין,
איך קעמף מיט אַלץ וואָס איז פאַרדערבליך,
איך שטרייט פאַר אַלצדינג וואָס איז שיין.

איך האָב דאָס בעסטע פון מיין לעבען
אַוועקגעגעבען צו דעם קנעכט,
דערדריקטע האָב איך געהאָלפען שטרעבען,
דאָס גוטע קיינמאָל נישט פערשוועכט.

אָפט האָב איך אַזוי פיל געוויינט,
און אָפט געטרונקען זיך אין צער,
דאָך בין איך נישט אין שטויב געפאַלען,
און נישט געקושט די רוט פון האַר.

איך האָב געזונגען וואונדער־לידער,
אָפט פון נידער און אָפט פון הויך,
איך האָב אַלצדינג אַוועקגעגעבען
דער וועלט — און דאָס איז מיין דערגרייך.

איך טראַכט נישט ווי צו זיין אומשטערבליך,
איך דין די וועלט אין פרייד, אין פיין,
דאָך אָפט הער איך אַ לויטערע שטימע;
„דו ביסט, דו וועסט אומשטערבליך זיין...

מאָרד אויס רחמנות

דער פאָרשלאָג אין ענגלישען פּאַרלאַמענט, אַז אַ דאָקטאָר זאָל מעגען טויטען אַ קראַנקען, וואָס איז אונהיילבאַר און מוטשעט זיך שטאַרק

פון ד"ר א. גינזבורג

לויט ווי די צייטונגען שרייבען האַלט עס אין ענגלאַנד דערביי, אַז עס זאָל דאַרפען דורכגעפיהרט ווערען אַ געזעץ, וואָס זאָל אונטער געוויסע אומשטענדען, נאָך אַ גענויער בעראַטונג פון ספּעציאַליסטען, ערלויבען די דאָקטוירים צו מאַכען אַ שנעלען, אָהן יסורים'דיגען סוף צו די לעבענס פון זייערע אומהיילבאַרע און האָפנונגסלאָזע פּאַציענטען.

לאָרד פּאָנסאָנבי, אַ געוועזענער מיטגליד פון ענגלישען פּאַרלאַמענט פון דער ליבאָר פּאַרטיי, איז עס דער יעניגער, וועלכער אַרבייט זעהר שטאַרק, אַז דער דאָזיגער געזעץ זאָל דורכגעפיהרט ווערען. גאָר קיין צווייפעל נישט זיין, אַז לאָרד פּאָנסאָנבי מיינט עס גוט. די כוונה פון דעם געזעץ איז אַ ריין־הומאַניטאַרע. צו וואָס, הייסט עס, זאָלען מענשען ליידען אומזיסטע יסורים ווען עס איז נישטאָ פאַר זיי קיין האָפנונג, אַז זיי זאָלען ווען־עס־איז געזונד ווערען? פאַרוואָס זאָל מען זיי, די דאָזיגע האָפנונגסלאָזע קראַנקע נישט בעזאָרגען מיט אַ ליכטען אונשמערצליכען טויט — מיט אַ „רחמנות־טויט"?

עס איז, ווי געזאָגט, די כוונה פון לאָרד פּאָנסאָנבי אַ גוטע, אָבער „מיט גוטע כוונות", זאָגט אַן ענגליש שפּריכווערטל, „איז אויסגעפּלאַסטערט דער וועג צום גיהנום" ווי גוט די כוונות זאָלען נישט זיין, איז אָבער דער נייער פּראָיעקטירטער געזעץ אַ שרעקליכער און געפעהרליכער.

איידער איך וועל געהן ווייטער, וויל איך דאָ בעמערקען, אַז די פראַגע פון אַ רחמנות־טויט, אָדער ווי עס רופט עס אין וויסענשאַפטליכען לשון, „יוטהאַנאַזיא", איז אַ גאַנץ אַלטע. אין די גאַנץ אַלטע צייטען ווען די מענטשען זענען נאָך געווען ווילד, פלעגען די פּאַרצייטיגע פעלקער זעהר אָפט דערמאָרדען זייערע אַלטע, זייערע שוואַכע און זייערע קאַליקעס. די מאָטיוו איז געווען אַן אַנדערער, זיי האָבען עס געטאָן נישט אויס מענשליכקייט און רחמנות, נאָר פשוט צוליב עקאָנאָמישע אינטערעסען. דער אַלטער, דער קראַנקער און דער קריפּעל זענען בעטראַכט געוואָרען פאַר איבעריגע מענטשען, פאַר אומנוצליכע פרעסער. זיי זענען געווען „איבעריגע מיטעסער" און זיי זענען דורכדעם געוואָרען אַ לאַסט אויף דער דאַמאָלסדיגער געזעלשאַפט, וועלכע איז געווען זעהר אָרים. האָט די דאַמאָלסדיגע געזעלשאַפט געזוכט פּטור צו ווערען פון די איבעריגע עסערס... און זיי האָבען עס די פּאַרצייטיגע פעלקער אויף אַ זעהר פּרימיטיווען אופן. זיי פלעגען די איבעריגע מענטשען פּשוט דערמאָרדען אָדער לאָזען אויסגעהן פון הונגער, און האָבען נישט געהאַט עס צו רעכטפערטיגען אויפן סמך פון מענשליכקייט און רחמנות...

שפּעטער, ווען די מענשען האָבען אויפגעהערט צו זיין ווילד, ווען זיי זענען געוואָרען ציוויליזירטער, אידעלער און מענשליכער, איז דער דאָזיגער ברוטאַלער מנהג לאַנגזאַם און ביסלעכווייז אָפּגעשאַפט געוואָרען, דער אַלטער איז שוין מעהר נישט בעטראַכט געוואָרען פאַר אַן איבעריגען מענשען. פערקעהרט, מען האָט זיך צו איהם אָנגעפאַנגען צו בעציהען מיט דרך ארץ, „והדרת פני זקן", דו זאָלסט שאַנעווען דעם אַלטען, און „מפני שיבה תקום". פאַר דעם גרייז זאָלסטו זיך אויפשטעלען. לערנט שוין תורת משה. צוזאַמען מיט דער בעציהונג צו דעם אַלטען, האָבען זיך אויך געענדערט די בעציהונגען צום קראַנקען און הילפלאָזען בכלל. עס איז דער חוב פון יעדען איינצעלנעם בעזונדער און פון דער געזעלשאַפט בכלל צו העלפען זיי נישט צו פערלאָזען.

און וואָס מעהר די מענשהייט האָט פּראָגרעסירט אין דער ריכטונג פון מ ע נ ש ל י כ ק י י ט, אַלץ בעסער איז געוואָרען די בעהאַנדלונג פון די אַלטע, קראַנקע און הילפלאָזע. מען קען זאָגען, אַז מען קען מעסטען די הויכקייט פון אַ בעשטימטער קולטור לויט דעם, ווי די געזעלשאַפט בעהאַנדעלט איהרע צוריקגעשטאַנענע און הילפלאָזע מיטגלידער. מען מעג צוגעבען אַז די פאַרצייטיגע גריכען האָבען אַרויסגעטראָגען פון זיך גרעסערע פילאָזאָפען און בעסערע קינסטלער, ווי די פאַרצייטיגע יודען, אָבער די יודען האָבען נישט איבערגעלאָזען זייערע פערקריפּעלטע קינדער אויף הפקר, ווי דאָס האָבען, למשל, געטאָן די ספּאַרטאַנער...

מען קען, פערשטעהט זיך, אַנטווענדען, אַז דער פערגלייך איז קיין פערגלייך נישט. מען קען נישט פערגלייכען די פאַרצייטיגע „יוטהאַנאַזיא" פון די ווילדע מיט דער איצטיגער הומאַניטערער יוטהאַנאַזיא פון אַ לאָרד פּאָנסאָנבי. די פאַרצייטיגע ווילדע האָבען פּשוט געוואָלט פטור ווערען פון איבעריגע עסערס צוליב זייער אייגענער טובה, כדי פאַר זיי זאָל בלייבען מעהר, וועהרענד די איצטיגע יוטהאַנאַזיסטען זוכען נישט זייער אייגענע טובה, זיי זוכען בלויז צו פערמינדערן די טויט־יסורים פון די יעניגע, וואָס מוזען סייוויסיי שטאַרבען.

איז אָבער די מעשה, וואָס קיינער ווייס נישט און קיינער קען נישט וויסען, ווייניגסטענס לויט דעם איצטיגען צושטאַנד פון דער מעדיצינישער וויסענשאַפט, וועלכע קראַנקהייט איז אַבסאָלוט אומהיילבאַר. יעדער פּראַקטיצירענדער דאָקטאָר ווייס פון איינענער ערפאַהרונג, אַז אַ סך פּאַציענטען וועלכע ווער האָט בעטראַכט פאַר האָפנונגסלאָז און אומהיילבאַר געהען אַרום געזונד און שטאַרק. אַ חוץ דעם זענען פאַראַן אַ ריכטיג ביסעל קראַנקהייטען וועלכע זענען מיט אַ פּאָר צעהנדליג יאָהר צוריק פערשריבען געוואָרען פאַר אומהיילבאַר, וואָס זענען שפּעטער, צו פערדאַנקען די נייע מעדיצינישע מעטאָדען און הייל־מיטלען, געוואָרען היילבאַר. אין אַנדערע ווערטער, עס קען פּאַסירען אַז אַ קראַנקהייט וואָס איז היינט אונהיילבאַר זאָל מאָרגען ווערען היילבאַר און אויב אַזאַ מעגליכקייט איז פאַראַן, טאָ ווי אַזוי קען מען זיך דערלויבען צו פערקירצען, איינעמס לעבען כלומרשט פון זיין אייגענער טובה וועגען?

דאָס איז אָבער נאָך ווייט נישט אַלץ, די גאַנצע מעשה וועגען די טויט־שמערצען איז שטאַרק איבערטריבען. ווען דער טויט איז שוין אומפערמיידליך, אין דער צייט פון גסיסה, נעפינט זיך דער מענש אין אַזאַ צושטאַנד, אין אַ צושטאַנד פון בעוואוסטלאָזיגקייט, אַז ער פיהלט נישט מעהר קיין יסורים. מען דאַרף איהם דאַן נישט בעפרייען פון יסורים, ווייל ער האָט זיי נישט, ווייל ער פ י ה ל ט ז י י נ י ש ט. די אַרומיגע מענטשען וואָס שטעהען ביי דער זייט פון גוסס און זעהען זיינע מאַטערנישען, זיין שווערען אָטעמען און דערגלייכען, זענען אונטער דעם איינדרוק אַז דער גוסס ליידעט מי־יודע וועלכע יסורים, דאָס איז אָבער אַ טעות. דער גאַנצער טויט־געראַנגעל קומט פאַר אָהן יסורים. דאָס איז זיכער, אויב מען קען זיך אַזוי אויסדריקען, אַ געראַנגעל פון דעם איבערגאַנג פון איין צושטאַנד צו אַ צווייטען, — פון לעבען צום טויט, וואָס איז אָבער נישט פערבונדען מיט יסורים, ווייל, ווי געזאָגט דער מענש פיהלט שוין דאַן נישט מעהר.

ווייסען מיר צוויי זאַכען: ערשטענס, אַז לויט דעם איצטיגען צושטאַנד פון דער מעדיצינישער וויסענשאַפט, קען מען בעשטימט נישט וויסען צי דער טויט איז אומפערמיידליך, צווייטענס, אַז ווען דער טויט איז אונפערמיידליך, אין דער צייט פון גסיסה, האָט דער גוסס קיין שמערצען נישט, עס איז דעריבער אַנ'אומזין צו פערקירצען זיין לעבען כדי איהם צו בעפרייען פון יסורים, וועלכע ער האָט נישט...

אָבער לאָמיר צוגעבען, אַז עס זענען פאַראַן זיכערע פאַלען פון אומהיילבאַרקייט. איז דאַן נאָך אַלץ די פראַגע, אויב עמיצער, אַ חוץ דער חולה גופא, קען בעשטימען, אַז זיין לעבען דאַרף פערקירצט ווערען. מען דאַרף נישט פערגעסען, אַז דאָס לעבען איז ביי יעדען איינעם טייער. דאָס לעבען איז דאָס טייערסטע אין לעבען. דער קראַנקער האָט נאָך מעהר ליב דעם לעבען ווי דער געזונדער. מיט אַלע זיינע יסורים וויל ער נאָך אַלץ לעבען, ער וויל לעבען אפילו דאַן, ווען ער שרייט, אַז דאָס לעבען איז איהם מיאוס געוואָרען. ער וויל ליידען און לעבען, איידער זיין רוהיג און טויט. דער פערלאַנג צו לעבען איז נישט אַ זאַך פון שכל אָדער פון אויסרעכנונג. דער פערלאַנג צו לעבען איז אַנ'אינסטינקט, און ער איז ביים מענשען פּונקט אַזוי שטאַרק, אויב נאָך נישט מעהר, ווי ביי אַלע אַנדערע לעבעדיגע.

פרעגט זיך, ווי קען זיך עמיצער דערלויבען צו פערקירצען יעמענס לעבען, און זאָל עס אפילו זיין אויף איין איינציגער מינוט, די צייט, לענגער צי קירצער, קען נישט אריינגענומען ווערען אין חשבון. דער וואָס ערמאָרדעט אַ זקן פון הונדערט יאָהר, איז נישט קיין קלענערער מערדער פון דעם וואָס ערמאָרדעט אַ קינד פון איין טאָג. ער איז דער זעלבער מערדער נישט בלויז געזעצליך, נאָר אויך מאָראַליש. ווייל דער עיקר איז נישט די ל ע נ ג פון דעם מענשליכען לעבען, וואָס ווערט געקירצט, נאָר דאָס לעבען גופא. די ח ש י ב ו ת פון מענשליכען לעבען, וואָס ווערט איבערגעריסען פאַר דער צייט דורך אַ פרעמדער האַנט.

* * *

די פאַרצייטיגע יודען האָבען גאַנץ ריכטיג אָפּגעשאַצט די חשיבות פון דעם מענשליכען לעבען. דערפאַר זאָגט דער יודישער דין, אַז אַ שטאַרבענדען, אַ גוסס, טאָר מען נישט ריהרען פון זיין אָרט, ווייל דורכדעם קען מען פערקירצען זיין לעבען און פערגיסען זיין בלוט. זאָגט ר' מאיר „דאָס (דער גוסס) איז געגליכען צו אַ צאַנקענדע ליכטעל, וואָס האַלט ביים אויסגעהן, ריהרט זיך אַ מענש צו איהר צו וזוי באַלד ווערט זי פערלאָשען", (שמחות, פּרק א').

דאַכט זיך מיר, מאַנכעס מאָל, אַז דער געפּלאַנטער געזעץ אין ענגלאַנד וועגען אַ „רחמנות־טויט" פאַר אומהיילבאַרע קראַנקע איז בלויז אַ בעווייז, אַז מיר פערלירען ביסלעכווייז דעם דרך־ארץ פאַר דעם מענשליכען לעבען. עס איז אַ צייכען פון אונזער צייט, — פון אַ צייט ווען דאָס מענשליכע לעבען איז געוואָרען אַזוי ביליג....

די ערשטע מדינה, וואו אַזאַ מין געזעץ האָט געזאָלט דורכגעפיהרט ווערען מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק און ווער איז, אויב איך האָב קיין טעות נישט, טאַקע דורכגעפיהרט געוואָרען, איז אין היטלער'ס „דריטען רייך"...

דאָס אַליין דאַרף זיין גענוג צו בעווייזען, ווי ווייניג דער דאָזיגער געזעץ האָט צו טון מיט מענשליכקייט און רחמנות.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

פלוטאקראַטיע און פּראָלעטאַריזאַציע אויף דער יודישער גאס אין לאדז

פון ד״ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

אין יאָהר 1843, נאָך איהער עס האָט זיך אין לאָדז ענטוויקעלט דער אנטייל פון יודען אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע, איז די צאָהל פון יודען וואָס זענען אין דער דאָזיגער אינדוסטריע געווען בעשעפטיגט, הן אלס אַרבייטער, סיי אלס קלענערע זעלבסטשטענדיגע אונטערנעהמער אויפן שטח פון קעניגרייך פוילען, געווען אַ גאַנץ אַנזעהעוודיגער, ווי מיר קענען דאָס זעהן פון דער ווייטערדיגער רשימה:

אין 1843 איז אין קעניגרייך פוילען געווען בעשעפטיגט אין דער טעקסטיל אינדוסטריע:

525 וועבערס 461 וואַטעמאַכערס 330 בייגוועל וועבערס 275 פאַרבערס, 257 טוךוועבערס. 136 שטריקמאַכערס 40 לויך וועבערס 40 דרייליך וועבערס, און 13 זאָקענמאַכערס.

די גרעסטע טייל יודישע אַרבייטער און בעלי־מלאכות, וואָס זענען בעשעפטיגט אין טעקסטיל, האָט פערמאָגט צו יענער צייט, די לובלינער וואָיעוואָדשאַפט (420 נפשות), שפּעטער גייט פּלאָצקער וואָיעוואָדשאַפט (397 נפשות) קאַלישער וואָיעוואָדשאַפט (395 נפשות, דערונטער על פי רוב אין טשענסטאָכאָוו) און אויגוסטאָווער וואָיעוואָדשאַפט (252 נפשות) ערשט אויף 5טן אָרט פיגורירט די מאַזאָווער וואָיעוואָדשאַפט. בכלל זענען קנאַפּע 7 פּראָצענט פון אַלע יודישע אַרבייטער און בעלי־מלאכות, געווען בעשעפטיגט אין דער טעקסטיל אינדוסטריע.

אין 1875 איז אין גאַנצען קעניגרייך פוילען געווען, 2145 בלויז יודישע וועבערס (אונטערנעהמער אַרבייטער און זייטיגע משפּחות) וואָס עס מאַכט אויס קנאַפּע 2 פּראָצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג וואָס האָט געלעבט פון מלאכה און אינדוסטריע.

אויב ווילען מיר געדענקען אַז אין יאָהר 1929 האָבען די יודישע אַרבייטער אין פוילען וואָס זענען געווען בעשעפטיגט אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע אויסגעמאַכט 7,13 פּראָצענט (13,979 פאַך־טעטיגע נפשות) פון אַלע יודישע אינדוסטריע אַרבייטער און די יודישע טעקסטיל־אונטערנעהמער 4.2 פּראָצענט פון אַלע זעלבסשטענדיגע יודען, וואָס זענען געווען טעטיג אין דער אינדוסטריע — מוזען מיר דעמאָלט קומען צו דער מסקנא אַז די אינטערעסאַנטע אינפילטראַציע פּראָצעסען פון די יודישע מאַסען צו דער טעקסטיל אינדוסטריע זענען פאָרגעקומען ערשט נאָך'ן 1860 יאָהר.

אויף דעם פערגלייכונגס גרונד, שפּיגעלט זיך בולט אָפּ לאָדז, די פערהעלטניסמעסיגע אינדוסטריאַליזאַציע און פּראָלעטאַריזאַציע פון די לאָדזער יודען במשך נישט קיין גאַנצע 30 יאָהר (ביז 1867 זענען אין לאָדז ענטשטאַנען 53־56 יודישע טעקסטיל אונטערנעהמונגען די צאָהל פון יודישע אַרבייטער אין 41 יודישע טעקסטיל אונטערנעהמונגען, וועלכע האָט אין 1862 בעטראָפען 255 נפשות, איז אין 1867 וואַהרשיינליך שוין געווען אַ גרעסערע. שוין אין 1862 האָט מיט טעקסטיל אינדוסטריע זיך פערנומען 22 פּראָצ. פון לאָדזער יודען, וואָס זענען געווען טעטיג אין אינדוסטריע און מלאכה.

בעת, ווען אין אַנדערע שטעט פון קעניגרייך איז צו יענע צייט די פּראָלעטאַריזאַציע פון די יודישע מאַסען פאָרגעקומען אויך אין די געביטען פון בערגגראַבען מעטאַל אינדוסטריע, צוקער, טאַבאַק, דערנער און בעקליידונג אינדוסטריע, האָט אין לאָדז דער ענטשטייאונגס פּראָצעס פון דעם יודישען פּראָלעטאַריאַט זיך בעגרענעצט אַ חוץ דער טעקסטיל אינדוסטריע, איינציג צו איינציגע געביטען פון דער בעקליידונגס אינדוסטריע און אפשר האָט ער אַרומגענומען נאָך געציילטע אַנדערע אונטערנעהמונגען, ווי למשל די טאַבאַק אינדוסטריע. אַ חוץ דעם, האָבען לאָדזער יודען ווי איבעריגענס אין אַנדערע שטעט פון קעניגרייך, זיך שטאַרק בעטייליגט אין טראַנספּאָרט און קאָמוניקאַציע געשעפטען סיי אַלס אונטערנעהמער סיי אַלס אַרבייטער.

ובכן איז די אינערליכע איבערגרופּירונג אין די ביידע פּרינציפּיעלע בערופס גרופּען פון פוילישען יודענטום (האַנדעל און אינדוסטריע) געווען אַ זעהר ערנסטע. די טעמפּאָ פון די דאָזיגע ענדערונגען איז אין לאָדז בפרט, געווען אַ שנעלע. עס איז דערביי אויך פערשטענדליך אַז נעבען דער איבערגרופּירונג פון אינעווייניג אין די דערמאָנטע צוויי גרופּעס זענען אויך פאָרגעקומען איבערשיכטונגען, וואָס זענען בעשטאַנען אין איבערגיין פון האַנדעל צו אינדוסטרי און פערקערט. דער ערנסטער ביישפּיל פון אַזאַ מין איבערגרופּירונג איז געווען דער איבערגאַנג פון יודישע סוחרים צו דער אינדוסטריע. לויט אַנדערע פאָרשונגען האָבען מיר פעסטגעשטעלט, אַז צו דער אינדוסטריע האָבען זיך גענומען גיכער דער יודישער סוחר'ישער עלעמענט, ווי דער בעל־מלאכה'שער. די טראַדיציאָנעלע יודישע מלאכות האָבען נישט געגעבען קיין שום צוגריטונגען צו די פרישע אינדוסטריע צווייגען בפרט צו די טעקסטיל, מעטאַל בערג און צוקער אינדוסטריען. דאַגעגען דער סוחרישער בערוף מיט זיין כסדר'דיגען קומען אין בערירונג מיט הויפּטשטעט און אויסאַרבייטונגען, האָט ביי דעם יודישען סוחר אויסגעאַרבייט אַ געוויסע, הגם נישט טיפערע, בעקאַנטשאַפט מיט די נייע פּראָדוקציע צווייגען. די פינאַנסירונג פון קריסטליכע אונטערנעהמונגען דאָס צושטעלען זיי קרעדיט, און לסוף, די אָרגאַניזאַציע פון די לוין אינדוסטריע — דאָס אַלעם האָט געשאַפען די בריק, וואָס האָט אריבערגעפיהרט דעם יודישען סוחר צו דער אינדוסטריע. די צאָהל פון אַזעלכע סוחרים, וואָס האָבען נאָך אַ געוויסע צייט זיך פערוואַנדעלט אין אינדוסטריע אונטערנעהמער, האָט אין לאָדז ביים סוף פון דער אונבעהאַנדעלטער עפּאָכע, בעטראָפען עטליכע צעהנדליג.

די יודישע סוחרים, וואָס האָבען אָנגעהויבען אַן אינדוסטריעלע טעטיגקייט האָבען אויסער די פערשידענע ריכטליכע שוועריגקייטען, און אויסערליכע שוועריגקייטען (ווי דער קאַמף למשל, מיט די קריסטליכע צעכען אין קריסטליכע אונטערנעהמערס נאָר געהאַט צו בעקעמפען פערשידענע אינערליכע שוועריגקייטען. נישט בעזיצענדיג קיין גענוגענדע טעכנישע וויסענשאַפטען זענען זיי צוליב דעם געווען אויסגעשטעלט אויף פערשידענע היזקות. אין זיין אָפּהאַנדלונג גיט צו אַסטראָווסקי איבער דעם פאַל, אינטערעסאַנטע רעלאַציעס: „יודען האָבען זיך אָנגעכאַפּט פאַר דעם פּאָזאַמענטן געוואַנד, נישט בלויז איבערצייגענדיג די זיכערסטע פאַבריקאַנטען. נאָר אפילו צו גרינדען פאַבריקען אויף איגענע רעכענונג, נישט אָהן היזקות און שוועריגקייטען, האָט זיך דער טייער בערוף איינגעגעבען; קענענדיג זיך אויף פערטיגע סחורות אָבער נישט קענענדיג די פּראָצעדור פון אויסאַרבייטונג האָבען זיי געמוזט אַנשטעלען וועדקומיסנערס וואָס האָבען גענומען גוטע שכורות, אָבער וועלכע האָבען נישט אייביג געוויסענהאַפטיג ענטשפּראָכען אין טאָמאַשאָוו האָבען די יודען בעצאָהלט גוט רבי געלד („פּריצאָווקע“). ענליך בעמערקט אויך דער פּלאָצקער וואָיעוואָדע אַדווין אין זיין ליבערגיגען ראַפּאָרט איבער פּאָזנערס פאַבריק (אין סוף פון די 20־ער יאָהרען) אַז איהר אונטערנעהמער האָט אין תחילת געליטען גרויסע היזקות צוליב'ן מאַנגעל אין פאַך־קענטעניש. עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק אַז אויך די יודישע טעקסטיל אונטערנעהמער אין לאָדז, האָבען זיך געהאַט צו ראַנגלען מיט ענליכע שוועריגקייטען. דאָס אַראָפּברענגען וויהער פאַך־ליט פון אויסלאַנד, איז געווען זעהר קאָסטבאַר און טיילמאָל זעהר בעשווערט צוליב די אינטריגעס פון די קאָנקורענץ אונטערנעהמונגען.

אויך דער פּראָלעטאַריזאַציע פּראָצעס פון די יודישע מאַסען האָט זיך אָנגעשטויסען אויף פערשידענע שוועריגקייטען. ער איז על פי רוב געווען בעגרענעצט בלויז אויף יודישע אונטערנעהמונגען און דאָס אויך גיכער אויף קלענערע ווי אויף גרעסערע, דער יודישער אַרבייטער האָט זיך אָנגעשטויסען אויף פערשידענע שוועריגקייטען ביים בעהאַנדלען די נייע פּראָדוקציע טעכניק אין פערשידענע געביטען, ווייל פון איין זייט האָבען זיי די קריסטליכע מייסטער און אַרבייטער נישט געוואָלט געבען אויף די לעהר און פון דער צווייטער זייט האָט די יודישע אָרטאָדאָקסיע זיך נישט זעהר גינסטיג בעצויגען צו אָט די נייע פאַכען און האָט בעשוועהרט דעם יונגען דור דאָס אַריינדרינגען אין זיי און דאָס אויסלערנען זיך פון דער מלאכה.

אונטערשטרייכענדיג דעם סך־הכל דאַרף מען פעסטשטעלען, אַז די איבערגאַנגס־עפּאָכע אין ווירטשאַפטליכען לעבען פון פוילישען יודענטום, האָט זיך מיט זיינע טענדענצן פאַלגען שוואַכער אָפּגעשלאָגען אויפן לאָדזער יודענטום, ווי אויפן כלל פוילישע יודען. הגם אויך אין לאָדז האָט זיך אָפּגעשפּיגלט דער אויסשטויסונג־פּראָצעס פון פערשידענע האַנדעל און אינדוסטריע פאַכען, האָט זיך אָבער דאָ דער אויסשטויסונג פּראָצעס נישט געלאָזט אַזוי שטאַרק פיהלען, ווי אַנדערש וואו, ווייל די שנעלע ענטוויקלונג פון די אינדוסטריע האָט געשאַפען במקום די פערלאָרענע האַנדעלס־פּאָזיציעס אַ סך אַנדערע נייע פערדינסט מעגליכקייטען. דער פּויפּעריזאַציע פּראָצעס האָט דאָ נישט געהאַט דעם פערנעם, ווי אין אַנדערע געגענדען פון לאַנד. זייט עס איז ענטשטאַנען די אינדוסטריע אין לאָדז קומט ריכטיגער, פאַר אַ כסדר־דיגער פאָרטשריט אין דער ווירטשאַפטליכער לאַגע פון די יודען און אַ בעווייז דערצו איז — די כסדר־דיגע און אינטענסיווע אימיגראַציע פון יודען קיין לאָדז פון די אַנדערע שטעט פון קעניגרייך, דאָס הייסט פון יודישען לעבענס־ניוואָ און די פערהעלטניס־מעסיג גינסטיגע ווירטשאַפטליכע סטרוקטור.

אין כלל גענומען קען מען פון אַלעם אַרויסדריגען אַז די מאַטעריעלע לאַגע פון יודען, וואָס האָבען שוין געוואוינט אין לאָדז, זייט אַ לאַנגער צייט און האָבען שוין געקענט זיך איינאָרדנען אין דער שטאָט אין די פערשידענע געביטען פון מסחר אָדער אינדוסטריע פערבעסערט זיך בסדר: טראָצדעם אָבער פעהלט קיין מאָל נישט אין שטאָט קיין אָרימעלייט און דערצו איז גורם דער כסדר'דיגער צושטראָם פון יודישע עלעמענטען פון פּראָווינץ שטעט על פי רוב אָרימעלייט וואָס קומען קיין לאָדז זוכען גליקען.

שנעלער ווי אין אַנדערע שטעט (אַ חוץ וואַרשע) וואַקסט אין לאָדז דער שיכט פון יודישער פּלוטאָקראַטיע אָבער גלייכצייטיג טיילט זיך אויס אין לאָדז שנעלער, ווי אין אַנדערע שטעט דער פּראָלעטאַריזאַציע פּראָצעס. צייכענט זיך ממילא, שנעלער ווי אַנדערש וואו די געזעלשאַפטליכע אַנטאַגאָניזמען און אפילו די ערשטע געזעלשאַפטליכע קאָנפליקטען אינערהאַלב פון דער יודישער געזעלשאַפטליכקייט.

ס וף.

יודיש: — י. זעלקאָוויטש

ווען איך בין רויטשילד!...

מאָנאָלאָג פון אַ בעטעכטערטען לאָדזער יוד

פון י. אַבערזשאַנעק

דער עקס־קעניג עדוואַרד וואוינט אין עסטרייך ביים באַראָן ראָטשילד (פון דער פּרעסע).

כ'זאָג אייך יודען, די הויזען זאָל מען פערזעצען און אַ גביר זאָל מען זיין, אַ גביר איז אַ בר־מזל, און אַנ'אָרימאַן אַ שלימזל. ביי אַ גביר ווערט פון בלאָטע — גאָלד, און ביי אַנ'אָרימאַן פון גאָלד — בלאָטע. אַ גביר איז אַ חכם, כאָטש ער איז אַ בהמה. אַ גביר איז אַ שעהנער יוד, כאָטש ער איז אַ פערזעהעניש. אַ גביר איז דער דעה־זאָגער, זיצט אויבען־אָן אויף דער מזרח־וואַנט, איז גבאי אין שוהל. כל ולך אין דער קהלה. אין דער שוויץ ליגט ער אויסגעצויגען ווי אַ גראַף אויף דער אויבערשטער באַנק, אַ גביר דאַרף קיין קאָפּ נישט, גענוג, אַז ער האָט — אַ קעשענע. דער גביר איז אומעטום דאָס אויבערשטע פון שטייסעל, ווייל... ווייל... כסף וזהב מטהר גבירים!...

אַ טייערע זאַך, זאָג איך אייך, איז צו זיין אַ גביר. זומער לייזט ער אויף נירען און טרינקט „מים המאררים“ אין שטשאַוניצע, ווינטער לייזט ער אויף נערווען, און קלעטערט אויף די בערג אין זאַקאָפּאַנע. דער גביר קאָן זיך פערגינען צו האָבען אַ געשוואָלענע לעבער, אַ פערגרעסערטע מילץ, שמאַלץ ביים האַרץ און אַנדערע „לוקסוסאָווע“ אַרטיקלען.

אַ גביר מעסט זיך כסדר דעם בלוט־דרוק טראָגט זיך אַרום מיט אַנאַליזעס און האַלט אין איין אַריינטראַכטען אין זיך, וויפיל ער האָט „ביאַלקאָ“, וויפיל „קרישטאַל“ ער פערמאָגט, צי ער האָט „וואַפנע“, צי שטיינער א. אַז. וו.

איין חסרון האָבען זיי, די גבירים, וואָס וויפיל זיי האָבען, האָבען זיי ווייניג, אפילו אַזאַ יוד ווי רויטשילד, דאַכט זיך אַ יוד אַ גביר און נישט סתם עפּעס אַזוי אַ גביר ווי די לאָדזער גבירים, וואָס זענען „רייך“ אין פּראָטעסטען, נאַקאַזען, ווענזוואַגיעס און ליציטאַציעס.

רויטשילד איז דאָך אַנ'אמת'ער, אַנ'אָנגעשטאָפּטער, אַנ'אָנגעפּראָפּטער גביר, די גאַנצע משפּחה גבירים, אדירים, מיליאָנטשיקעס, און דאָך, און דאָך..., דאָך זוכט ער גאָר סובלאָקאַטאָרען... און אפילו צו סובלאָקאַטאָרען האָבען זיי אויך מזל, אַז רויטשילד זוכט אַ סובלאָקאַטאָר, פּאַקט ער אַזאַ העכטעל ווי דעם ענגלישען קעניג עדוואַרד...

אָט אַ דאָס הייסט אַ מזל פון אַ גביר. איך אַליין האָב אויך אַ לייטישע וואוינונג מיט ווינקעלעס, איך זוך אויך אַ סובלאָקאַטאָר, געב איך אַנאָנסען אין דער צייטונג, יאָווען זיך פערשידענע רעפלעקטאַנטען, קומט אַ שעהן יונג מיידעל, געפעלט עס נישט מיין ווייב, ס'איז איהר, זאָגט זי, נישט געזונד צום הויקער... קומט אַ לייטישער בחור מיט שוואַרצע אויגען, מיט אַ געדיכטער שטופּרינגע, וואָלט שוין מיין ווייבעל יאָ בעשטאַנען, האַלט איך נישט דערפון, צו וואָס נעהמען אַנ'אומגליק אין שטוב אַריין!...

האָבען מיר געמאַכט אַ קאָמפּראָמיס, און אָנגענומען אַ יונג פּאָרפּאָלק. אַ וואָך נאָך דער חתונה, האָט זי אין „מיאַדאָווע מיעשאַנע“ בעקומען „ווייען“, האָב איך אין מיטען נאַכט געמוזט לויפען נאָך דער היוועז. קויפען שיר המעלות'ן, געהאַט צו טון מיט אַ זכר, מיט אַ ברית. גאַנצע נעכט קיין אויג נישט צוגעטון. דער נייער „סובלאָקאַטאָר“ האָט זיך געפיהלט היימיש און געקוויטשעט ווי אַ חזיר'ל. אין בעסטען שלאָף, האָט מיך מיין ווייבעלע אויפגעוועקט: יאַסעל, געהן אַריין צו וויגען ס'קינד. די שטוב איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ בוידים, שנירען מיט ווינדעלעך, וויקעלעך, יעקעלעך און העמדעלעך, נישט זוי. נישט ווען, האָט מיך די סובלאָקאַטאָרקע אַריינגערופען.

— פּאַניע... וואָס פאַר אַ מענש זענט איהר, איהר זעהט ס'קינד רייסט, ס'ביכעל טוט איהם וויי, מ'דאַרף מאַכען אַ קריסטירל און איך אַרט עס גאָר נישט!... איהר נעהמט דירה־געלד, טאָ געהט אַריין מאַכען דעם קינד אַ קריסטירל!...

אַ צווייט מאָל רופט מיך די סובלאָקאַטאָרקע אַריין צו זיך, זי דאַרף זיך מיט מיר עפּעס „פּאָראַדזשען“.

— וואָס איז?

— איהר זענט דאָך אַנ'אַלטער טאַטע, אייער ווייב איז דאָך אויך אַמאָל געווען אַ קינפּעטאָרין, דאַרפט איהר זיך דאָך קענען אויף די זאַכען.

— אויף וואָס פאַר אַ זאַכען?

— ס'האָט זיך מיר געמאַכט אַ „זאַטוואַרדניעניע“ אויף דער ברוסט... ס'קינד קען נישט זייגען, וואָס טוט מען דערצו?

בין איך דאָך געוואָרען אין כעס, פון וואַנען ווייס איך פון אַזעלכע זאַכען? איך האָב נאָך קיינמאָל נישט געזויגען קיין קינד, איך ווייס נישט פון קיין „זאַטוואַרדניעניעס“ און לאָזט מיך צו רוה“!...

האָט זיך יענע אָנגעצינדען: איך צאָהל אייך דירה־געלד, און אַז ס'מאַכט זיך מיר אַ „זאַטוואַרדניעניע“, ווילט איהר אפילו קיין האַנד נישט צו טון!...

אַז איך האָב געזוכט אַ סובלאָקאַטאָר, האָב איך געטראָפען אויף אַ יונג פּאָרפּאָלק נאָך דער חתונה, און אין „מיאַדאָווע מיעשאַנע“. האָט זי בעקומען ווייען, און האָב געהאַט צו טון מיט הייוועם, מיט ווינדלען, מיט קריסטירלעך און מיט „זאַטוואַרדניעניעס“, און אַז רויטשילד זוכט אַ סובלאָקאַטאָר, ווערט עדוואַרד ברוגז מיט דער קרוין, צעקריגט זיך מיט דער מאַמע, כאַפּט זיין מרת סימפּסאָן, און פליהט קיין עסטרייך, און ווערט אַ סובלאָקאַטאָר ביי רויטשילד'ן.

אָטאַ דאָס הייסט אַ סובלאָקאַטאָר. אָטאַ דאָס הייסט אַ מזל פון אַ גביר. איך האָב דאָך אויך אַ לייטישע דירה מיט ווינקעלעס, וואָס אַ שטיינער וואָלט מיר געפעהלט, ווען איך פּאַק אַזאַ סובלאָקאַטאָר, אמת טאַקע, אויך אַ יונג פּאָרפּאָלק, די כלה, שמועסט מען, איז אויך אין „אַנדערע אומשטאַנדען“, רויטשילד וועט מסתמא אויך בקרוב האָבען אַ יונג „סובלאָקאַטאָרל“, רויטשילד וועט אויך מסתמא נאָר בקרוב מוזען לויפען נאָך דער הייוועז, מ'וועט אויך טריקענען ווינדעלעך. אָבער דאָס וועלען דאָך זיין אַנדערע ווינדעלעך, קעניגליכע ווינדלעך שמעקען אַנדערש... קעניגליכע קריסטירלעך האָבען גאָר אַנ'אַנדערען טעם... און גלויבען זאָלט איהר מיר, אַז צו אַ קעניגליכע „זאַטוואַרדניעניע“, וואָלט איך יאָ צוגעטון אַ האַנד...

אַ טייערע זאַך, זאָג איך אייך, איז צו זיין אַ גביר, אַ גביר האָט מזל צו אַלעם, אפילו צו אַ סובלאָקאַטאָר. איך זוך אַ סובלאָקאַטאָר, כאַפּ איך אַ קינפּעטאָרין מיט אַ „טוואַרדניעניע“, און אַז רויטשילד זוכט אַ סובלאָקאַטאָר פּאַקט ער אַזאַ העכט ווי עדוואַרדן מיט די סימפּסאָן. וואָלט איך געפּאַקט אַזאַ העכט, וואָלט דאָך מיר וואויל געווען. ביי אַזאַ העכטל קען מען בעקומען פּאַר אַ קוואַרטעל ז'נור, מ'האָט נישט מורא, אַז ער וועט אין אַ פּראָסטער מיטוואָך נעהמען דעם טשייניק מיט דער קאָלדרע און געהן פּליטה... פערקעהרט, ביי אַזאַ סובלאָקאַטאָר קען מען נאָך אַמאָל כאַפּען אַ גמילות־חסד'ל אויך.

יאָ, רבותי! ס'איז גוט צו זיין אַ גביר, אַ גביר איז אַ בר מזל און אַנ'אָרימאַן — אַ שלימזל, וואָלט איך געווען אַ גביר, וואָלט איך היינט געהאַט עדוואַרדן פאַר אַ סובלאָקאַטאָר, נישט יענע יודישע [illegible] דער „טוואַרדניעניע“.

— ווען איך בין רויטשילד!...

גרינדער פון „וויסנשאפט פון יודענטום"

אַ כאַראַקטעריסטיק פון יומטוב ליפּמאַן צונץ

פון דער סעריע: „די געשיכטע פון רעפאָרם־יודענטום"

פון ש. ראָזענפעלד

אין די צוואַנציגער יאָהרען פון דעם 19 יאָהרהונדערט איז פון דעם גאַנצען טומעל אַרום דעם רעפאָרמירען דאָס רעליגיעזע יודענטום איבערגעבליבען נישט מעהר ווי דער טעמפּעל אין האַמבורג און אין עטליכע אַנדערע שטעט און שטעטלעך אין דייטשלאַנד און אין עסטרייך אונגאַרן. די האָפענונג פון די אינטערעסירטע, אַז די רעגירונגס־מאַכט וועט זיי העלפען דורכפיהרען זייערע רעפאָרמען, איז אין דייטשלאַנד נישט מקוים געוואָרען. פערקעהרט: די רעגירונג איז כסדר געווען געגען יעדען אָנטעהנעמען פון די ראַדיקאַלען אויף דעם געביט. די גרויסע פאָלקסמאַסען זענען געווען געגען די רעפאָרמען, ווייל זיי האָבען געזעהען דערין חילול השם און הפקרות און די וואָס זענען געגנויגט געווען צו רעפאָרם אין יעדער קבוצה אויסגעפוצטע „זאַווענען בציבור" מעהר געפעלען געווען ווי פרידלענדערס פאָדערונג זיך צו פערטיפען אין די פּרינציפּען פון יודענטום. דער איבערפלעכליכער פוץ איז שוהל האָט די מיסטעאויפגעקלערטע צווישען יודען בעפרידיגט. אָבער די בעסערע און ערנסטערע צווישען די אויפגעקלערטע — יענע, ביי וועמען עס האָט נאָך געטליעט אַ רעליגיעזער פונק,— יענע האָבען איינגעזעהען אַז די טרוקענע „ציירליך מאַנירליכקייט" אַליין פון רעפאָרמירטען יודענטום איז ווי אַ סקעלעט אָהן אַ נשמה... אַז דאָס רעפאָרמירטע „יודענטום" איז אין אמת'ן נישט מעהר ווי אַראָפּוואַרפען פון זיך דעם גאַנצען עול פון יודענטום, אַ כסדר'דיג גיין און גייען, אָהן איין פאָזיטיווען פונקט. און אַזוינס קאָן קיין קיום נישט האָבען דערפאַר זענען זיי געקומען צום געדאַנק אַז ראַטעווען די סיטואַציע קאָן מען נאָר דורך דעם וואָס מען וועט די רעפאָרם בעגרינדען אויף וויסענשאַפטליכען פאָרשען דאָס יודענטום. די אויפריכטיגע פאָרשונג וועט פון איין זייט בעווייזען די „אויפגעקלערטע" וואָס ווירקליך יודענטום בעטייט און אַז נישט אַלץ וואָס איז יודיש דאַרף מען פערוואַרפען; פון דער אַנדערער זייט אָבער וועט עס איבערצייגען די יודישע מאַסען אַז דאָס יודענטום האָט שטענדיג מקוים געווען נאָך דעם מאָראַלישען תמצית פון יודענטום, אָבער זייגע רעליגיעזע פאָרמען — די האָט מען געביטען, לויט די פאָדערונגען פון צייט און אָרט און אויב אַזוי, פאַרוואָס זאָל אויך דאָס דייטשע יודענטום נישט אָננעמען נייע פאָרמען? דערהויפט אויסערליכע פאָרמען פון יודענטום?

און „וויסענשאַפטליכע פאָרשונג פון יודענטום" ווערט די הויפּט־אויפגאַבע פון דער בעסערער יודישער אינטעליגענץ. דער וויכטיגער טרעגער פון דער אידעע און דער גרינדער פון דער „וויסענשאַפטליכער פאָרשונג פון יודענטום", וואָס האָט זיך גאַנץ וויקעלט אין דער לערע וואָס מ'רופט „חכמת ישראל" איז געווען דער יונגער יודישער געלעהרטער יום טוב ליפּמאַן צונץ (1794 — 1866).

עטליכע שורות ביאָגראַפיע:

אין 1815 קומט ער אָן אין בערלינער אוניווערזיטעט. נאָך ניט פערקערט ער אין קרייז פון יודישע געלעהרטע און בעקענט זיך מיט זייער פּראָפּאַגאַנדע וועגען רעפאָרמירען די יודישע רעליגיע. ער דערפילט אָבער אויך אַז זייער אָנגעהעריגקייט צום יודענטום טראָגען זיי אויף זיך ווי אַ שווערע לאַסט. דער רעפאָרם געדאַנק בעפעלט איהם. אין 1817 קומט ער אָן פאַר פּרעדיגער אין חבר רעפאָרמירטער שוהל פון דעם שוין פריהער דערמאָנטען ישראל יעקבזאָן. אָבער אויך די שוהל מיט איהרע פערגליווערטע צערעמאָניעס געפעלען איהם נישט גריכען ער אין 1818 אַ געזעלשאַפט מיט'ן נאָמען „יאַנג איזראַעל" מיט'ן צוועק — וויסענשאַפטליך שטודירען דאָס יודענטום". שפּעטער הייסט די געזעלשאַפט „פערעיין פון קולטור און וויסענשאַפט פון יודענטום". און אין זיבען יאָהר גיט דער פעראיין אַרויס די צייטונג „צייטשריפט פאַר דער וויסענשאַפט פון יודענטום", וואָס האָט געמאַכט אַגרויסען איינדרוק אין די קרייזען פון אמת גרויסע יודישע געלעהרטע. אין דער צייט ווען ער איז קוים אַלט געווען 22

23 יאָהר, גלויבט ער, אַז ביי גוטן ווילען און כוונה קענען דאָס יודענטום קאָן מען זעהר גוט פעראייניגען דאָס טראַדיציאָנעלע יודענטום מיט די פאָדערונגען פון דער העמאָלטיגער צייט, אָדער פון די בעראַלען יודענטום; אַז עס איז זעהר גוט מעגליך אַרומצווישניידען דעם שולחן ערוך, אָבער אָפּהיטען אַלע מצוות, וואָס זענען בפירוש געשריבען אין דער תורה, ווי מילה, למשל, געגען וועלכע פיל רעפאָרמירטע זענען אַרויסגעטראָטען.

אָבער וואָס ווייטער, אַלס שוואַכער ווערט אין איהם דער גלויבען אין אַ פּשרה צווישען טראַדיציאָנעלען און פרייען יודענטום. וואָס טיפער ער דרינגט אַריין אין דער „וויסענשאַפט פון יודענטום וואָס בעסער ער בעגרייפט די צייטען און די מענשען, דורך וועלכע דאָס טראַדיציאָנעלע יודענטום האָט זיך אין משך פון דורות ענטוויקעלט. אַלץ מעהר און מעהר זעהט ער אין דעם גרויסען ווערט פון טראַדיציאָנעלען יודענטום פאַר דער עקזיסטענץ פון פאָלק, פון וועלכען ס'איז אַרויסגעוואַקסען, אַלץ מעהר און מעהר פערטיידיגט ער דאָס טראַדיציאָנעלע יודענטום געגען די אָנגריפען פון זייגע געגנער.

דאָן מאַכט ער זיין אינטערעסאַנטע בעמערקונג:

„די ביבלישע ליטעראַטור", שרייבט ער, „ווייל זי מאַכט אויס דעם פונדאַמענט אָדער באַזיס פון דער קריסטליכער רעליגיע און אייראָפּעאישער ציוויליזאַציע האָט אַרויסגערופען צו זיך פיל מעהר אויפמערקזאַמקייט, ווי די גאַנצע אָרטיגע קולטור מיט איהר זעהר רייכע ליטעראַטור, הגם פון איהר איז געבליבען אַ גרויסע ליטעראַרישע שאַפונג, בעת פון דער יודישער אַנטיקער קולטור איז געבליבען נישט מעהר ווי איין קליין ביכעלע — די ביבעל..

„אָבער גאָר אַנ'אַנדער מזל האָט די יודישע ליטעראַטור פון דער נאָכביבלישער צייט, הגם זי הערט נישט אויף זיך צו ענטוויקלען ביז אויפ'ן היינטיגען טאָג. און נאָר דערפאַר וואָס זי געהערט אָן דעם אומגליקליכען יודישער פאָלק, קומט זי נישט אַריין אין חשבון פון געגענוואַרטיגער וויסענשאַפט און קולטור. דעריבער האַלט די יודישע נאָכביבלישע ליטעראַטור ביים פולשטענדיגען פערשווינדען. דיער פאַר אָבער איז עס אונזער יודישע אויפגאַבע אויס צופאָרשען די נאָך ביבלישע ליטעראַטור אָנהויבענדיג פון די ערשטע שפּורען פון תלמוד ביזן היינטיגען טאָג, און אַליין אויסצורעכענען דעם סך־הכל".

פון איצט אָן האַלט זיך צונץ ביי דער מיינונג, אַז נאָר דאָס זעלבסטבעוואוסטזיין פון יודישען פאָלק — געטוייער: דאָס יודישע בעוואוסטזיין פון זיין פערגאַנגענהייט, — איז דאָס איינציגע מיטעל צו ראַטעווען יודען פון דעגענעראַציע און זעלבסט פערדאַמט יודען דאַרפען אויך וויסען, אַז די וועגט פון דער אויסערער נעמע וועלען פאַלען נישט פריהער ווי עס ווען פאַלען די וועגט פון דער גייסטיגער נעמע, און דער סטאַנדאַרט פון דער יודישער גייסטיגער קולטור וועט דערהויבען ווערען.

„אין וועלען מיר האָבען די רעזולטאַטען פון דער „וויסענשאַפטליכער אויספאָרשונג פון יודענטום" אין האַנט, און דער סך־הכל פון דער נאָכביבלישער ליטעראַטור וועט אונז קלאָר זיין, וועט עס אונז איצט — ווען עס ווערען געשאַפען נייע לעבענס בעדינגונגען פאַר יודען — זעהר גוט צונוץ קומען אַלס ריכטשנור ביים לעזען נייאויפגעקומענע פּראָבלעמען, סיי ביים אָנגעהמען און אָנהאַלטען פונם טראַדיציאָנעלען יודענטום. דאָס, וואָס שטימט מיטן גייסט פון יודען און יודענטום און סיי ביים אוועקוואַרפען פון טראַדיציאָנעלען יודענטום דאָס וואָס האָט פאַר אונז מעהר קיין שום ווערט נישט.

נאָר גיך האָט זיך אָבער צונץ איבערגעצייגט אַז דאָס וויסענשאַפטליך אויסגעפאָרשטע יודענטום וועט נישט און קאָן נישט דינען פאַר קיין פונדאַמענט פאַר'ן רעפאָרמירטען יודענטום נאָר פערקעהרט: עס מוז אונטערגראָבען די פונדאַמענטען פון רעפאָרמירטען יודענטום און ער האָט אויך איינגעזעהן, אַז דאָס בערלינער האַמבורגער א.אַ.וו. רעפאָרם יודענטום מאַכט נישט אויס די מעהרהייט פון יודישען פאָלק אַז דאָס לעבען פון יודישען פאָלק און פון יודענטום געהט זיך זייגע וועגען, און זייגע עקזיסטענץ הענגט נישט אָפּ פון די ציירליך מאַנירליכע תפילות און אויסגעפוצטע טעמפּלען.

און שפּעטער אַז ער זעהט ווי די רעפאָרם קריי זען פאַלען מאָראַליש: ווי אַפילו זייגע נאָהענטע פריי נד זענען מיטגעשלעפּט געוואָרען אין מאַסען שמד זיין „פעראיין פאַר יודישער קולטור" וועהט בטל — וואַרפט ער אינגאַנצען אוועק די רעפאָרם אידעע, און אין גרויס פערצווייפלונג שרייבט ער: „דאָס יודענטום, וואָס מיר האָבען געוואָלט בענייען איז צעזויט און צעשפּרייט און ווערט געטראָטען מיט די פיס פון פּראָס, שוטים, באַנקירען, גראַבע יונגען און פּרנסים, נישט איינמאָל וועט די זון אויפגעהען און אונטערגעהען און דאָס דאָזיגע יודענטום וועט אַלץ בלייבען צעריסען. איין טייל זיינער וועט זיך שמדען אויס צוואַנג, אָהן יעדען גלויבען, און דער אַנדערער טייל וועט זיך וואַלגערען אין מיסט צום עקעל פון גאַנץ אייראָפּע, און מיט ניינעריגע אויגען אַרויסקוקען אויפ'ן אייזעל פון משיח.. איך גלויב נישט אין קיין מעגליכקייט צו רעפאָרמירען די יודען." דער ביי טרייסט ער זיך אָבער און זאָגט: „פון דער נאָכצען מבול שווימט אַרויף די „יודישע וויסענשאַפט" (חכמת ישראל) וואָו דער טויט האָט קיין שליטה נישט. זי לעבט און מיין בעשעפטיגען זיך מיט איהר — דאָס איז מיין טרייסט און מיין שטיצע".

אַזוי ווי צונץ איז אוועק אַ פערצווייפעלטער פון די רעפאָרמער, ביי וועמען דער עקר איז געווען דער אויסערליכער פוץ. און די עם־הארצות פון די פרוהער דיגער האָט נאָר בעלידיגט דעם אינטעליגענטען שוהל־בעזוכער. צונץ אַליין האָט פון די פלוידערייען וויינעג וואָס געהאַלטען. נאָר אַז פרידריך ווילהעלם דער דריטער האָט פערפאָטען די הדרשות אויף דייטש אין די יודישע שוהלען, האָט צונץ (1832) פערעפענטליכט אַ גרויסען ספר מיט'ן נאָמען „גאָטעסדינסטליכע פאָרטרעגע דער יודען", וואו ער בעווייזט אַז די הדרשה איז פון אייביג אַן געווען אַ טייל פון יודישען גאָטעס דינסט און אַז שטענדיג און אומעטום האָט מען די הדרשה געהאַלטען אין דער אומגאַנגס שפּראַך. און אַז די רעגירונג האָט פערבאָטען די יודען זיך אָנצורופען מיט קריסטליכע נעמען, שרייבט צונץ (1837) אַ ספר וועגען יודישע נעמען, וואו ער ווייזט אויף, אַז דאָס פאָלק וואָס האָט זיך שטענדיג בענוצט מיט נעמען פון כלערליי פעלקער: גריכישע, רוימישע, אַראַבישע שפּאַנישע, גאַלישע און גערמאַנישע—מעג זיך בענוצען מיט פרייסישע נעמען אויך אָהן שרעק טאָמען איז דאָס געגען טראַדיציע, פאַר וועלכער די רעגירונג זאָרגט זיך אַזוי. אין יאָהר 1845 שרייבט ער זיין ווערק „צור געשיכטע און ליטעראַטור" וואו ער בעווייזט פאַר די וואָס טאַדלען די רבנים, וואָסער אוצר פון עטיק און רעליגיאָנס־פילאָזאָפיע עס ליגט אין דער מיטעלאַלטערליכער העברעישער ליטעראַטור.

צונץ האָט געהאַלטען אַז די געשיכטע פון די יודען אין גלות בעשטעהט פון צוויי מאָמענטען: אַ) יודישע יסורים אויף קדוש השם און ב) ליטעראַרישע שאַפען. איז אין די צוויי מאָמענטען האָט ער זיך געהאַלטען אין זייגע אַרבייטען: ער האָט צעגלידערט די יודישע ליטעראַטור אין אַלע איהרע פערצווייגונגען און האָט געשילדערט די יודישע יסורים אויף קדוש השם לויט דעם ווי זיי זענען פערקערפּערט אין די סליחות און קינות און תפילות פון מיטעלאַלטער וועגען חער יודישער מסירת הנפש אויף קדוש השם שרייבט ער:

„אויב עס זענען פאַראַן טרעפּ אויף די ליטער פון יסורים, האָבען יודען דערגרייכט די העכסטע יודיפּ איהרע. אויב דאָס לאַנגע אָנהאַלטען פון יסורים און די געדולד פון די געפייניגטע ליגען אַרויף אויפן געפייניגטען אַ שטעמפּעל פון איידעלקייט דאַן איז נישט צו געפינען קיין איידעלער פאָלק ווי יודען זענען. אויב אַ רייכע ליטעראַטור הייסט ביי אונז די וואָס האָט געשאַפען עטליכע דערהויבענע דיכטער דראַמאַטורגען, — וואָס זאָלען מיר זאָגען וועגען דער מעכטיגער טראַגעדיע וואָס דויערט שוין 1500 יאָהר, און איהרע העלדען שפּילען זי שוין וויפיל דורות פאַר די אויגען פון דער גאַנצער וועלט?"

אָט אַזוי ווערט צונץ אַלץ מעהר און מעהר דער נעהנטער צום טראַדיציאָנעלען יודענטום און דער ווייטערע פון דעם רעפאָרמירטען יודענטום. ער געהט אַזוי ווייט, אַז ער קעהרט זיך אום אפילו צום שולחן ערוך און פיהרט איין אַשטרענג יודישע שטוב ביי זיך. אין דער צייט איז ער אפילו גריט געווען אַנצונעמען הסמות אין דאַרמשטאַט, נאָר ווי די אָרטאָדאָקסישע חבנים — ביי וועמען די דאַרמשטאַטער קהילה האָט אָנגעפרעגט — האָבען געשטערט דערין איצט איז ער איבערצייגט אַז „דאָס יודענטום אין זיין גאַנצען געשיכטליכער ענטוויקלונג האָט פונקט אַזאַ רעכט אויף עקזיסטענץ און האַלטבאַרקייט ווי יעדע אַנדערע נאַציאָנאַלע קולטור". אין חער צייט שרייבט ער צו זיין פריינד אַברהם גייגער:

„די ר;בנישע הערשאַפט איז מיר מאוס. די רעליגיעזע רעפאָרמאַציע אין כשרות אַנגעלעגענהייטען עקעלט מיך. אַנצופיהרען אַ קאַמף מיט'ן יודענטום — דאָס לאָז איך פאַר יענע, וואָס האָבען הגאה דער פון. די מאָס מיט וועלכער מ'קאָן מעסטען די רעליגיע אַליין, ס'הייסט: אַלץ דאָס, וואָס דאָס פאָלק האָט אָנגענומען און פערהייליגט אין משך פון פיל יאָהרען און חורות. און נאָר איינציגע אויסנאַמען (ווי דער רמב"ם דער אבן עזרא און מענדעלסאָן) האָבען ס'רעכט צו בויען נייעס, אויפן גרונט פון אַלטען. מיר אַליין בויטיגען זיך אין רעפאָרם, אָבער נישט די רעליגיע. די מיאוס'ע מנהגים וואָס עקזיסטירען ביי אונז, וועלכע מיר בעקעמפען אָבער די קריגעריייען געגען תלמוד דאָס שמעקט מיט שמד".

דאָס האָט ער געשריבען אין יאָהר 1845 פון איצט אָן טרעפט מען איהם אָן אַ זייט פון די רעפאָרמער ער זעהט, ווי די רעפאָרם־בעוועגונג פערשפּרייט זיך אַלץ מעהר און איינפאָרמען, וואָס זענען געפעהרליך נישט בלויז פאַר דער רעליגיע, נאָר פאַר דער עקזיסטענץ פון גאַנצען יודישער פאָלק. דאָס טוט איהם וועה אָבער ער קאָן נישט העלפען געגען דעם אויסער ווי מיט אַ וואָרט.

איין טרייסט האָט ער געהאַט: די „יודישע וויסענשאַפט" (חכמת ישראל) וואָס איז לכתחילה געשאַפען געוואָרען כדי צו בעפעסטיגען די רעפאָרם, האָט זיך פון דער אויפגאַבע אינגאַנצען בעפרייט און אָנשטאָט איהר האָבען די געלעהרטע, וואָס האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין דער אַרבייט (ווי שי"ר שד"ל) גע שטעלט פאַר אַ ציל: שטיצען דאָס יודענטום און די עקזיסטענץ פון יודישען פאָלק, וואָס די אַנדערע רעפאָרמאַטאָרען האָבען געוואָלט אונטערגראָבען.

וויאַזוי צו פערהיטען די נירען פון אַ ענטצינדונג

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר ב. מ. סייקין

די נירען זעהען אויס ווי צוויי גרויסע בעבעלעך (פאַסאָליעס).

אַ ניר איז אַרום 4 און אַ האַלב אינטשעס לאַנג און אַרום צוויי מיט אַ האַלב אינטשעס די ברייט. זי איז צוזאַמענגעשטעלט פון אַ זעקעל אָדער אַ ביי טעל, וואָס איז אָנגעפילט מיט אַ גרויסער צאָהל (אַריבער אַ מיליאָן) קליינע, דינינקע נירען־רעהרלעך. אָט די רעהרלעך, קאָן מען זאָגען, זענען אַ פערזעצונג פון די דינינקע קאַנאַלען פון דער בלוט־צירקולאַציע, וואָס מאַכט מעגליך, אַז די אורין, וואָס פליסט אַרויס פון דעם בלוט זאָל אַריינגעלאָזען ווערען אין די נירען אַריין.

עס איז שוין לאַנג פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז נירען - ענטצינדונג ווערט אָפט פערורזאַכט פון פיבער, שטאַרקע מאַנלען, אינפלוענציע, רומאַטישער פיבער, אַ רויז, טובערקולאָזע, אַנ'ענטצינדעטע קישקע און פון אַ רייהע אַנדערע ענטצינדונגען.

ווען די נירען ווערען ענטצינדעט דורך דער צייט פון די אויסגערעכענטע קראַנקהייטען, פּאַסירט אָפט, אַז די נירען בעפרייען זיך פון דער ענטצינדונג ווען די קראַנקהייט געהט אַוועק. אַמאָל בלייבט די נירען ענטצינדונג איבער פאַר אַ שטיקעל צייט, און אַמאָל פערבלייבט זי אויף יאָהרען. עס בעקומט זיך אַ כראָנישע נירען - ענטצינדונג. אין אָנפאַנג זענען בלויז אַ טייל פון די נירען־רעהרלעך ענטצינדעט. ווען אָבער די קראַנקהייט ווערט כראָניש, ווערען דעמאָלסט ענטצינדעט אַלע עלעמענטען, וואָס שטעלען צוזאַמען די נירען.

אַ כראָניש ענטצונדענע ניר איז בעוואוסט אין דער מעדיצינישער וועלט אַלס די גרויסע ווייסע ניר. די ניר איז פשוט אָנגעשוואָלען און איז צוויי מאָל אַזוי גרויס ווי נאָרמאַל. זי איז ווייך, בלאַס און דאָ און דאָרט זעהען זיך קליינע בלוט - אויספלוסען. שפּעטער אויב די קראַנקהייט פערציהט זיך לאַנג, ווערען די נירען דורכגעדרונגען מיט אַ מין ווילד־פלייש, וואָס ווערט מיט דער צייט פערהאַרטעוועט און צוזאַמענגעצויגען און דאַן ווערט די ניר איינגעשרומפּט. זי ווערט שוין אַ קליינע, האַרטע ניר.

די סימפּטאָמען פון כראָנישע - ענטצונדענע נירען זענען פערשידענע. אַמאָל איז די קראַנקהייט איינגאַנצען פערבאָרגען אָדער בעהאַלטען, אַלץ, וואָס מען געפינט איז אַביסעל אייוועיס אין דער אורין, וואָס מען ענטדעקט צופעליג.

אין אַנדערע פאַלען זענען אָבער פאַראַן אַ סעריע סימפּטאָמען, וואָס גיבען אַ כאַראַקטעריסטיש בילד פון כראָנישע נירען - ענטצינדונג. דאָס פאַסירט אַ שטיקעל צייט נאָך איינער פון די דערמאָנטע קראַנקהייטען. דער קראַנקער הויבט אָן ליידען פון קאָפּ־שמערץ און אַ שווינדלען אין די אויגען. אונטער די אויגען און אַרום די קנעכלען ווערט פון צייט צו צייט צופיסלעך אָנגעשוואָלען. דער קראַנקער זעהט אויס בלאַס. דער אַפּעטיט איז איהם אַביסעל יקורץ, ד ראיה ווערט קאַליע און ער בעקלאָגט זיך אַז ער דאַרפט לאָזן אָפטע וואַסער ביי טאָג און ביי נאַכט. אַמאָל פערליהרט דער ליידענדער דעם אָפּעטיט, די פערדייאונג ווערט צעשטערט און דער חולה קומט צום דאָקטאָר בלויז צו בעקלאָגען זיך אויף מאָגען־קראַנקהייט.

אַמאָל איז די אורין רויטלעך, ווייל זי ענטהאַלט אין זיך ביסלעך בלוט. אָפט ליידט דער קראַנקער פון בלוטאַרימקייט. ווען די קראַנקהייט פערלענגערט זיך, ווערען די פיס און דער בויך אָנגעשוואָלען און דער בלוטדרוק הויבט אָן צו שטייגען העכער.

אַמאָל געהען די אַלע סימפּטאָמען אוועק פאַר אַ צייט און קעהרען זיך אום צוריק.

די בעהאַנדלונג פון נירען־ענטצינדונג בעשטעהט ערשטענס, צו זעהן פערמיידען אַלץ, וואָס פיהרט צו דעם. דאָס מיינט, אַז מ'זאָל בעהאַנדלען געהעריג יעדע גרויסע אָדער קליינע ענטצינדונג אין קערפּער און פון דעם פּטור ווערען וואָס שנעלער.

ווען די נירען זענען אָבער שוין אָנגעגריפען, דאַן דאַרף דער קראַנקער דאָס ערשטע האָבען גענוג רוה. דאָס מיינט ליגען אין בעט אַזוי לאַנג ביז די אויסערליכע סימנים פערשווינדען און די אורין איז ריין. דער קראַנקער דאַרף געהאַלטען ווערען וואַרעם און אָפּגעהיט ווערען פון אַ צוג־ווינט. אַ וואַרימע באָד איז אַ גוטע זאַך. וואַרימקייט און אַלטעמיין היילט די בלוט־קאַנאַלען אין דער הויט. און אַזוי ווי די נירען־רעהרלעך געהען אין האַנט מיט די הויט־קאַנאַלען, מיינט דאָס, אַז זיי שפּרייטען זיך אויך פונאַנדער און די אורין געהט דורך לייכטער.

די הויפּט־זאַך, אָבער אין בעהאַנדלען נירען־ענטצינדונג, איז די דיעטא, מ'דאַרף געבען וואַסער נישט מעהר וויפיל עס קומט אַרויס אורין און עס זאָל זיך נישט אָפּשטעלען קיין וואַסער אין קערפּער. קורץ, די ראיה ווערט קאַליע און ער בעקלאָגט זיך האַלט אָן וואַסער אין קערפּער און פלייש וואַרפט אַרויף אַרבייט אויף די נירען. מ'מוז אויך בעהאַנדלען דאָס האַרץ, דעם בלוטדרוק און אַנדערע סימפּטאָמען לויט דעם אינדיווידועלען פאַל. די הויפּט־זאַך איז — מ'טאָר קיין נירען־ענטצינדונג נישט פערלאָזען.

י. י. זינגער'ס לאָדזער ראָמאַן

איינדרוקען, געדאַנקען און בעמערקונגען

פון יצחק יאַנאַסאָוויטש

„אויף דעם לאָדזער הימעל האָט זיך אַ שוואַרצע כמאַרע אַראָפּגעלאָזט. אַ ווינט האָט גענומען בלאָזען און שיטען שטויב די מענשען אין די אויגען. שווער ווי די כמאַרע איבער זיך זענען די בעגליטער צוריקגעגאַנגען אין דער שטאָט אַריין דער פוסטער און פרעמדער.

— זאַמד — האָבען יודען געברומט, פערשטעלענדיג די אויגען פאַר'ן שטויב. וואָס האָט זיי נאָכגעיאָגט.

— אַלץ וואָס מיר האָבען דאָ געבויט איז געווען אויף זאַמד — האָבען זקנים געמורמעלט.

דאָס איז דער עלעגישער פינאַל־אַקאָרד פון זינגער'ס גרויסען ווערק „די ברידער אשכנזי".

דער קאָנדענסירטער זינגען פון די דאָזיגע ווערטער איז יענער טרויעריגער רעפריין פון דעם טרויעריגען ליד: יודיש פאָלק. דאָס פאָלק, וואָס פלאַנצט, בויט, וואָס קעמפט און שאַפט און בלייבט דאָך אויף צום סוף אַזוי דרויסען. צום יום טוב פון פרוכט זאַמלונג נישט צוגעלאָזט, און אין דער אויסגעבויטער הוים נישט אַריינגעלאָזט.

אַזויפיל בלוט און שווייס האָבען די לייט פון אָט דעם פאָלק פערגאָסען ביים אויסבויען די שטאָט, וואָס איז דער סימבאָל פון היינטצייטיגקייט און טעכניק, די שטאָט וואָס רייסט זיך מיט איהרע קוימענס אין הימעל אַריין. אַזויפיל לעבענס אומגעקומענע בעזאין קאַמף פאַר איהר בעפרייאונג פון צאַרישען און דייטש אָקופּאַנטישען אונטערדריקער און אויך צום סוף זענען זיי די פערמאַטערטע אַלטע פערד אַי פערגעשטויסען געוואָרען דעם בלינדען גורל און אויסגעשטעמפּעלט אויף דער בלינדער סטיכיע פון האַס....

אָבער די אויבען ציטירטע שורות זענען אויך דער לעצטער חשבון שטריך אין בילאַנס פון אַ מענש־ליד: יודיש פאָלק. דאָס פאָלק וואָס פלאַנצט וואָס בויט צו געלד צו כבוד, געיאָגט פון אַ קרענקליכער אַמביציע געטריבען פון גייריגקייט און קנאה. זיי זוכען דער לעצטער סך־הכל פון אַ מענש, וואָס האָט נישט איבערגעקלייבען קיין מיטלען אויפ'ן וועג צו זיין ציל און צום סוף דערזעהען אַז דער ציל איז איהם פערלוירען געגאַנגען אין געטיג און צוזאַמען מיט'ן ציל איז אויך פערלוירען געגאַנגען דאָס לעבען.

ליינענדיג איבער נאָך אַמאָל חיים אַנהויב, די פּרעכטיגע פאַרביגע שילדערונג פון די מענשען וואָס ציהען קיין לאָדז (דערמאָלט נאָך אַ קליין דערפעלע) ליינענדיג איבער דעם סוף פון בוך און איהר וועט דערפיהלען דעם גרענצלאָזען ווייטאָג און יאוש וואָס געפינט זיך אין דעם דאָזיגען ווערק.

— 2 —

דאָס גורל פּראָבלעם פון דער יודישער אומה איז פאַר דעם יודישען שרייבער תמיד געווען אַ מוי־ טר אין וועג. דאָס „אייראָפּעאיזירען" און „קאָסמאָפּאָליטיזירען" האָט זיך דעם יודישען שרייבער נאָר שוואַך איינגעשפּעט. דער ערנסטער יודישער קינסטלער איז ווייטער פערזונקען אין די גורל פראַגען פון יודישען פאָלק. צו וועט דאָס נאָך לאַנג דויערען? אַלענפאַלס אַזוי לאַנג ווי לאַנג דער שאָטען פון מיטעלאַלטערליכען גטאָ גשפענסט די שווינדעל משאַריע פון „ראַסיזם" וועט שטעהן פאַר אונזערע אויגען.

ביי די דאָזיגע בעדינגונגען פון האַס מצד דער דרויסענדיגער וועלט הערשט אָבער דעם יודישען שרייבער די געפאַהר אַריינצופאַלען אין עקסטרעם פון אידעאַליזאַציע — מחמת נישט פערטיידיגונג.

זינגער האָט לעת עתה די דאָזיגע געפאַהר גליקליך אויסגעמיטען ער ווייסט מיט דעם יודישען פאָלק אָבער ער איז ווייט פון אידעאַליזירען עס. דער טיפער צער איבער'ן גורל פון פאָלק פערשטעלט פאַר איהם נישט די ווירקליכקייט, מיט אַלע ליכטיגע און שאָטענדיגע ווינקלען.

ניין. זינגער אידעאַליזירט נישט און סימפּאַטיזירט נישט מיט די אַלערליי פערהאַוועטע פערטומעלטע יודען, וואָס חשבונ'ען אויף די מאַרמאָר טישלעך פון קאַפע נישט אַזוי זייער אייגענע ווי יענעמס פער דינסטען די יודען, וואָס רייסען אייך אָפּ די סלאַפּעס בעת זיי רעדען מיט אייך, וואָס קויפען און פערקויפען די קאַץ אין זאַק. זינגער פיהלט זייער איבעריגקייט, ער זעהט אָבער אויך זייער בלית ברירה'דיגע נויטווענדיגקייט. די צעטראָגענע לייט מיט די שטיקלעך אין די הענט ווערען פון איהם נישט בערעכטיגט זיי ווערען נאָר פערשטאַנען ווי אומפערמיידליכקייטען אין דער — לאָמיר זאָגען — סביבה אין וועלכער זיי לעבען.

זינגער שאַפט נישט פון זיין העלד: מאַקס אשכנזי קיין סוחר פון וועגענדיג. ווי עס וויל האָבען — אין אַנדערע ווערטער אויסגעדריקט — דער אַמעריקאַנער קריטיקער קראָנענבערגער זיין זשעדנעקייט נאָך געלד, תאַווע שווינדלעריי האָבען נישט קיין אויסזיכט בערעכטיגט צו ווערען פון קיין שום נאַציאָנאַל פסיכאָלאָגישען שטאַנדפּונקט. פאַרהאַן אַ געוויסער מאָמענט (אין דריטען טייל) ווען מאַקס אשכנזי זוכט אַ פערענטפערונג: פאַר זיינע מעשים אין זיין יודישקייט (אין דעם, וואָס דער יוד איז תמיד געצוואונגען געווען צו זאַמלען געלד, וויל דאָס געלד איז זיין מאַכט) אָבער די דאָזיגע פערענטפערונג ווערט נישט זינגער'ן. זי פליסט אַרויס פון די פּסיכאָלאָגישע אומוואַנדלונגען וועלכע עס לעבט אַדורך אשכנזי. זי געהערט דעם געמיט צושטאַנד פון דעם לעצטען, וואָס וויל אַזוי אַרום פערשרייען דאָס אייגענע — אין צרות — אויפגעוואַכטע געוויסען. זינגער מאַכט דערמיט נאָך בולט'ער די כאַראַקטער צייכנונג פון זיין העלד.

אין אונזער צייט דאַרף אַ יודישער שרייבער פערמאָגען אַ סך מוט, בכדי אַזאַ קינסטלעריש בילד איבערצוגעבען אַזוי ווי ער. אַ שרעק צו באַטראַכטען וואָס פאַר אַ גלענצענד מאַטעריאַל ער איז פאַר די אַנטיסעמיטען, וואָס פלוידערען וועגען דער געלד גייציגער פסיכיק פון דעם יוד. אשכנזי מיינע פריינד ער איז דאָך דער העלד פון יענער גרויל געשיכטע די ווילדע יודען־העצער זאָלען פערקרפּילען די ווערטער

— 3 —

וויל אויב ס'איז שוין דערגאַנגען דערצו אַז די ווילדע יודען העצע זאָלען פערגריפּלען די ווערטער פון שלום אש'ן, קאָנען מיר הייסט עס אויך דערוואַרטען, אַז די זעלבע פערשוינען זאָלען זיך פעררופען אויף זינגער'ן בעת זיי וועלען פלוידערען וועגען יודישע גייריגקייט נאָך געלד און מאַכט. די דאָזיגע לייט דאַרפען אָבער געוואָרענט זיין. זיי וועלען זיך אָפּבריהען די הענט ביים צורירען צו דעם דאָזיגען ענין. אמת איז אַז אשכנזי איז אַ נעגאַטיווער טיפּ אָנעלכער אויף וועלכען דאָס יודישע פאָלקס וואָרט זאָגט, אַז ער איז אַלץ, וואָס אין דער קאָרט. אָבער די דאָזיגע עקזעמפּלאַרען פעהלען נישט אויס ביי קיין שום אומה. זינגער מאָלט פאַר אונז אין דאָזיגען ראָמאַן אַ גאַנצע ריהע טיפּען צו פערשידענע פעלקער אָנגעהעריגע, וואָס שטעהען מאָראַליש אַפּשר נאָך נידריגער ווי אשכנזי. וויל דער לעצטער איז פון היסטאָרישד געזעלשאַפטליכען שטאַנדפּונקט אין אַ געוויסער מאָס נוצליך. ער פערקערפּערט אין זיך די פּריוואַט־איניציאַטיוו פון געזונדען אויפגעהענדיגען קאַפּיטאַליזם. געוויס זענען די דאָזיגע ווערטער נישט אויסען אשכנזי'ן צו רעהאַביליטירען, אָבער אשכנזי אין פערגלייך מיט די אויפגעקומענע באַראָנען הונצע! דער טיוועל איז דער טייוואַליכע ווערם! אשכנזי צאָהלט וויניגסטענס פאַר זיין געלד מאַכט מיט זיין ענערגיע, מיט זיין גאַנצען פערשווינדענעם לעבען, ער איז געפּעטשט פון די ליידענשאַפטען אין דער צייט וואָס די באַראָנען הונצעטוען נישט מעהר ווי דאָס, וואָס זיי צעטרענצלען און פערשווענדען גרינטליך דאָס אָנגעזאַמעלטע פערמעגען פון זייער פאָטער.

די דאָזיגע ווערטער וועלכע זעהען אייגענטליך אויס מילד ביים בעהאַנדל'ען אַ קונסטווערק זענען אונז לייחער אַרויסגעצוואונגען געוואָרען דורך דער אָנגעגליהטער אַטמאָספערע אין וועלכער מיר לעבען די לעצטע צייט. דאָס קונסט ווערק וואָלט אוודאי געדאַרפט קודם כל בעהאַנדעלט ווערען פון קינסטלערישען שטאַנדפּונקט. אָבער דאָס לעבען און די ווירקליכקייט רייסען זיך ווי בייזע ווינטען און לאָזען נישט אָן זיך פערגעסען....

— 4 —

זינגער'ס ווערק איז פון גרויסען שוואונג און פערמעסט. זינגער געהערט צו יענע קינסטלער, וואָס לעבען זיך אויס נאָר אויף גרויסע ליוועטערן. אַ תקופה פון איבער הונדערט יאָהר וויקעלט זיך אויף פאַר אונזערע אויגען. אונזער שטאָט, וואָס קאָן אין אַ געוויסען זין בעטראַכט ווערען אַלס דער הויפּט העלד פון ראָמאַן, איז בעגלייטעט געוואָרען פון סאַמע וויגעלע אָן ביז כמעט די לעצטע טעג. מיר זעהען לאָדזש אין די פערשידענע פאַזען פון אינדוסטריעלע ענטוויקלונג מיר זעהען די רוחות וועלכע ווירקען ביים ענטשטעהען פון דער שטאָט און איהר ווייטערדיגע פונאַנדערוואַקס. די עקאָנאָמישע און כל'ערליי אַנדערע פאַקטאָרען זענען פערקערפּערט געוואָרען אין בילדליך דראַמאַטישע האַנדלונגען און איבערגעגעבען געוואָרען מיט דעם מעטער פון אַ קינסטלער־ אַ ראָמאַניסט.

נאָר ברייט איז געמאָלען דאָס לעבען פון עטליכע דורות יודען, וואָס שפּילען אַזאַ אומגעהויערע ראָלע אין דער ענטוויקלונג פון אונזער שטאָט. זינגער'ן איז געלונגען איבערצוגעבען אויף אַן'איינדרוקספולען אופן די געוואָגען וואָס ריכטען מיט דער ריזיגער דינאַמיק אינ'ם לעבען. אַרויסגעהענדיג, זעהט אויס פון דער היסטאָריש־מאַטעריאַליסטישער הנחה, אַז דער פּראָדוקציע אופן ווירקט אויף דער פסיכיק און שמיד... גער לעבען פון'ם מענשען מאָלט אונז זינגער די אומוואַנדלונגען וועלכע עס מאַכען אַדורך די יודען אין לאָדז.

דעם יודישען קיבוץ אין לאָדזש זעהט זינגער נישט אין זיין איינהייטליכקייט וואָרים דאָס וואָלט געווען אפשר ליכט אַן'איינזייטיגען נאַציאָנאַל אידעאַליסטישען קוק ווינקעל אמת, אָבער אויסערליך און פאַקטיש פאַלש. ער זעהט און מאָלט די סאָציאַלע דיפערענצירונגען די טיילונג אויף שיכטען, אינטערעסען און קלאַסען. און כאָטש ס'איז פאַרהאַנ'ען אַ געמיינזאַמער שטריך, וואָס בינדעט אַלע טיילען פון יודישען כלל זעהט אָבער זינגער אויך דאָס וואָס צעטיילט און צעפערטעלט דעם קבוץ.

זינגער האָט נאָך אַש'ן אַריינגעשריבען אין דער יודישער ליטעראַטור איינס פון די שענסטע בלעטער פון היסטאָרישע; קאַמף פון אַרבייטער קלאַס...

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

דאָס וועטער איז שולדיג

(דערצעהלונג) ● נאָך פראַנצויזישען ● פון ב. פערלמאַן

נינאַ האָט געקריגען מיט דער פריהמאָרגען פּאָסט אַזאַ בריוועל:

„ליבע פריינדין! קאָן איך אייך ערוואַרטען איבערמאָרגען, מיטוואָך, אַרום 3־4 אַ זייגער ביינאַכט, ביי מיר? טראַכט נישט צופיל, איך בעט אייך, און קומט. עס איז שוין רעכט צייט, אַז מיר זאָלען זיך אַמאָל טרעפען אין דער אינטימער אַטמאָספערע פון מיין וואוינונג, נישט געשטערט פון זייטיגע, וואויל־נאָרייגעריגע בליקען. איהר וועט מיר נישט אָפּזאָגען, איך וויל זיין זיכער אין דעם. — אייער אַלבערט, וואָס בענקט אַזוי נאָך אייך".

דאָס איז געווען דאָס קורצע בריוועל, וואָס נינאַ האָט געקריגען. זי האָט עס איבערגעלייענט צוויי מאָל איידער זי האָט אַלץ פערשטאַנען. זי איז אויפגעשפּרודעלט, האָט צוזאַמענגעטראַכט דאָס דאָזיגע בייגעלע פּאַפּיר און עס אַ שליידער געטאָן מיט כעס פון זיך. אַזאַ חוצפּה פון אַ בחור! צו מאַכען אַ פערהיראַטעטער פרוי אַזאַ פאָרשלאַג! עס איז אומערהערט! זי האָט דעם מענשען קוים געקענט. זי האָט זיך געטראָפען מיט איהם אַ פּאָר מאָל אין געזעלשאַפט, האָט געטאַנצט מיט איהם און אפילו אַ קליין ביסעל געפלירטעוועט. אָבער דאָס האָט איהם נאָך נישט געגעבען דאָס רעכט צו שרייבען איהר אַזאַ מין בריף! עס איז באמת געווען דאָס אומפערשעמטסטע, וואָס עס האָט איהר אַמאָל געטראָפען אין איהר גאַנצען לעבען! אַזאַ פרעכער יונג!

רויט פון צאָרן מיט בייזע פייערלעך אין די אויגען, האָט זי זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש און אָנגעשריבען אַן'ענטפער:

„געעהרטער הער!" — האָט זי געשריבען — „אויב מיין פערהאַלטען זיך צו אייך לעצטען דינסטאָג האָט אייך געגעבען דעם איינדרוק, אַז איהר קאָנט מיר זאָגען פּשוט איינלאַדען צו זיך, בעדויער איך עס זעהר. איהר האָט זיך שטאַרק אָפּגענאַרט! איך קאָן זיך לייכט פאָרשטעלען, וואָס פאַר אַ סאָרט פרויען איהר זענט עס געוואוינט צו טרעפען. אָבער דאָס מאָל, קאָן איך אייך פערזיכערען, האָט איהר זיך געטעאוט. איהר זאָלט וויסען, אַז עס זענען פאַרהאַן פרויען אויף דער וועלט, וואָס די ווערטער „אָנשטענדיגקייט" און „אָרענטליכקייט" זענען פאַר זיי נישט קיין פוסטע קלאַנגען. — נינאַ".

אַ צופרידענע מיט זיך, האָט דאָס שעהנע, יונגע ווייבעל איבערגעלייענט די עטליכע שורות און געוואַרט אומגעדולדיג, אַז דאָס בריוועל זאָל ווערען טרוקען. זי האָט פּשוט געברענט אַרויסצוואַרפען עס וואָס שנעלער אין בריוו־קאַסטען. אַזוי ווי אָבער דאָס בריוועל האָט זיך נישט געאיילט צו ווערען טרוקען, האָט זי דערווייל געהאַט צייט צו טראַכטען פון אַלבערט'ן. ער איז געווען אַ שעהנער, הויכער, מוב־העלער יונג, מיט ציניטערישע־ פרעכענדיגע אויגען און דינע שוואַרצע וואָנסעס. פרויען האָבען איהם קאָמטיג צוגעפאַלען. ער איז געווען אַ פיינער טענצער און געוואוסט די קונסט צו פלוידערן פון אַלץ אין דער וועלט און דערביי גאָרנישט זאָגען. די מערכער האָבען איהם געהאַלטען פאַר אַ נאַר, — זיי האָבען איהם אוודאי נישט פערגינען זיין ערפאָלג ביי פרויען, — און די פרויען האָבען געקוקט אויף איהם ווי אויף אַן'אידעאַל פון אַ מאַן. זיין בליק איז געווען מיד און פערפיהרעריש. ער האָט אויך געשפּילט אויסגעצייכענט פּיאַנאָ און נאָך דערצו געזונגען — און ווען ער האָט עס געטאָן, זענען די פרויען, יונג און אַלט געוואָרען פּשוט פערכאַפּט. נינאַ האָט דאָס אַלץ געוואוסט וועגען אַלבערט'ן. זי האָט געפּרובט זיך דערמאָנען, צי איז איהר שוין אַמאָל אויסגעקומען צו טרעפען זיך געהעכט מיט אַ יונגערמאַן, וואָס איז געבענטשט מיט אַזעלכע זעלטענע מעלות, זי האָט אָבער מיט אַ פערקלעמט האַרץ זיך גמודה זאָגען: „ניין!".

„וואָס פאַר אַ נאַרישקייט!" — האָט זי אויסגעשריען אויפ'ן קול און צעריסען דאָס בריוועל, וואָס זי האָט נאָר וואָס אָנגעשריבען. אויף פייער־פיצעלעך — „דאַרף איך עס גראָד זיין די פרוי, וואָס זאָל איהם אָנלערנען? ער קאָן נאָך ווייזען מיין בריף פאַר זיינע פריינד, — ער איז פעהיג אויף אַזאַ זאַך, — און דערמאָלט וועל איך שעהן אויסזעהן. איך וועל איהם אָנשרייבען אַ פּאָר גלייכגילטיגע ווערטער" וועל איהם זאָגען אַז איך קום נישט, — און פערטיג!"

זי האָט גענומען אַ ניי בייטעלע פּאַפּיר און אויסגעשריבען:

„געעהרטער הער! איך האָב געטראַכט פון דעם וואָס עס האָט אייך געקאָנט בעוועגען צושוויקען מיר אַן'איינלאַדונג, וואָס איז שוין אַ ביסעלע צו פריי און צו געוואַגט. אַזוי ווי איך האָב אָבער דאָס נישט געקאָנט ערקלערען, מוז איך אייך שוין דערפאַר אַליין אָפּזאָגען. מיט גרוס, נינאַ".

ווען זי איז געוואָרען פאַרטיג מיט'ן בריוועל, איז זי מיטאַמאָל אויפגעשפּרונגען און געבליבען שטעהן פערגליווערט ווי אַ סטאַטוע.

„עס זענען אַלץ נאַרישקייטען", — האָט זי גער[illegible] פאַר זיך, — „מען קעמפט... אַזוי מיט די אייגענע געפיהלען און דאָס לעבען געהט זיך דערווייל פאַרביי". — „ווי לאַנג פערבלייבט מען דען יונג"? — האָט זי ווייטער פילאָזאָפירט עטליכע יאָהר, און דערמאָהנט זיי מען שוין נישט מעהר ווי אַ צער זעהער... אַלץ פערגעהט אַזוי שנעל, די שעה'ן, די טעג, די יאָהרען..."

זי האָט זיך דערזעהן אין אַ שעהן אויסגעפּוצטען געמיטליכען צימער, פערהילט אין שאָטענס דורך די אַרונטערגעלאָזטע שטאָרען. כאָטש די זון אין דער פראַנצויזישער נאָך לייכט נאָך אַזוי העל... זי איז נער זעהען אַזוי נאָהענט לעבען אַ שעהנעם, יונגען בחור,... איהר האַרץ האָט געקלאַפּט אַזוי האַסטיג אַז ווען אימיצער וואָלט אין דעם מאָמענט געווען דערביי וואָלט ער דאָס זעהר קלאָר געקאָנט הערען.

זי האָט זיך גיך צוגעזעצט צום טיש און האָט אויפגעשריבען מיט פיבערדיגע שנעלקייט:

„איך קום מיטוואָך! נינאַ".

זי האָט אַריינגעלייגט דאָס בריוועל אין אַ קאָנווערט און אָהנ'ם פערקלעפּט דאָ האָט דער טעלעפאָן גענומען קלינגען. זי האָט אַ טראַכט געטאָן צי זאָל זי ענטפערען, זי האָט אָבער נישט געהאַט קיין חשק צו הערען איצט אַ פרעמדע שטימע, וואָס וועט צורשטערען איהר געהויבענע שטימונג און זי צוריקברענגען צו דער וואָכעדיגער ווירקליכקייט, וואָס זי איז שוין אַזוי מיד פון איהר... אַלבערט אַלבערט איז דער איינציגער, וואָס קען זי אַרויסהייבען פון דער גרויער טאָג־טעגליכקייט, דאָך האָט זי געענטפערט דעם טעלעפאָן. ווען דער טעלעפאָן קלינגט, איז אוממעגליך נישט צו ענטפערען.

„העלאָ?"

„נינאַ?" — האָט נינאַ דערהערט אַ שטימע, — „אַ, איך בעט אייך פערציהענד מאָל ענטשולדיגונג..."

עס איז געווען אַלבערט'ס שטימע, זי האָט איהר אָבער אָפּגעקלונגען אַזוי נישט־זיכער, אַזוי שטאַרדיג, אַלבערט, דער האַרץ־פערכאַפּער, זאָל עס אַזוי רעדען? איז ער מאַקע אַזוי אויפריכטיג פערליבט אין איהר?

„איהר מוזט מיר ענטשולדיגען", האָט זי געהערט ווייטער די שטימע אין טעלעפאָן. „אַ שרעקליכע זאַך האָט מיט מיר געטראָפען איך האָב געוואָלט אייך איינלאַדען מיט נאָך אַ פּאָר פריינד מיינע אין דעם רוסישען רעסטאָראַן „דער צוויי־קעפּיגער אָדלער" — מיין מוטער, וועלכע וואוינט אין ס. וויל פייערען דעם צוויי־און־דרייסיגסטען געבורטסטאָג פון איהר בן־יחידל — איך האָב געמיינט אַז איהר וועט זיין אַזוי פריינדליך און קומען.... האָב איך אָבער אין איילעניש פערגעסען די איינלאַדונג, וואָס איך האָב געוואָלט שיקען מיט אַן'אַנדער בריף. איהר האָט איהם שוין אוודאי געטראָגען. איהר מוזט מיר ענטשולדיגען, מיין ליבע נינאַ, איהר קענט זיך נישט פאָרשטעלען ווי די זאַך טוט מיר וועה. איהר דאַרפט נישט זיין בייז אויף מיר. אוי, איהר זענט נישט בייז אויף מיר? נינאַ, איהר זענט אַ וואויל ווייבעל, ווען איך וועל אייך טרעפען אין דעם „צוויי קעפּיגען אָדלער" וועל איך אייך בעסער קענען אויסדריקען מיין דאַנקבאַרקייט. איהר ווייסט דאָך, אַז איך וואָלט זיך קיינמאָל נישט ערלויבט צו שרייבען אייך אַזאַ בריוועל, ווי דאָס בריוועל, וואָס איהר האָט היינט געקראָגען פון מיר.... איך שטעל זיך פאָר וואָס איהר האָט געמוזט טראַכטען. העלאָ! נינאַ! נינאַ!"

נינאַ האָט געהאַלטען דעם טעלעפאָן ביים אויער און פּלוצלינג אַלבערט'ן נאָך עטליכע מאָל אויסרופען איהר נאָמען.

זי האָט איהם געוואָלט שאַרף אָפּענטפערן, זי האָט זיך אָבער געשראָקען אַז איהר שטימע וועט אַרויסגעבען: זי איז געווען צו שוואַך צו קענען קאָנטראָלירען איהרע צורודערטע געפיהלען... זי האָט געציטערט מיט'ן גאַנצען קערפּער.

„נינאַ!" האָט זי ווידער געהערט אַלבערט'ס שטימע, וואָס איז געווען פול מיט צאַרטקייט. מיט טעמפּ אפילו, „איהר דאַרפט נישט זיין בייז אויף מיר. איך בין אייער גוטער, אויפריכטיגער פריינד. וואָס איך האָב געוואָלט איינלאַדען צו קומען אין דעם „צוויי־קעפּיגען אָדלער", זייט איהר געווען די ערשטע".

נינאַ האָט מעהר גאָרנישט געזאָגט, זי האָט אויפגעהאָנגען דעם טעלעפאָן און זיך אַרומגעקוקט אין [illegible] צימער, אַלץ איז געווען ווי פריהער. אַלץ. ווי זי האָט עס ביז איצט געקענט. אָבער אין איהר אַליין האָט זיך אַלץ אַזוי געביטען, זי איז מיט אַמאָל געוואָרען גאָר אַן'אַנדערע: מיד, אָהן גלויבען, אָהן ווילען צום לעבען. צוויי גרויסע טרעהרען זענען איצט געלאָפען איבער איהרע באַקען. „דאָס לעבען" האָט זי געזאָגט מיט אַנגסט, „שטעלט דיך אַמאָל אַוועק אין אַזאַ קאָמישער פּאָזיציע, אַז דו מוזט זיך בעגראָבען פון שאַנדע פאַר זיך אַליין..."

ווען איהר מאַן איז געקומען פאַרנאַכט אַהיים, האָט ער זי געטראָפען אויסגעצויגען אויף דער קאַנאַפּע מיט'ן פּנים פערגראָבען אין די קליינע, סאַמעטענע קישעלעך.

— וואָס איז דיר, מיין טייערע? — האָט ער געפרעגט, פערוואונדערט — פיהלסט זיך נישט גוט?

— איך האָב אַ גאַנצען טאָג געהאַט אַ שרעקליכען קאָפּווייטאָג. — האָט זי געענטפערט מיט שוואַכער שטימע — עס מוז זיין דער וועטער...

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: איהר האט געהערט, פא־ציע שבת הגדול. די קעניגליכע קאמיסיע וועלכע האט געזאלט אביעקטיוו אפשאצען די לאגע אין ארץ ישראל ווייזט אפט ארוים א סך בייזען ווילען בנוגע די יודישע עדות.

שבת הגדול: נו וואס איז דער חידוש? די קעניגליכע קאמיסיע האט דאך אנגעהויבן די טע־טיגקייט בימי עדוואָרד — ס׳איז דאך זיין קא־מיסיע!

קורצער פרייטאג: מה ענין שמיטה אצל תשמיש המיטה? ווי קומט א פאטש צו גיט שבת?

שבת הגדול: שוטה בן פיקהאלץ! דער קע־ניג עדוואָרד האט דאך אבדיקירט, אזוי ווי ער איז קיין קעניג נישט, איז זיין קאמיסיע ממילא קיין קא־מיסיע נישט!...

אונטער די קוליסען.

רעצענזענט (צו דער זינגערין): איך בע־וואונדער אייער שטימע.

ארטיסטקע: אזוי ענטציקט זענט איהר?

רעצענזענט: ענטציקט בין איך נישט, איך בעוואונדער נאר, ווי אזוי איהר וואגט ארויס־צוטרעטען פארן עולם מיט אזא פייפער....

א מאָדנע מענש

— נאך אלעם, איז דער פאבריקאנט ק—קי א מאָדנע מענש: ס׳גאנצע לעבען האט ער פערלוירען ס׳געזונט כדי צו ראטעווען געלד, און איצט פער־לירט ער געלד, כדי צו ראטעווען ס׳לעבען.

אין גלות ביי א יוד..

דער ענגלישער עקס־קעניג איז געפאָהרען אפ־ריכטען גלות נאך ווין, ער וועט איינשטעהן ביי ראטשילד׳ן.

ער האט זיך א פנים בערעכענט: אז די יודען וואס זענען אין גלות ביי די גוים — לעקען נישט קיין האניג, וויל ער שוין בעסער זיין אין גלות ביי א יוד..

פלוידערזאק.

די ריכטיגע צייט

ער: קען איך איצט בעטען ביי דיין פאטער דיין האנד?

זי: געוויס, איצט איז די ריכטיגע צייט אויף דעם.

ער: ??

זי: וויל דער פאטער האט ערשט וואס בעקו־מען א רעכנונג פון מיין שניידערין.

ווי אַלט איז ער?

א נייע פארציע גרעזעכץ

פאמעראנץ: בענעק, דו קענסט רעכענען?

בענעק: יא.

פאמעראנץ: אויב אזוי וועל איך דיר גע־בען אנ׳אויפגאבע. אז אן האב מיך ארייגעזעצט אין א טאקסובקע אויף רוג זאוואדזקא און פעטרי־קאווער און געפאהרען ביז גייערס מארק, בעצאהלט האב איך 3.50 זל. טא ווי אלט איז געוועזען דער שא־פער?

בענעק: איך ווייס? אוודאי א דר,סיגער!

פאמעראנץ: נישט געטראפען. ער איז אלט געוועזען 36 יאהר.

בענעק: פון וואנען ווייסטו דאס?

פאמעראנץ: כ׳האב געפרעגט דעם שא־פער ווי אלט ער איז.

ווען שרייבט זיך איהם אמבעסטען?

נישט קיין וויץ.

אין ליטעראטען פעראיין אין ווארשע, פרעגט איי־נער א בעקאנטען דיכטער:

— זאגט מיר, וועלכע שעה אין טאג שרייבט זיך אייך אמבעסטען?

— אייביג צווישען 7־טען און 20־טען גלעזעל־ — האט דער דיכטער געענטפערט.

א געענדיגטער

— אייער זוהן איז געקומען פון ווילנער אוני־ווערזיטעט, האט ער שוין בעקומען דעם טיטול דאקטאר?

— דערווייל האט ער בעקומען דעם טיטעל חולה.

א. איטקין.

אנ׳איידעל קינד

א קרבן פון דער גליטש

מיעטעקל איז אהיים געקומען מיט די ליזשוועס פון דער גליטש פרעגט איהם די מוטער:

— נו, מיעטעקל, האסט זיך גוט געוויילט אויף דער גליטש?

— יא, כ׳האב מיך געוויילט, נאר איין יונגעל האט זיך אויסגעגליטשט און זיך גוט צעקלאפט, האָ־בען אלע יונגלעך פון איהם געלאכט, נאר איך אייגער אליין האב געוויינט.

— דאס איז זעהר שיין פון דיין זייט מיעטעקל, אז דו האסט אנ׳איידעלען כאראקטער, און ווער איז געוועזען דאס יונגעל?

— דאס בין איך־געוועזען, מאמעשי.

פונקט ווי א זייגער

א מענש איז געגליכען צו א קלאַנגדיגען זייגער: איז ער א בחור, לויפט ער — נאך מידלעך — נאך דער חת׳נה — פערשפעטיגט ער (צום ווייב).

א. איטקין.

מדה כנגד לאקשען

אין קינא זיצט א בחור מיט א מויד א מרשעת. דער בחור בעשיט זי מיט קאמפלימענטען וועגען איהר שעהנקייט.

— א שאד, זאגט די מרשעת, וואס איך קען אייך נישט ענטפערן, מיט די זעלבע קאמפלימענטען.

ענטפערט דער בחור: טוט אזוי ווי איך. זאגט א ליגען.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: האסט געהערט טרייטעלשי קרוין, דער אבדיקירטער קעניג עדוואָרד איז געפאָהרען אפריכטען גלות.

טרייטעל: יעצט האב איך אין איהם א נקמה דערפאר, וואס ארויסצוקריגען פון איהם א סערטיפי־קאט נאך ארץ־ישראל איז אנגעקומען מיט דער גרינער גאל, טא זאל ער זשע במחילה אויך א ביסעל פערזוכען דעם טעם פון גלות...

פלוידערזאק.

אין באלוט.

קינד (צום ארבייטסלאזען פאטער): וואוהין פיהרט מען עם דעם טויטען?

פאטער: מ׳פיהרט איהם אין אזא ארט, וואו אלעם פעהלט: נישטא קיין עסען, קיין קליידער קיין זאך איז דארט נישטא.

קינד: אוי ווער, פיהרט מען דאך איהם גע־ווים צו אונז אין שטוב!

א. איטקין.

א זיוג משמיי דריי בראשית

רב: וואס איז צווישען אייך?

מאן: כ׳טאר מיט איהר נישט לעבען, ווייל זי איז א גאנצער היטלער.

רב: וואס הייסט?

מאן: זינט כ׳האב מיט איהר חתונה געהאט, האט זי פון מיין געשעפט פון „היט" געמאכט „לער" ווייב: גלויבט איהם נישט רבי, ער איז אנ־ענדערע. בראנפען טרינקט ער, שלאגען האקט ער, און א געמיין ווערימדיג פיסק האט ער.

רב: קום ביסטו צנ׳ענדעק און זי א היט־לעריסטקע זייט איהר א געפאסט פאר.

א. איטקין.

ס׳זענען דא מענשען

ס׳זענען דא מענשען און ענדעקעס.

ס׳זענען דא מענשען מיט קורצע הענד און כלל פערזארגער.

ס׳זענען דא מענשען וואס האבען פיינד פראָ־צעסען און ווירטסלייט.

ס׳זענען דא מענשען וואס שעהמען זיך צוזעהן נאקעט, און ווייבער.

ס׳זענען דא מענשען וואס יאגען זיך נישט נאך געלד און חתנים.

ס׳זענען דא מענשען וואס שלאפען נישט בייטאג און היינטיגע קרעמער.

ס׳זענען דא מענשען וואס האבען ליב צו רעגי־רען און עדוואָרד דער 8־טער.

א. איטקין.

נישט נויטיג

מאן (צום ווייב): חנה, דו געהסט אין טעא־טער און נעהמסט נישט מיט די שטומשנע צייך?

ווייב: זיי וועלען מיר נישט זיין נויטיג, היינט שפילט מען א דראמע, וועל איך נישט דארפען לאכען.

דער קונדס

● הומאר ● סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

בייקאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 291 פרייטאג, דעם 18 דעצעמבער 1936

די קעניגליכע קאמיסיע ביי דער ארבייט...

פאליטיק פון דער וואך

האבן מיר געהאט ווייניג, האט מען אונז אונ־טערגערוקט נאך.

האבן מיר פאליטיקער געהאט ווייניג קלאפא־טען מיט שפאניען, האט מען אונז אונטערגעטרא־גען א ניי קלאפאטשל: כינע.

וואס קומט איצט פאר פליצים אין כינע?

אויב מיר זאלען אייך ענטפערן אויפן לשון פון פאליטיקער, דארפען מיר זאגען, אז דארט אין כינע קומט פאר א געוועהנליכער געשלעג צווישען כינעזער און כינעזער.

מעהר גאר נישט.

דאס איז גערעדט מיטן לשון פון פאליטיקער, דיפלאמאטען און גלאט צונג־דרעהער.

דערפון קאנט איהר שוין דרינגען וואס עס קאן זאגען וועגען די געשעהענישען אין כינע, א נישט פאליטיקער.

מיר פאליטיקער קאנען דאך נישט דערצעהלען אפי וועמען וואס למשל מיר האבען אנגעארבייט אין שפאניען און — איצט אין כינע.

מיר דיפלאמאטען זיצען אין רוים, בערלין, צי גאר אין מאסקווע און פערקאכען א קאשע אין שפא־ניען.

דאס זעלבע קאנען מיר אויך זיצען אין בערלין, צי גאר אין מאסקווע, אדער אין טאקיא און פערקאר־כען א בלוט־באד אין כינע.

איהר שפילט זיך מיט אונז דיפלאמאטען און פא־ליטיקער!

דערבער קומט אונז אויס, נישט עפעס אנדערש צו טון ווי אייך, ליבע לעזער דאס מאל גאר נישט צו ענטפערן אויף אייער פראגע וועגען דעם וואס עס קומט איצט פלוצים פאר אין כינע.

וועמען איז געקומען די שלום־פרעמיע?

די דייטשען זענען שטארק אויפגעבראכט. זיי האלטען, אז די נאבעל־פרעמיע האט געדארפט בעקו־מען היטלער. זיי זענען דאך באמת גערעכט. וואס האט אסיעצקי געטון פאר שלום? ער האט נישט אויסגעקעמפט פאר דייטשלאנד קיין קאלאניעס. ער האט נישט געשאפען קיין שטארקען פלאט, ער האט נישט מיליטאריזירט אלע דייטשען אנהויבענ־דיג פון די זקנים ביז קינדער פון די פרעבעל־שולען. ער האט נישט צעריסען קיין טראקטאטען — די שלום־פרעמיע קומט טאקע, נישט קיין אנדערען ווי דעם בערלינער „מלאך השלום“.

ווען לענין וואלט היינט געלעבט!

א פריש אימפארטירטער וויץ

ביי א טייך אין נארוועגיען, זיצט טראצקי מיט זיין סעקרעטאר, ביידע כאפען פיש. פלוצים רופט זיך אפ דער סעקרעטאר:

— אך, ווען לענין וואלט איצט געלעבט!

— וואס איז דיר עפעס גראד איצט געקומען אויפן געדאנק — לענין?

— הם... וואלט ער דא געזעסען צוזאמען מיט אונז, און וואלט זיך געפאנגען פישלעך...

געקומען צו א הסכם צווישען ענגלאנד און איטאליען

אין די דיפלאמאטישע קרייזען שמועסט מען, אז צווישען ענגלאנד און איטאליען איז געקומען צו א פערשטענדיגונג וועגען אביסיניען.

— טאקע? אויף וועלכע בעדינגונגען?

— איטאליען וועט זיך האלטען אביסיניען, און ענגלאנד — דעם נענום.

נראף קאלי.

אמאל איז געווען א מלך...

איצטער אז ס'איז שטיל געווארען
מיט פרוי סימפסאן — אט די גראציע
נעהם איך אויך אווארט, גראף קאלי,
אין דער געוואלדיגער סענסאציע...

ס'איז קיין קלייניגקייט. רבותי
די געשיכטע — זאל אייך דאכטען,
אט די מעשה מיטן קעניג
צווינגט א דיכטער זיך פערטראכטען...

עדווארד — אזא גרויסער חכם
וואס זשע איז דערפון די סיבה?
אז ער קען די קרוין פון ענגלאנד
אויסצוטוישען פאר א ליבע...

געוואלד. די מאכט אליין אפגעבען
ווען מען טוט זיך נאר דערמאהנען
אז כדי די מאכט בעקומען
שעכט מען מענשען אויס מיליאנען...

וואס עס טוט זיך דארט אין שפאניען
צו דערצעהלען איז א בושה.
און דא ווערט א מענש אויס קעניג
עפעס צוליב דארט א גרושה...

און א פרוי — שוין נישט קיין יונגע
„צוויי און פערציג“ שוין פערפלאסען
האט זי נאך א קראפט צו פאנגען
אזא קעניגליכען חתן?...

אין א צייט פון שווערען קריזיס
אין פאריז, אין לאנדאן, באסטאן,
זאל מען גוטוויליג פערלאזען
אזא וואונדערבארען פאסטען...

יא, די ווייבער זענען ספינקס'ן
שווער דערגרונטעווען, שווער דער־קאנען,
ווייבער, חוץ זיי ברעכען טעלער
ברעכען הערצער, ברעכען טראנען...

זעהט איהר, ווען די זעלבע מעשה,
מיט מיין ווייבעל זאל זיך טרעפען,
איז דער קעניג דאך אין ארדנונג,
ס'איז מיין ווייבעל פארט א גרעפין...

ווארשעווער צייטונגען און אלטע קאטלעטען

שמועס אין א היגען רעסטאראן

גאסט (צום רעסטאראטאר): פאניע. איהר האט מיר נעכטען געגעבען אן אלטען פער'עיפושטען קאטלעט, אז איך האב דערנאך געבראכען די גרינע גאל.

רעסטאראטאר: וואס רעדט איהר? דער קאטלעט איז דאך געווען פריש!

גאסט: יא, ער איז געווען אזוי „פריש“ ווי די לאדזער ביילאגעס פון די ווארשאווער צייטונגען...

ווערטלעך און שטעכווערטלעך

וועגען עקס־קעניג עדווארד

טרעפענדיג זיך נאך דער אבדיקאציע מיט דער סימפסאן, האט זי איהם ארומגענומען און געזאגט:

— עדזשעשי קרוין, זיי „מעגושנע“, ווארום דאס לעבען הייבט זיך אן ערשט נאך די פערציג...

מ'שמועסט, אז א געוויסע אמעריקאנער פילם־גע־זעלשאפט מאכט שטארקע פארבערייטונגען צו דרעהען א נייעם היסטארישען פילם א.נ. „דאס פריוואטע לעבען פון עדווארד דעם 8־טען“.

דייטשע „העפליכקייט“

אין „דריטען רייך“

אין א בערלינער טראמוואי האט איינער פון די פאסאזשירען א ניס־געטון. דער אגענט פון געס־טאפא וואס איז געשטאנען אויפן פאדערשטען פע־ראן, קומט אריין אין וואגאן און פרעגט:

— ווער האט דא גענאסען?

אין טראמוואי ווערט א פאניק. די פאסאזשי־רען ציטערען פון שרעק קוקענדיג אויף די שטיי־פע וואנסעס און קעצישע אויגען. אייניגע נעמען זיך בעטען ביים ניסער, ער זאל זיך מודה זיין, טאמער נישט, זענען חלילה אלע פערלוירען. צום סוף שטעלט זיך איינער פון די פאסאזשירען אויף און מיט שרעק זאגט ער:

— דאס בין איך — איך האב גענאסען.

— צום געזונד — האט דער געסטאפא אגענט געענטפערט.

פיניעלע מזיק

גיט לשון

אוי, העיט עז, אב איעך די וואך ניגאט אנ' איבעראשיכץ. צ'ווייסץ וועער סי די וואך גיוועין בא מיער אין די היים? צעץ ניש גלייבן, צעץ ענק אפילים שטעלן אפן אנ'אויער, עט עז אכיט ניש טרעפן. צענץ טשיקאווע, עב איעך ענקפאציילן.

דעיעם מיטפאך קימט צי אינץ אין שמולן געסל אראן א מענטשל מיט א לעידינע טעקע און פרעיגט זעך:

— ווי איז דו ארניץ פיניעלע?

— זאג איך:

— דועס בין איעך, וואועס אנע זי גיוואלט?

זוגט דועס מענטשל מיט דעיר לעידינע טעקע:

— איעך בין פין פאליקספלאט.

אז כא גיהעיעט פאליקספלאט, אב איעך פאלוירן ס'ליים. דינוועך אב איעך עיעם ניפרעיגט:

— וואסע אנע זי גיוואלט פין מיער?

— זוגט ער:

— כא גיוואלט מיט דיער הובן א... א... וואטץ וואטץ. כא שוין פעגעסן ווי דועס הייסט, א... א... אינטע... אינטע... אתא. כאמיך שוין דימאנט — א... אינטעוויא.

פרעג איך עיעם:

— אנ'אינטע וואועס?

אט עיער מיער עיאישט גיגעין צי פאשטיין, אז עיער וויל העירן וואועס איך זאג צין נאיען שטועט־נאר. ציפייטן אט עיער אעסניהעיעט וואועס אנדירע וואזשנע שישקים אנע גיזוגט — דינוועך איז עיער ניקימע העירן וואועס איעך זוג.

אב איעך עיעם גיהייסן זעך אוועקזעצן אפן קוילן קעסטל. איעך אב גיזוגט, אין עיער אט גישריבן. צווילץ ווימן וואועס איעך אב גיזוגט? ע, פינים מיט עסינ. דועס טומע ניש, צעץ לעיזן אין פאליקס־פלאט. דיועס מענטשל מיט דעיער לעידינע טעקע אט מיער גיזוגט, אז יעידים ווארט עט זאן גידריקט אין דער צייטונג.

ני, אט עץ א נאל? צי ענק עט אכיט קימע דעיער פאליקספלאט אף אנ'אינטע—וויא?

יא, כאב ענק נאך גיוואלט פאציילן, וואועס איעך אב גיזעיען אפן עישטן זאציכץ פין נאיען שמוטינאר, נאר דועס עב איעך ענק פאציילן איפ־טיוואך פראטינ.

יעץ מיז איעך ענק פאציילן אנ'אנדירע מאנסע. אין באליט אט די וואך גירעיגנט מיט אזאכנע אנשע־יוצע פאפירליעך פין וואשעווער צייטינגען עפים מיט זאטן ווארשאווער זאטן מיט לאדזשער זאטן, זיי אנע גיהאקט א טשיינעק. זיי מיינע, אז אינץ באליטער זענע יאלדן, אינץ נייען די וואשעווע פליארעס נעמע אפן זאכער. זיי ווייסן ניש, אז אינץ ליטע, אבן אכיט ניש ליב קא איבערנישטאנינעם

קונדס־ענציקלאפעדיע

פון א. איטקין

אלטע מויד — א בריף, פאסט־רעסטאנט, וועלכען קיינער קומט נישט אפנעהמען.

בלום — א יונג שעהן ווייבעלע, פון אנפאנג דערקוויקט זי די נערווען, נאכדעם פערשיכורט זי, צום סוף בעקומט מען קאפ־וויטאג.

געזיכט — די שילד פון דער נשמה, ריהמט שטארק די סחורה, אבער ווייזט נישט די ריכטיגע קוואליטעט.

היטעל — דער היפוך פון ענדעק, א היטעל דארף א קאפ און אניענדעק נישט.

ווייב — א טעלעגראמע וואס יעדער מאן איז גרייט זי אפצושיקען צוריק אויפן אלטען אדרעס.

כלה — א פערזיגעלטע טעלעגראמע, דער חתן האט זיך נאך מיט איהר אינהאלט נישט בעקענט.

לעבען — ווער סילעבט אהן רעכענונג, וועט דאס לעבען מיט איהם זיך אפרעכענען.

מאן — קלאווישען פון א שרייב־מאשין, די פרוי קלאפט אויף איהר אויס אלע איהרע פער־לאנגען.

צרות — אדער זיי געהן אוועק, אדער מ'ווערט מיט זיי געוואוינט.

רייטען — מעג דער גביר זיין א גרויס פערד, וועט ער אלץ רייטען אויפן קלוגען ארעמאן.

שידוך — א פיבער־קרענק, הויבט זיך אן מיט היץ און ענדיגט זיך מיט קעלט.

טאקיא—בערלין

וואס איז דער חילוק?

— זאג מיר, הענעך, פון וואו גייט א גרעסער אומגליק אויף דער וועלט? פון טאקיא צי פון בערלין?

— ס'איז אלעס איינס, דער חילוק איז נאר, וואס בערלין „לאדעגט“ און טאקיא וועט אויס־שיסען...

א לאדזער „פאבריקאנט“

פון דער סעריע: „היינטיגע געשעפטען“

אין דער „זשעמיאנסקא“ טרעפען זיך צוויי בע־קאנטע, זאגט איינער:

— זעה נאר ווי גוט דו זעהסט אויס, זעהסט דאך אויס ווי א לארד, מוזט מאכען גוטע געשעפטען.

— יא, נישט שלעכט.

— וואס טוסטו?

— כ'פאבריציר א פליסיגקייט פאר פרויען. אז זיי בעשפריצען זיך דערמיט, שמעקען זיי אזוי ווי פאמעראנצען.

אין א יאהר שפעטער טרעפען זיי זיך ווידער צו־זאמען, ווידער דער אייגענער געשפרעך:

— אך ווי גוט דו זעהסט אויס, דו שיינסט דאך אינגאנצען. עלעגאנט געקליידעט ווי א גראף. וואס טוסטו איצט?

— כ'פאבריציר איצט א פליסיגקייט אז מ'גיסט דערמיט איין פאמעראנצען, שמעקען זיי אזוי ווי פרויען.

א „סקראמנע כלאפטשיק“...

איבערגעדרוקטער אנאנס

אין א צייטונג לייענען מיר אזא אנאנסע:

די אלע מיידלעך, וואס האבען נעכטען ביינאכט צווישען 11 און 12 אויף פיעטריקאווער גאס מיך אפגעשטעלט און געפרעגט: „דאקאנר איד־זשעש כלאפטשיקו“? טייל איך מיט, אז איך בין דעמאלט אהיים געגאנגען שלאפען אין „דאם סטארצוב“...

א ווערטעל

וואו ס'זענען דא א סך קעבינעם — דארט איז זיכער דא אן „אובעזפיעטשאלניע“.

טשאלנט. דעפאר זוג איעך ענק הייץ ענק פאר די וואר־שיווע אלטע איבערגישטאנינע טשולנטן. וואל צעץ ענק די מעיגן פאדארבן — עץ העיעט?

א קלאל כאב ענק שיין אלרינג פאציילט, טא צעץ מיער א ניטן שאבים אין זאצץ מיער גיזינט

געוואונען דעם געוועט

אין א געזעלשאפט זיצען פיער מענשען און שפארען זיך ווער פון זיי ס'איז אין לעבען מעהר געגאנגען... זיי האבען זיך געוועט אויף 10 זלאטעס, זאגט דער ערשטער:

— איך בין אויסגעגאנגען גאנץ אפריקא צו־פוס.

— און איך — זאגט דער צווייטער, בין זייענדיג אין אמעריקע געגאנגען צופוס פון ניו־יארק ביז סאן פראנציסקא און צוריק.

— און איך דינענדיג אין פרעמדען לעגיאן בין איך אהן גוזמא צעהן מאל אויסגעגאנגען גאנץ אל־זשיר און גאנץ מאראקא.

לאכט דער פערטער: גיט מיר די 10 זלאטעס, א חודש צייט זוך איך אין לאדז א שטוב מיט א קיך, „בעז אדסטעמפנעגא“.

זיי האבען קיין ווארט נישט גערעדט, און איהם געגעבען די 10 זלאטעס.

אין „אסטאריא“

גאסט (צום קעלנער): פאניע. זעליגער, גיט מיט א פול טשארני, די היינטיגע צייטונגען, א פאר־פיעלגיטשקע און פייער.

קעלנער: און וויפיל בענקלעך?

א „בעפשטיק פא הישפאנסקו“

גאסט (צום קעלנער): פאניע אבער, גיט מיר א בעפשטיק „פא אמעריקאנסקו“.

קעלנער: איהר ווילט מסתמא זאגען „פא הישפאנסקו“.

נישט קיין מאנספערשוין

שמועס צווישען קאלעזשאנקעס.

ערשטער: זאגען זי מיר, פאניע סטעפא, ווער איז דער מאנספערשוין מיט וועלכען איך האב איהן נעכטען געזעהען אין קינא?

צווייטע: פשעפראשאם באחדזא, דאס איז נישט קיין מאנספערשוין; דאס איז מיין מאן.

א דראהונג.

פאציענט (צום דאקטאר פאקאיאוקע): זאגט זי נאר פאניענקע, געהען זי אריין צום דאק־טאר און זאגען זי איהם, אז ער וועט מיך באלד נישט אויפנעהמען, וועל איך אליין געזונט ווערען!

א שאד!

— ס'וואונדערט מיך איין זאך, וואס פאלטענס טראגסטו די טייערסטע. און הויזען — די גע־מיינסטע, וואס בעדייט דאס?

— נו, וואס זאל איך טון, אז אין די טעאטער און בענק־נארדראבעס הענגען נישט קיין הויזען?

ניי'ער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניי'ער פאלקסבלאט

פרייטאג, 18 דעצעמבער
ד' טבת תרצ"ז

זון-אויפגאנג 7.46
זון-אונטערגאנג 3.24
ליכט-צינדען: 3.11

די נייעסטע צירקולארן און דעציזיעס
פון העכסטן אדמיניסטראטיווען טריבונאל אין שטייער-פראגן

פון אדוו. ע. שעסקין.

אין די לעצטע טעג זענען ערשינען צירקולארן און דעציזיעס פון העכסטן אדמיניסטראטיוון טריבונאל, וועלכע האבן זעהר א וויכטיגע באדייטונג. איך וויל דערפאר די לעזער באקענען מיט זיי:

קודם־כל וועל איך זיך אפשטעלן אויפ'ן צירקולאר פון 30 נאוועמבער ה.י., וועלכער איז נוגע דער פראגע פון אפשרייבן אויף אמארטיזאציע און הכנסה־שטייער. דאס פינאנץ־מיניסטעריום מאכט אין דעם פאל אן אונטערשייד צווישן רעכטליכע פערזאנען, וועלכע פירן ריכטיגע האנדעלס־ביכער און אנדערע צאהלער. יורידישע פערזאנען, וועלכע פירן האנדעלס־ביכער און זענען באשטייערט אויפ'ן יסוד פון ארט. 21 פון געזעץ וועגן הכנסה־שטייער, געניסן נישט פון רעכט אראפצורעכענען אויף אמארטיזאציע, אויב די דאזיגע אראפרעכנונגען זענען נישט אויסגעוויזן געווארן אין די בעשטעטיגטע רעכנונגס־שליסונגען. וואס שייך אנדערע צאהלער, האבן זיי אין יעדן פאל דאס רעכט צו פארדערן אראפצורעכענען אויף אמארטיזאציע, אהן אונטערשייד, צי זיי זענען פערפליכטעט צו פירן ריכטיגע האנדעלס־ביכער און צי זיי האבן די אמארטיזאציע אויפגעוויזן אין די האנדעלס־ביכער.

דער אמארטיזאציע קענען אונטערליגן מאשינען, בנינים, יעדע־ליי טויטער אינווענטאר און איינריכטונג. ס'קענען נישט אונטערליגן דער אמארטיזאציע געפאכטעטע אביעקטן, ווייל דער פאכטער איז נישט באלאסטעט געווארן מיט די קאסטן פון קויף. דער יסוד פון אמארטיזאציע איז דער קויפס־פרייז פון דעם אביעקט. אויב מ'בעקומט דעם אביעקט לויט ירושה, דארף מען די אמארטיזאציע בערעכענען לויט דער אפשאצונג, וואס איז אנגענומען געווארן אלס יסוד פאר ירושה־שטייער. ביים קויפן רעכנט מען צו צום קויפס־פרייז די טראנספארט־קאסטן, צאל א.ד.גל. אויב דער קויפס־פרייז איז אויסגעדריקט אין פוילישע מארקן אדער רוסישע רובעלס, דארף מען דאס בעצאהלטע געלד איבעררעכענען אויף זלאטעס לויט'ן געזעץ וועגן איבער־רעכענען יורידיש־פריוואטע פערפליכטונגען. אויב מ'ווייסט נישט קענען אויף דעם יסוד פעסטשטעלן די אמארטיזאציע־סומע, דארף מען זי פעסטשטעלן, בענוצענדיג זיך מיט דעם ווערט פון דער פייער־פערזיכערונג (מיט א צושלאג פון 10 פראצענט ביי בנינים אויף פונדאמענטן), און אין לעצטן פאל דורך עקספערטן, וועלכע דארפן פעסט־שטעלן דעם ווערט פון געגעבענעם פערמעגנס־אביעקט אין מאמענט פון קויף.

די הויך פון יעהרליכען אפשרייב דארף ענט־שפרעכען דער יערליכער אמארטיזאציע אין געגע־בענעם יאהר, לויט דעם וויפיל דער אביעקט פער־לירט אין ווערט ביי דער ארבייט אדער גאר ווען ער שטעהט לעדיג און צוליב דעם ווערט ער פער־ניכטעט. אויב דער צאהלער פערלאנגט א העכערע אפרעכנונג אויף אמארטיזאציע ווי ס'זעהען פאר די פארשריפטן פון פאר. 14 פון דער אויספיהר־פעראָרדנונג, דארף מען די הויך פון דער יערליכער אמארטיזאציע פעסטשטעלן דורך עקספערטן.

פון שטייער־שטאנדפונקט איז א גלייכגילטיגע זאך, צי דער צאהלער וועט אויפווייזן אין די ביכער די אמארטיזאציע דורך שאפן אין די פאסיווען פון בילאנס אן אמארטיזאציע־פאנד, נישט קלענער מאכענדיג דעם ערשטן ווערט פון די אביעקטן, וואס געפינען זיך אין די אקטיווען, אדער ער וועט אפשרייבן די אמארטיזאציע דירעקט פון ווערט פון דעם אמארטיזירטן אביעקט. מ'דארף אבער נעהמען אין אכט, אז ביים צווייטן אופן פון בוכען די אמארטיזאציע, איז דער יסוד פעסטצושטעלן די הויך פון דער אפשרייבונג שטענדיג דער־זעלבער ערשטער ווערט.

דאס רעכט צו אמארטיזירן הערט אויף, ווען די אלגעמיינע אפגעשריבענע סומע וועט דערגריי־כען די הויך, וואס איז גלייך צו דער סומע, וועלכע איז געווען דער יסוד פון אמארטיזאציע, אפילו דעמאלט, ווען דער אביעקט ווערט נאך אין דער אונ־טערנעהמונג בענוצט. דעם דאזיגן פרינציפ דארף מען בעזונדערס נעמען אין אכט ביים אויסמעסטן דעם הכנסה־שטייער פאר י"ר ד'שע פערזאנען, וועלכע בעלאסטען זעהר אפט די אמארטיזאציע־אפשרייבונגען פון דער גלאבאלער סומע פון בילאנס־ווערט פון די מאשינען, איינארדנונגען א.ד.גל. און זיי בעריק־זיכטיגען אינגאנצען נישט די מדרגה פון דער ביז־איצטיגער אמארטיזירונג פון בעזונדערע זאכען.

ווי אזא האנדלונג קען זיך טרעפן, אז אלס יסוד פון דער אמארטיזאציע איז אנגענומען געווא־רען דער ווערט פון זאכען, וועלכע זענען שוין אינ־גאנצען אמארטיזירט. דאס קומט בעזונדערס פאר ווען ס'האנדלט זיך וועגן מאשינען, וועלכע ווערן געוועהנליך אמארטיזירט אין פערלויף פון 10 יאהר. צוליב דעם, וואס פון מאמענט ווען מ'האט אנגעהויבן איינצופיהרן ערעפנונגס־בילאנסן אין זלאטעס איז דער צעהן־יעהריגער פעריאד שוין אדורך, דער־ריבער בעאויפטראגט דאס פינאנץ־מיניסטעריום צו פאדערן פערטיג צו מאכען אויסצוגען וואס זאלען ענטהאלטען דעם ווערט פון פערמעגען לויט דעם עפנונגס־בילאנס אין זלאטעס. דערביי מוזען אויפ־געגעבן ווערן די אדורכגעפיהרטע אפשרייבונגען אויף אמארטיזאציע. די דאזיגע טאבעלע האט א דעציזירענדע באדייטונג ביים פעסטשטעלן די יסו־דות צו אמארטיזאציע.

דער דערמאהנטער צירקולאר האט א גרויסע פראקטישע באדייטונג, ווייל די אופנים פון אמאר־טיזאציע־אפשרייבונגען זענען ביז איצט פערשידע־נארטיג קאמענטירט געווארן. וואס שייך דער דע־ציזיע פון העכסטן אדמיניסטראטיוון טריבונאל, פון די לעצטע טעג, איז כדאי צו ברענגען די דע־ציזיע, וועלכע בעשטימט, אז דאס פעסטשטעלן אין קאסע־בוך פון א דעטייל־סוחר עטליכע פאלן פון קרעדיט־סאלדאס אויף דער קאסע־קאנטא, קענען די ביכער, אמת, בעטראכט ווערן אלס נישט ריכטיג, אבער דאס בערעכטיגט נישט אויסצומיידן די דא־זיגע ביכער אלס בעווייז־מיטעל.

א וויכטיגע בעדייטונג האט אויך די דעציזיע וועלכע שטעלט פעסט, אז דאס נישט בעקענען זיך אין דער דעציזיע מיט דער פראגע פון רענטאביליטעט און בעצוג צום אומזאץ און דאס נישט אויסהערען עקספערטן, איז א פעהלער אין דער פראצעדור.

אויך איז וויכטיג די דעציזיע, אז ביים דעטייל־פערקויף פאר מזומן איז גענוג די בעגרינדונג פון די איינשרייבונגען אין די האנדעלס־ביכער מיט אי־בערליכע דאקומענטען.

א גרויסע בעדייטונג האט די דעציזיע, אז דאס אפווארפן ביכער אלס פארמעל פעהלערהאפטע, בעפרייט נישט די שטייער־מאכט פון דער פליכט אפצושאצן די דאזיגע ביכער, אלס בעווייזן ביים פעסטשטעלן דעם אומזאץ.

צום סוף נאך איין דעציזיע, לויט וועלכער די אפעלאציע־קאמיסיע פון דער פינאנץ־קאמער קען ענדערן די דעציזיע פון דער ערשטער אינסטאנץ צום גונסטען פון צאהלער, אפילו אויף אומשטענדן, אויף וועלכע דער צאהלער בארופט זיך נישט.

4-טער טאג איז פראצעס געגען פארפאלק ליטראווסקי
פאר בעשולדיגונג געגען אדוואקאט מיסאלא

(א) בעכטע אין פערטען טאג פון פראצעס געגען דעם פארפאלק ליטראווסקי איז אויף דער בעשול־דיגונגס באנק געזעסן נאר די פרוי ליטראווסקא ה' ליטראווסקי איז בעכטען ביינאכט קראנק געווארן מען האט געמוזט ארויספירן די פאגאטאוויע צו איהם.

דאס געריכט איז צוגעטרעטען צום ווייטערען פערהער פון די עדות.

דער ערשטער שטעהט פאר'ן ריכטער־טיש דער ביכהאלטער געלבארד, וועלכער האט געארבייט אין דער פירמע ליטראווסקי. ער ערקלערט, אז ער האט געבוכט אהן קאסע דאקומענטן, ווייל ווינבער האט איהם אזעלכע דאקומענטען נישט צוגעשטעלט. ער האט אויסגעפיהרט דאס וואס ווינבער האט איהם אויפגעטראגען, פערשריבען אין די ביכער האט וואס ווינבער האט איהם דיקטירט.

באכדעם זאגט עדות איינער פון די קרעדיטא־רען, ה' בלומבערג, ער דערצעהלט, אז ווינבער און מיסאלא האבן דערצעהלט די קרעדיטארען, אז זיי האבן אפגעשפארט פון דעם באנקראט מאסע 30,000 זל. און קאנען בעצאהלען א ראטע. ווען אין א געוויסער צייט ארום האבן די קרעדיטארען גע־פרעגט וואס עס איז געווארן מיט דעם געלד האט היגער ערקלערט, אז איינמאל אין אנ'איזענט איז אויף אנ'אנמעלדונג פון די ליטראווסקיס געקומען א סעקוועסטראטאר און געלעגט א סעקוועסטער, נאכ־דעם האט מען דאס געלד צוגענומען פאר שטייערן. ווייטער זאגט דער עדות, אז ווינבער זאל זיך האבן אויסגעדריקט אז דער ריכטער קאמיסאר זאקס איז צו „שוואך" פאר אד'ו. מיסאלא.

עס ווערט פערארדנט א קאנפראנטאציע צווי־שען דעם עדות בלומבערג מיט'ן אדוו. מיסאלא. אדוו. מיסאלא דערצעהלט, אז אין אנהויב פון זומער 1930 איז א גרופע קרעדיטארען געווען נישט צופרידן פון זייבע ווינבערס און דעם ריכטער־קאמי־סאר זאקס טעטיגקייט, ווייל זיי בעקומען נישט קיין געלד.

אין פערשטענדיגונג מיט ווינבער'ן און ליטראוו־סקין איז בעשלאסן געווארן אז דער סכסוך דארף ליקווידירט ווערן און מען דארף אנהויבן ליקווי־דירען דעם באנקראט.

מען האט אבער נישט געקאנט קומען צו קיין הסכם ווייל די קרעדיטארען האבן געוואלט 60 פראצענט און באלד א ראטע, ליטראווסקי און מיסאלא האבן פארגעלעגט 50 פראצענט.

אויף דער פראגע פון פראקוראר בעשטעטיגט מיסאלא אז די קאסע האט פערמאגט 30,000 זל. און אז דאס געלד איז סעקוועסטרירט געווארן.

ווייטער זאגט עדות איינער פון די קרעדיטארען הירש. ער ערקלערט, אז ער איז די קרעדיטארען גע־ווען בעוואוסט, אז די פאבריק ליטראווסקי פראספע־רירט זעהר גוט, אז ווען מען גיט אפ די פאבריק אין פאכט וואלט מען אויך בעקומען 12000 זל. א חודש. און אזוי ברענגט די פאבריק אזוי ווייניג הכנסה.

דער עדות זשארנאווסקי ערקלערט, אז ער איז איינער פון די בעדייטענדע קרעדיטארען פון דער באנקראטירטער פירמע, עס איז איהם געקומען 90,000 זל. א גרופע פון די קרעדיטארען האבן נישט געוואלט מיסאלא'ן פאר סינדיק, די קלענערע קרעדיטארען האבן זיי אבער פערשריגען, צוליב אט די קלענערע קרעדיטארען האט מיסאלא נישט פערעפענטליכט קיין בעריכט וועגן צושטאנד פון דעם פערמעגען פון דער באנקראטירטער פירמע. ערשט נאך אנ'אינטערווענץ ביים ריכטער קאמיסאר זאקס האבן זיי אין א פאר חדשים ארום בעקומען א בעריכט, וואס איז אייגענטליך קיין בעריכט נישט געוועזן. עס זענען אנגעוויזן געווארן אלגעמיינע סומעס. אין בעריכט איז, א שטייגער, אנגעוויזן געווארן א גרויסע הכנסה, אבער אויב צו גלויבן דעם בעריכט, אז עס איז פערקויפט געווארן צו 13 זל. א טוץ שטרימף האט דאס געדארפט ברענגען א דעפיציט. די קרעדיטארען האבן דאן געפאדערט מען זאל די פאבריק אפגעבען אין פאכט, נאכדעם האט מען געמאלדען דעם ריכטער קאמיסאר, אז אין דער פאבריק זענען פערהאן מיסברויכען, פעהלערן א. ד. גל. צווישן אנדערען, אז ווינבער איז געווען בעת'ן רעמאנענט דער עקספערט־שאצער, מען האט געפאדערט, אז ווינבער און ליטראווסקי זאלען בעזיי־טיגט ווערן פון דער פאבריק. ליטראווסקי האט ער־קלערט די קרעדיטארען, אז די ביכער פיהרט ווינבער און לאזט איהם אפילו נישט צו צו זיי.

דאס געריכט ערקלערט דאן אנ'הפסקה ביז היינט.

קיין שטעטישע אפטיילונגען בעזיצען מיר נישט

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

№ 29 ul. Piotrkowska № 29

קיין פריוע קאסעטעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.

אונזערע פקדונות־ביכלעך זענען די בעסטע שטארקע קאסעטקע
זיכער און גוט פראצענטירט

זאמעלט אייערע אפשפארונגען און לאקירט אייערע געלדער אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi

וועלכע גיט א גאראנטיע פון א זיכערן קאפיטאל ביי א גוטע פערצינזונג

די געזעצליך געשיצטע געהיימניס פון פקדונות ווערט שטרענג אפגעהיטען
לויט'ן ארטיקעל 52 פון קאאפעראטיווען געזעץ (Oz. Ust. str. 55/34)
וועלכע פערווערט צו ערטיילען אינפארמאציעס הן אמטליכע
הן אנדערע ארגאנען.

מיר מאכען אויפמערקזאם אויף אונזער אדרעס: לאדזשער פעטריקאווער 29

געכאפט אויף דער „הייסער מינוט"...
פערמשפט אנ'איינברעכער אויף 14 טעג ארעסט

(א) אויף פאביאניצקא גאס, האט א פאליציי־פאסטרון ביינאכט בעמערקט א פערשוין פארען זיך ביי א טויער אויף פאביאניצקא 21. זעהענדיג פאליציי האט דער פערשוין בענומען אנטלויפן, ער איז אבער געכאפט געווארן, ביי איהם האט מען אפגענומען א רעה־שטאנג און אנדערע איינברוך־מכשירים.

בעכטען איז דער חברה־מאן יוזעף סענקאווסקי געשטאנען פאר'ן געריכט. ער איז פערמשפט געווארן אויף 14 טעג אומבעדינגטען ארעסט. די מכשירים זענען קאנפיסקירט געווארן.

רעגיסטראציע פון פאבאר־יאהרגאנג 1916

(א) פונם 2 ביז'ן 15 יאנואר 1937 וועט אין לאקאל פון דער מיליטער - אפטיילונג ביי דער שטאט־פערוואלטונג (פעטריקאווער 165) ארויסגע־ליגט ווערען צום בעזיכטיגען פון פעראינטערעסיר־טע פערזאנען — דעם פאבאר־רעגיסטער פון יאהר־גאנג 1916.

די פעראינטערעסירטע דארפען אין משך פון דער דאזיגער צייט קאנטראלירען, צי זיי זענען ריכ־טיג איינגעשריבען געווארן אדער צי זיי זענען נישט אויסגעמיטען געווארן אין דער פאבאר־רשימה, און אריינטראגען ענטשפרעכענדע אויסבע־סערונגען און אויפקלערונגען.

צוגאב פאבאר־קאמיסיע
וועט טעטיג זיין ד. 28־טען ד. ח.

(א) דעם 28. ד. ח. וועט אין לאקאל (פעטריק. 165) אמטירען די צוגאב פאבאר־קאמיסיע, שטע־לען דארפען זיך די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1916 און עלטערע, וועלכע האבן נאך ביז איצט נישט רעגולירט די מיליטער־פליכט. ס'דארפען זיך שטעלן די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון די 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14־טע פאליציי־קאמיסאר־יאטען.

דער פעראיין ז.ז.ז.
טרעט ארויס מיט אנ'איינענעם פרא־יעקט פון רעגולאמין וועגן וועהלען פאבריקס־דעלעגאטען

(א) דער פראפ. פעראיין ז.ז.ז. האט איבערגעגע־בען דעם ארבייטס אינספעקטאר וויזשיקאווסקי א פראיעקט פון רעגולאמין, וועגן וועהלען פאבריקס־דעלעגאטען, דער ארבייטס אינספעקטאר וועט אויפ'ן סמך פון די פראיעקטען פון אנדערע פראפ. פער־איינען, און דעם אויבענדערמאנטען אויסארבייטען אנ'איינהייטליכען טעקסט פון רעגולאמען, וואס וועט ענטגילטיג אקצעפטירט און איינגעפיהרט ווערען אין לעבען.

ליקווידירט א סכסוך

(א) אין דער פאבריק פון יעלענקיעוויטש אל. קאשטשיושקי 10 איז ענטשטאנען א סכסוך צוליב נישט האנארירען די לויך־טאריפען.

בעכטען איז אונטער'ן פארזיץ פון אינספעקטאר פאווליאווסקי פארגעקומען א קאנפערענץ אויף וועל־כער עס איז געקומען צו אנ'אויסגלייך צווישען די ארבייטסגעבער און ארבייטער. דער סכסוך איז אלזא ליקווידירט געווארן.

ליקווידירט א שטרייק

(א) אין דער פאבריק פון וויינפעלד, פאמארסקא 100 האט אויסגעבראכען א שטרייק צוליב די לויך־טאריפען. 50 ארבייטער האבן אקופירט די פאבריק, דער שטרייק האט געדויערט כמעט א וואך צייט.

אויף א קאנפערענץ אין ארבייטס־אינספעקטאר־יאט איז געלונגען צו קומען צו א פערשטענדיגונג, בארמירען ווי אויך רעגולירען דעם אונטערשיד אין די לויבען פון דער פערגאנגענער צייט.

בעכטען זענען די ארבייטער צוגעטרעטען צו דער ארבייט.

EUROPA

נארוטאוויטשא 20

די געניאלע וויזיע
פון דער צוקונפט

לויט דער דערציילונג
פון H. G. WELLS

דאס יאהר 2000

דער גרעסטער פילם
פון דער וועלט.

פרייזען פון די בלעטער
אויף אלע סעאנסען פון 80 גר.

שבת און זונטאג 12 און 2 פריהפארשטעלונגען
סעאנסען צו ספעציעלע ערמעסיגטע פרייזן.

מייסטער אהן דיפלאמען

ווערען נישט טארען האלטען קיין לערן-יונגלעך

נעכטיגע פלענאר-זיצונג פון דער האנדווערקער-קאמער

נעכטען אוונט איז אונטער'ן פארזיץ פון פרעזעס קאפטשינסקי פארגעקומען א פלענאר-פארזאמלונג פון דער האנדווערקער-קאמער.

פרעזעס קאפטשינסקי בעגריסט די אנוועזענדע פארשטעהער פון דער מאכט, דעם נאטשעלניק פון אינדוסטריע-אמט אין דער וואיעוואדזטווע ה' אינזש. גלאגאווסקי און רעפערענט פון דער אינדוסטריע-אפטיילונג אין דער וואיעוואדזטווע און פארשטעהער פון האנדעלס-מיניסטעריום ה' מגר. גאנשאראווסקי.

נאכ'ן אדורכלייענען און בעשטעטיגען דעם פראטאקאל פון דער פריהערדיגער פלענאר-פארזאמלונג, טרעט די פארזאמלונג צו צו בעהאנדלען דעם ערשטען פונקט פון דער טאג-ארדנונג:

קאמף מיט דער אונלעגאלער מלאכה

דירעקטאר פון דער ה. ק. ה' דאבאש האלט א לענגערען רעפעראט אין וועלכער ער ווייזט צוו. אנד. אויף: אז עס איז נישט ריכטיג דאס, וואס עס ווערט פון פערשידענע זייטען אונז אנגעווארפען, אז מיר טוהן ווייניג, כדי צו בעקעמפען די אונלעגאלע מלאכה. דער אמת איז, אז מיר זענען הילפלאז אין דער פראגע, און שוין דערמיט זענען מיר ראטלאז, וואס אויף 30,000 לעגאלע ווארשטאטען, האבען 12 טויזענד פון זיי אויסגעקויפט פאטענטען און 20 טויזענד איינגאנצען אונלעגאלע. אט אין די דאזיגע ווארשטאטען, ווערט נישט אפגעהיטען דער 8-שעה'דיגער ארבייטס-טאג. און צו וואס איז דאס גורם? דאס ברענגט צו אן'אינערליכע קאנקורענץ.

ווייטער ווייזט דירעקטאר דאבאש אן, אז אין די לעצטע יאהרען איז שטארק געוואקסען די צאהל פון די אונלעגאלע ווארשטאטען. פון די אויסגערעכענטע שטעט געפינט זיך אויך לאדז מיט 1231 נישט-לעגאלע ווארשטאטען. אויפ'ן ערשטען ארט געהט דער שוסטער-פאך. אויפ'ן צווייטען ארט — שניידער און אויפ'ן דריטען ארט — קאוואלעס. דער רעפערענט האלט אבער, אז די דאזיגע ציפער, איז ווייט נישט קיין אויסשעפענדע און ענטשפרעכט נישט די אמת'ע צאהל.

628 פארשלאגען זענען אריינגעטראגען געווארען וועגען פערמאכען די ווארשטאטען, פון דעם אין לאדז — 59.

אויך ווייזט דירעקטאר דאבאש אן, אז די ה. ק. דארף זיך ווענדען צו דער וואיעוואדזטווע, וועגען ענדערן דעם כאראקטער פון די לוסטראציע-קאמיסיעס. אז פון איצט אן זאלען נאר לוסטרירען פאכמענער, ביי פאכמענער, ד. ה. שוסטער ביי שוסטערס, שניידער ביי שניידערס א.א.וו. און ער קומט צום אויספיהר: אז שולדיג אין וואוקס פון די אונלעגאלע ווארשטאטען, זענען די האנדווערקער אליין, מחמת עס איז בצווארען אזא אנגענומענע מיינונג: אז א לער-יונגעל האט אזוי לאנג ארבייט, ווי לאנג ער איז אויף דער לעהר, ענדיגט ער די לעהר — בעקומט ער נישט קיין ארבייט. דער פועל-יוצא דערפון איז, אז עס פערגרעסערט זיך די צאהל פון ארבייטסלאזע, און עס איז זיכער, אז קיינער ענדיגט נישט די לעהר, ער ווערט אליין א געזעלען און צום סוף — א מייסטער.

איצט האבען מיר — ערקלערט דירעקטאר דאבאש — 6000 לעגאליזירטע לערן-יונגלעך אויף 23 טויזענד נישט-לעגאליזירטע.

נאטשעלניק אינזש. גלוגאווסקי שטעלט די פראגע: ווי אזוי קען מען ליקווידירען א שוסטער-ווארשטאט? אויפ'ן אדמיניסטראטיווען וועג איז נישטא קיין מעגליכקייטען. ער האלט אבער, אז דער איינציגער אויסוועג אויך צו בעקעמפען די אונלעגאלע ווארשטאטען איז, אויב די לעגאליזירטע ווארשטאטען וועלען געניסען פון פערשידענע פריוויליגיעס. ווי: שטייערן א. ד. גל.

ראטמאן הארטגלאס: כ'קען נישט זאגען, אז דער דירעקטאר דאבאש איז נישט גערעכט און עס שטעלט זיך טאקי די פראגע: פארוואס פערלירען די לערן-יונגלעך די ארבייט מיטן מאמענט ווען זיי ווערען געזעלען? אבער איך האב מורא צו שטימען פארן פארשלאג צו בעקעמפען די אונלעגאלע מלאכה. שוין צוליב דעם אליין, ווייל אס-א-די זענען געווארען ארויסגעשטויסען פון זייערע ארבייטס-פלעצער, ווי זיי האבען זיך ערווארבען א פאך. אין מיטן מאמענט ווען דער פארשלאג זאל ווערען אנגענומען ווערט פערגרעסערט די צאהל ארבייטסלאזע, וואס זענען שוין געניג אין די יודישע קרייזען. איך וואלט מיט א רוהיג געוויסען געשטימט פארן ערשטען טייל פון דער רעזאלוציע—וואו עס רעדט זיך וועגען לוסטראציעס — ווען איך זאל האבען די זיכערקייט, אז די לוסטראציע-קאמיסיעס וועלען נישט אויסגענוצט ווערען אויך צו פערמאכען די ווירטשאפטען, נאר אויך צו בעלייגען—דעם שוין אזוי אויך געניג פערחושכטען האנטווערקער — ווי אזוי און אויף וואס פאר אנ'אופן ער קען בעקומען א האנדווערקער-קארטע. ערשט שפעטער, ווען דאס זאל טאקי געשעהען מיט דער גאנצער זיכערקייט, וואלט איך געקענט שטימען פארן 2-טען טייל פון דער רעזאלוציע: וועגען קאמף מיט דער אונלעגאלער מלאכה

ווייל — מיינע הערן, וואס זאלען טון מענשען וואס הונגערן?!..

ראטמאן מאלינאווסקי האלט, אז די לעגאלע ווארשטאטען דארפען געניסען פון כל-ערליי שטייער-הנחות, מחמת ווי די פראקטיק האט בעוויזען טוען זיך א סך האנדווערקער נישט לעגאליזירען, מחמת זיי האבען מורא איינצוקויפען א פאטענט, וואס ענדיגט זיך אפט מיט — א האגעל פון שטייערן און עקזעקוציעס. ער איז אבער פארן אנווענדען רעפרעסיעס, שטראפען און זאגאר זיך ווענדען צו דער אדמיניסטראטיווער מאכט זי זאל צוהעלפען דער האנדווערקער-קאמער. דער רעדנער דערנייט אזש אזוי ווייט ביז אנווענדען — שווערע תפיסה.

ראטמאן כמיעלא ווייזט אן אויף דער שטארקער קאנקורענץ פון דער געזעלשאפט „אמפ" (ארגאניזאציע מלאדזשעזשי פראצי"). ער האלט אבער אויך, אויף אנצונעמען א ריקזיכטלאזען קאמף מיט דער אונלעגאלער-מלאכה. ראטמאן ראלניק פערשטעהט נישט, הלמאי איז ראטמאן הארטגלאס געגען דער רעזאלוציע.

נאכדעם ווי עס רעדען נאך די ראטמענער פאוולאווסקי. יאקוביעץ נעמט א ווארט ראטמאן דירעקטאר צעזאק, וועלכער האלט אז דאס פראבלעם פון קאמף געגען די אונלעגאלע-ווארשטאטען איז זעהר קאמפליצירט און מען דארף איהם נישט גרינגשעצען, מחמת מען וועט אונז אויסלאכען. זאלען מיר פיהרען אנ'אויפקלערונגס-ארבייט צווישען די בריטע מאסען, וועט ממילא אפפאלען דער קאמף געגען אונלעגאלע [האנדווערקער זאלען מיזיך נעמען א ביישפיל פון פירמע „באטא" וועלכע האט געעפענט א לערן-אנשטאלט פאר די 4000 לערן-יונגלעך, וואס זי בעשעפטיגט. און וואס מאכט מיר פון די לערן-יונגלעך? איך וויל נישט זאגען, אז זיי וואקסען אויף אלס אונזערע שונאים און דער שטייער-אמט?

די שטייער-שרויף דריקט אזוי שטארק די האנדווערקער, אז עס איז בכלל א מורא צוצוגעמען א געזעלען, און ער קומט צום אויספיהר, אז אנשטאט קאמף דארף ווערען געפיהרט אנ'אויפקלערונגס-ארבייט, אזוי, אז ער אינטערשטיצט דעם פארשלאג פון ראטמאן הארטגלאס.

ראטמאן האנעמאן ווייזט אן אויף דער טרויעריגער לאגע פון האנדווערקער בכלל און פון יודישען בעל-מלאכה בפרט, שוין פון דעם פאקט, וואס 1778 פאטענטען, וועלכע האבען אריינגעטראגען ביטעס אויף דיספענסען, זענען נישט געווארען ערלעדיגט, מחמת די לעצטע האבען נישט געהאט איינצוצאהלען די 40 זל., וועלכע זענען נויטיג פאר'ן עקזאמען.

שלעמען ענטפערט דירעקטאר דאבאש, וועלכער ווייזט אן, אז די האנדווערקער-קאמער, האט קיינמאל און ביי קיין שום פאל נישט אנגעווענדעט קיין צו שארפע מיטלען, אדרבא ואדרבא. זי האט שטענדיג געזעהן צו פערלייכטערן דעם גורל פון בעל-מלאכה. ער האלט אבער, אז דאס, וואס די ביטעס אויף די דיספענסיעס זענען נישט געווארען ערלעדיגט, איז נישט די סיבה צוליב די 40 זל. נאר צוליב דעם, וואס די האנדווערקער-קאמער האט אפגעשטעלט דעם קאמף מיט די אונלעגאלע ווארשטאטען און אז עס זענען געגעבען געווארען גענוג הנחות אויף צו קענען בעקומען די האנדווערקער-קארטען. אויך אויף אדורכצומאכען די געזעלען-עקזאמענס.

עס ווערען געשטעלט צו אבשטימונג די רעזאלוציעס: 1) פון איצט אן זאלען לוסטרירען נאר פאכמענער ביי פאכמענער. 2) אויפצופאדערן די האנדעלס און אינדוסטריע-אמטען, אז זיי זאלן אקצעפטירען די ה. ק. אז אין יעדען גפאלעבעם פאל זאל תיכף פערמאכט ווערען דער "ווערקשטאט 3) אנווענדען די הארבסטע שטראפען פאר די מייסטערס, וואס האבען לערן-יונגלעך און זענען דערצו נישט בערעכטיגט.

אין די אלע רעזאלוציעס האבען די יודישע ראטמענער געשטימט געגען, אויסער אויף דער רעזאלוציע אין וועלכער עס רעדט זיך וועגען פיהרען א אויפקלערונגס-ארבייט, וואס איז אנגענומען געווארען איינשטימיג.

וועגען די פראגען:

ווער האט רעכט צו האלטען לערן-יונגלעך, דיספענס. נעמען בעצאהלט פאר דער לעהר און געזעלען

רעפערירט דער רעפערענט ה' ביינעלמאן. פון רעפערענט איז צו זעהן, אז דאס האנדעלס-מיניסטעריום האט צוגעשיקט א געזעץ לויט וועלכען עס ווערען אבגענומען די רעכט צו האלטען לערן-יונגלעך די מייסטערס וואס האבען נאר האנדווערקער-קארטען און האבען נישט קיין מייסטער-דיפלאמען. (אזעלכע מייסטערס האבען איצט יא געהאט דאס רעכט צו האלטען לערן-יונגלעך):

אויך ווייזט דער רעפערענט אן, אז דאס אריינמישען זיך פון ארבייטס-אינספעקטאר אין די סכסוכים צווישען די מייסטערס און לערן-יונגלעך איז נישט קיין ריכטיגע און אפט נישט קיין גינסטיגע. דאס ווירקט שלעכט אויף דער פסיכיק פון לערן-יונגעל. אויך בעהאנדעלט דער רעפערענט די פראגע, וועגען עפענען ביי דער האנדווערקער-קאמער א געזעלען-אבטיילונג.

עס ענטוויקעלט זיך א הייסע דיסקוסיע. ה' קאלסקי ערקלערט:

איך בין געצוואונגען ארויסצוזאגען זיך נעגען פארשלאג וועגען אנערקענען דאס רעכט צו האלטען לערן-יונגלעך נאר דיפלאמירטע מייסטערס, מחמת די בעדינגונגען אין וועלכע עס האבען געלעבט די האנדווערקער, וועלכע האבען נישט געהאט קיין נארמאלע ארגאניזאציע. דאס אלץ האט גורם געווען, אז נישט אלע האנדווערקער האבען מייסטער דיפלאמען. און אפט טרעפט, אז א מייסטער, וואס האט נאר א האנדווערקער-קארטע, בעזיצט דעם גענויגענדען וויסען, צו לערנען און האלטען לערן-יונגלעך. און דערפאר טא-

קע מוז די דאזיגע לאגע, וואס האט זיך פראקטיצירט ביז איצט, אנהאלטען אויך ווייטער, מחמת ער מוז נישט קיין עוולה דעם טערמינאטאר, אז א ווייטערע בעגרעניצונג איז לחלוטין איבריג ווייטערע בעגרעניצונגען וואלטען געטון נאר א עוולה די לערן-יונגלעך און עס וואלט גורם געווען אז עס וואלט זיך נאך פערקלענערט די צאהל פון די לערן-יונגלעך, וואס איז שוין אזוי אויך א גאנץ קלאגענדיגער. ווען מיר וואלטען געהאט גענוג האנדווערקער-שולען, אפשר וואלטען מיר איינגעגאנגען אויף דעם פארשלאג. אין די בעדינגונגען ווי כמעט א העלפט האנטווערקער האבען נישט קיין דיפלאמען. און קיין פאך-שולען זענען נישטא, האלט איך דאס אנגעמען דעם פארשלאג אלס עוולה אי פאר די האנדווערקער, אי פאר די לערן-יונגלעך.

ראטמאן קאזשימירסקי

הא.. זוב מען וואלט זיך געוואלט האלטען אן פרינציפ פון צונעמען געזעלען נאר מיט קארטען, וואלט אזא ווערקשטעל ווי מיינע נישט געקאנט ארבייטען מחמת ביי מיר ארבייטען ערשטקלאסיגע געזעלען (יודען און קריסטען) און קיין איינער פון זיי האט נישט קיין געזעלען-קארטע און זאגט זיך ארויס געגען עפענען א געזעלען-אפטיילונג.

ראטמאן ראלף (קאליש) וואונדערט זיך הלמאי אזא ראטמאן ווי קאזשימירסקי בעשעפטיגט געזעלען אהן געזעלען-קארטען.

ראטמאן הארטגלאס ווייזט אן, אז דאס וואס יודען האבען נישט קיין מייסטער-דיפלאמען איז עס א פועל-יוצא נאך פון דער צארישער הערשאפט, וועלכע האט קיין יודען נישט געגעבען קיין מייסטער-דיפלאמען.

דיר. דאבאש ענטפערט די יודישע ראטמענער. ער זאגט, אז די יודישע מלאכה האט נישט קיין טראדיציע, בעת די קריסטליכע האט יא. דערפאר איז טאקע נויטיג, אז די יודישע ראטמענער זאלען פיהרען אזא אקציע, וועלכע זאל מאכען מיילען שפרייזען, כדי צו דערגרייכען די קריסטליכע טראדיציע. **דיר. דאבאש ערקלערט, אז ביי יודען איז פערהאן א טענדענץ נישט צו לעגאליזירען זיך.**

ראטמאן קאזשימירסקי — איך בעט נישט צו פעראלגעמיינערן.

דיר. דאבאש — דאס מיין איך נישט די עלטערע מייסטערס, נאר די יונגע גענעראציע.

עס רעדען נאך איינגע ראטמענער און עס ווערען געשטעלט די רעזאלוציעס צו אבשטימונג און נאכדעם ווי עס זענען אנגענומען געווארען איינגע אויסבעסערונגען פון יודישע ראטמענער דער פונקט וועגען לערן-יונגלעך, אז ביז 3 יאהר ק. י. האבען אלע לערן-יונגלעך דאס רעכט צו גיסען פון ווערען בעפרייט אן אונטערשיד פון טער. שפעטער נאכ'ן טערמין קענען זיי געניסען פון דער הנחה אויב דער בעטרעפענדער איז 25 יאהר ווען ער האט אבגעגעבען די בעטען די רעזאלוציעס אנגענומען געווארען איינשטימיג אויסער די רעזאלוציע וועגען פערוועהרען צו האלטען לערן-יונגלעך פאר די מייסטערס וועלכע האבען נאר האנדווערקער-קארטע. ווי די יודען האבען געשטימט געגען.

ראטמאן קאזשימירסקי האט זיך די גאנצע צייט אפגעהאלטען פון שטימען.

נאכדעם ווערט אנגענומען דער באב-בודזשעט אויף א סומע פון 4280 זל. עס ווערען אנגעלירט די חובות פון פראטעסטירטע וועקסלען פאר עקזאמענס, וואס שטאמען נאך דער קאדענץ פון דער אלטער פערוואלטונג, וועלכע די זיצונג בעשלאסען.

נאכדעם ווי עס ווערט אויפ'ן פארשלאג פון ראטמאן האנעמאן בעשלאסען צו שיקען א בריוו צים פערוואלטונגס-מיטגליד ראטמאן פיאלקא וועלכער געפינט זיך ווי בעוואוסט אויף קורארט אין אטוואצק.

אויך ערקלערט פרעזעס קאפטשינסקי, אז די פראגע, וועגען קויפען אנ'אייגען הויז פאר די האנדווערקער-קאמער איז אויף א גוטען וועג. אז אין די גאר נאהנסטע צייט קען מען רעכנען אויף דער רעאליזירונג פון דעם פלאן.

Tysiącom dzieci w Polsce grozi głód Pomyślcie o tem i złóżcie ofiarę na Pomoc Zimową dla bezrobotnych.

Źródłem zdrowia dla każdego, to kąpiel szyszką „Novopin".

התאחדות געגען דער פערשטענדיגונג

צווישען ציוניסטען און אגודה

די פערשטענדיגונג, וואס איז געקומען צווישען דער אגודה און די ציוניסטען אין דער קהלה וועגען דעם קהלה-בודזשעט, האט אין די לינקע ציוניסטישע קרייזען ארויסגערופען אנ'אונצופרידענהייט.

„התאחדות" האט פעראפענטליכט אנ'ערקלערונג אז זי איז געגען די אונטערהאנדלונג צווישען די ציוניסטישע פארשטעהער פון דער קהלה מיט דער „אגודה". ווייל דאס רופט ארויס דעם איינדרוק, אז דער ציוניסטישער צבור איז מסכים אויף דער אגודה-שער מעהרהייט אין דער קהלה.

„התאחדות" וועט אין די נאהענטסטע טעג וועגען דעם ענין צונויפרופען א ספעציעלען מיטינג.

אויך אין מאנכע אגודה'שע קרייזען הערשט מיט דעם ענין אנ'אונצופרידענהייט. די „יונגע" ערקלערען, אז אויף ציוניסטישע ארץ ישראל צוועקען האט מען געגעבען 6000 זל., בעת אויף אגודה'שע ארץ-ישראל קרנות נאר 4000 זל.

Casino

אנהייב 4, 6, 8 און 10 אוונט.

Margaret Sullavan

אין דער פרעהליכער ליבעס-קאמעדיע א. נ.

„פלוכט צום גליק"

ZACHETA

זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

גרויסער דאפעלטער פראגראם!

— I —

F. P. 1

ענטפערט נישט

אין די הויפט-ראלען:

CHARLES BOYER און JEAN MURAT

— II —

„ארץ פאר'ן נצחון"

מיט JAMES BAGNEY אין דער הויפט-ראלע

אנהויב טעגליך 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

פאַטענטען=אַקציע

פאַר פעראַרימטע האַנדווערקער

דער צענטראַלער האַנדווערקער־פאַרבאַנד גדאַנסקאַ 40 האָט אונטערגענומען אַן אַקציע צו פאַרשאַפן פאַטענטן פאַר די פעראָרימטע האַנדווערקער, וועלכע זענען געטראָפן געוואָרן פון׳ם שווערן ווירטשאַפטליכן קריזיס.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט וועט מאָנטאָג דעם 21 ד. ח. און דינסטאָג דעם 22 ד. ח. פון 6 ביז 8 אָוונט פאָרקומען אַ רעגיסטראַציע פון די נויט־בעדערפטיגע בעל מלאכות, וועלכע זענען נישט אומשטאַנד מיט אייגענע מיטלען אויסצוקויפן אַ פאַטענט.

צו דער רעגיסטראַציע מוזן די פעראינטע־רעסירטע מיטברענגען דעם אַלטן פאַטענט פון יאָהר 1936.

גרויסער פאָליטישער פראָצעס

(א) אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק אין קרייז־געריכט זענען נעכטן געזעסן דער 32 יעהריגער סטעפאַן מישיאַשעק, 26 יעהריגער גבריאל קאַטעק, 40 יעהריגער יוזעף פאַסיני, 26 יעהריגע ליבאַ האַלץ און 31 יעהריגער יוזעף שילינגער — בעשול־דיגט אין קאָמוניסטישער טעטיגקייט.

אַלס בעשולדיגער איז אַרויסגעטרעטן פראָ־קוראָר ווישניעווסקי, פערטיידיגער אַדוו. האָניגוויל פון וואַרשע, אַדוו. לאַאָס, ווייס־פוס און בערמאַן.

דאָס געריכט האָט פערמשפט מישיאַשעקן אויף 5 יאָהר, פאַסיני און האָלץ אויף צו 4 יאָהר, שילינ־גערן אויף 3 יאָהר טורמע, ג. קאַטעק איז פרייגע־שפּראָכן געוואָרן.

פאַרפאַלען ביי דער אַרבייט

(א) אין דער פאַבריק פון מאַשינען אויף סענאַ־טאָרסקאַ 7 איז ביי דער אַרבייט פערוואונדעט געוואָ־רען דער 24 יעהריגער אַרבייטער יוזעף מילטשאַרעק (בזשוסקאַ 25), עס האָט די מאַשין אָפּגעריסן ביי מילטשאַרעק׳ן די פינגער פון דער לינקער האַנד, די פּאַגאָטאָוויע האָט דעם פערוואונדעטן אָפּגעפיהרט אין שפיטאַל.

אין דער פאַבריק פון שייבלער און גראַהמאַן (מילי 5) איז אַרונטערגעפאַלען אונטער אַן אייזערען וועגעלע דער 42־יעהריגער אַרבייטער יוזעף בראָודזאַ (וואַדנאַ 4). עס האָט דעם אַרבייטער שווער צוקלאַפּט אַ פיס. די פּאַגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפיטאַל.

(א) אין אייטינגאָנ׳ס פאַבריק (ראַדוואַנסקאַ 30) איז נעכטן געשעהן אַ צופאַל מיט דעם אַרבייטער סטאַניסלאַוו פיעלקאַ. ביי דער אַרבייט האָט ער צו־בראָכן די הענד און בעקומען שווערע וואונדען אויפ׳ן גאַנצן קערפּער, אין אַ שווערן צושטאַנד איז ער אָפּגעפיהרט געוואָרן אין שפיטאַל פון דער אַרבעטסלאָזיקייט.

אין דער פאַבריק, פּאַמאָרסקאַ 141, איז גע־שעהן אַ צופאַל מיט דעם מייסטער קאַראַל לייזנער, וועלכער איז שווער פערוואונדעט געוואָרן. איהם האָט די פּאַגאָטאָוויע געגעבן מעדיצינישע הילף.

פאַרפאַל מיט אַ יודישע פרוי

(א) אויפן באַלוטער מאַרק האָט זיך אויסגעגליטשט און צעבראָכן אַ פוס די 59־יאָהריגע אסתר קלויכער פון זגערזש. פּאַגאָטאָוויע האָט איהר געגעבן מעדיצינישע הילף.

Źródłem zdrowia dla każdego, to kąp'el szyszką „Novopin".

לערנט זיך אַ פאַך!

אויף די פראָפעסיאָנעלע לערן־וואַרשטאַטן פון דער געזעלשאַפט „אָרט" ווערן אָנגענומען איינ־שרייבונגען ביי פאָלגענדע פאַכן:

1. מעכאַנישע טריקאָטאַזש־אַרבייט.
2. מעכאַנישע זאָקן־אַרבייט.
3. מעכאַנישע וועבעריי.
4. מעכאַניש שפּולן.
5. טוויטער־שטריקעריי.
6. הענטשקע־שטריקעריי.
7. פרויען־שניידעריי מיט צושניידן.
8. וועש־נייהען מיט צושניידן.
9. גאַרדעראָבע־אַרבייט מיט צושניידן.
10. אָנדולאַציע. 11. מאַניקיור.

געזעלש. „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27.

KINO-TEATR
MIRAŻ

אָנהויב 4 נאָכמיטאָג.

הייַנט פּרעמיערע!

פרעכטיגער דאָפּעלטער פּראָגראַם

פילם פון סאָוויעטישער פּראָדוקציע א.נ.

„ליבע אין טאַנק"

ווי אויך די אינטערעסאַנטע סענסאַציע א.נ.

„די גאַנצע שטאָט רעדט דערפון"

מיט׳ן גלאַנצענדן **E. ROBINSON** אין דער הויפּטראָלע.

פערלענגערט די האַנדעלס=שעה פאַר די חגאות

פון הייַנט אַן זענען די געוועלבער אָפן ביז 9 אָוונט

(א) לויט אַ פעראָרדנונג פון דער מאַכט, איז פון הייַנט ביז סוף קומענדיגע וואָך ערלויבט אָפען צו האַלטן די געוועלבער ביז 9 אָוונט.

קומענדיגען זונטאַג, דעם 20. ה. ח. וועלען די געוועלבער זיין אָפען פון 1 מיטאָג ביז 6 אָוונט. דאַגעגען אין טאָג פון דער וויגיליע דעם 24. ה. ח. ביז 6 אָוונט.

פרעסע=קאָנפערענץ אין קאָנסום

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן עפענען נייע פערקויף־אָפּטיילונגען אין ווידזעוו „קאָנסום" אויף ראַקאָ־ציגער 54 און מיט׳ן איבערבויען דעם לאָקאַל האָט די דירעקציע נעכטן איינגעלאַדענט אַ פרעסע קאָנ־פערענץ. אַ חוץ די פרעסע־פאַרשטעהער זענען אויך אַנוועזענד געווען פערטרעטער פון דער מאַכט.

קאָנסול מאַקס קאַהן האָט די פערזאַמעלטע זשור־נאַליסטען געגעבן גענויע אינפאָרמאַציעס איבער דער ענטוויקלונג פון קאָנסום אַלס גרויסע אינדוס־טריע־פּלאַצובקע און ווערט איינגעאָרדענט לויט׳ן מוסטער פון אויסלענדישע האַנדעלס־הייזער.

אויך דירעקטאָר קאָפּאַנקאַ האָט געגעבן אַ רייה אינפאָרמאַציעס פון האַנדעלס־כאַראַקטער.

ביים טיש האָבען מצד די זשורנאַליסטען גערעדט רעד. סט. ראַכאַלעווסקי, וועלכער האָט זיך ברייט אָפּ־געשטעלט אויף דער פערדינסטפולער אַרבייט פון קאָנסול קאַהן אויפ׳ן ווידזעווער שטח, בעזונדערס פאַר דער אָרטיגער אָרימער בעפעלקערונג און דער־ביי אויך אונטערגעשטראָכען די בעדייטונג פון קאָנסול קאַהן אַלס גרויס אינדוסטריעלער.

פון די ווייטערדיגע פרייע שמועסן האָבען זיך בולט אַרויסגערוקט די געפיהלען פון סימפּאַטיע, מצד די פרעסע־פאַרשטעהער, אין דער בעציהונג צום קאָנסול קאַהן, וועלכער האָט, מיט זיינע מעשים, בע־וויזען זיך פּאָפּולער צו מאַכען דורך אַ רייה געזעל־שאַפטליכע אַרבייטען.

קאָנסול מאַקס קאַהן האָט אין אַ קורצע רעדע אונטערשטראָכען די בעדייטונג און ווירקונג פון דער פרעסע און האָט געדאַנקט פאַר די אויסדריקען פון אָנערקענונג.

SUKNA KORTY — E. L. KAHAN — PIOTRKOWSKA 80
SKŁAD KOMISOWY Z. BORNSTEIN S.A. STARZYCE

מאַסען=פערזאַמלונג פון 2=טען קליינהענדלער־פעראיין זגערזשער 38

ביי אַ פול־געפּאַקטען זאַל איז פאָרגעקומען אַ מאַסען־פערזאַמלונג פּרעזעס פישעל פרענקעל עפענט די פערזאַמלונג און גיט דאָס וואָרט דעם עהרען־פּרעזעס ראַטמאַן אַדוואָקאַט ז. שטרויך, וועלכער רעפערירט וועגען צענטראַליזאַציע פון קליינהענדלער טום אין לאָדז, ער ווייזט אָן ווי עס איז היינטיג פאַר סוחרים, וועלכע רעפּרעזענטירען אַלע צווייגען און האָבען די זעלבע אָנגעווייטאָגטע פראַגען און אינטערעסען, אַז זיי זאָלען אַרויסטרעטען געמיינ־זאַם, און ווען עס איז געוויזען אַ געלעגענהייט גע־מיינזאַם אַרויסצוטרעטען פלעגט עס געשעהן אויף אַ נישט געווינשענעם אופן, דעריבער רופט ער צו פעראייניגונג.

דער וויצע־פּרעזעס ח. רובינשטיין רעדט וועגען דער שלעכטער עקאָנאָמישער לאַגע פון די קליינהענדלער און ווייזט אָן, אַז אויב די קהלה וועט נישט אויסבאַרגען די קליינ־הענדלער אויף נייע פאַטענטען, וועט קומען צו אַ קאַטאַסטראָפע צווישן די קליינהענדלער.

דער פאַרשטעהער פון פעראיין זשעראָמסקיעגאָ 45 ה׳ ווייצענפעלד רעדט וועגען דער צענטראַליזאַציע און קומט צום אויספיהר, צו פעראייניגען זיך. דער פאַרשטעהער פון טאָרג־שטייער פּאָמאָרסקאַ 15 ה׳ מענדעל מינץ, ער קריטיקירט די טעטיגקייטען פון אַלע פעראיינען ער רופט אַלע טאָרג און מאַרק־הענד־לער זיך צו פעראייניגען. וועגען די זעלבע פראַגע רעדען נאָך פאַרשטעהער פון דער האַלע זגערזשער 6 ח׳ פּאַפּאָוויטש, פון קראַקאָווער סעקציע וו. יאַקו־באָוויטש, פון פעראיין לימאַנאָווסקיעגאָ 26 ח. מענ־דזיגאָווסקי און פון הערינג־הענדלער־פעראיין אַב־רהם פרענקעל, דער פעראיינס־לייטער לייב סרעב־נאַגורא גיט צום סוף אַ רייה אינפאָרמאַציעס, דער־רונטער, אַז די מיטגלידער דאַרפען זיך צו רעגיס־טרירען אויף פאַטענטען־הלוואות אין דער סאָציאַ־לע הילף ביי די קהלה אויך וועגען ווינטער־הילף וועט דער פעראיין אינטערוועניר׳ן אין וואַיעוואַדישען הילף־קאָמיטעט.

טעאַטער „פילהאַרמאָניע"
נאַריטאָוויטשאַ 20, טעל. 213-84.

אומאָפּרופליך לעצטע 3 טעג!

הייַנט פרייטאַג 9 אָוונט | מאָרגן שבת 4 נאָכמיטאָג 9 אָוונט

נחמה, קאַדיש, חאַש.
געזעגענען זיך מיט׳ן לאָדזשער עולם!

עס ווערט געגעבען צום ערשטען מאָל

די זיבעצער נאַכט...

פּרייזען 40 גר. ביז 1.09

קאָסטיומירטע אָפּערעטע פון ציגיינער־לעבען אין 2 אַקטען מיט פראָלאָג פון לירען.
מוזיק: רומשינסקי.

אַכטונג! זונטאַג, ד. 20־טען ד. ח. 9 אָוונט
אַפּשיידס=פאָרשטעלונג
מיט אַ איינהאַלטסרייכען פּראָגראַם.
וואָס??? לייענט זונטאָגדיגע פרעסע וואָס???

Zastępca: „PRODUKT" Łódź, Narutowicza 32.

דאָס אונפערגלייכליכע בוך מיט די פאָרשריפטען פון ד״ר א. עטקער א. נ. „אַ גוטע בעל הבית׳טע באַקט אַליין", איז צו בעקומען אין אַלע קאָלאָניאַל־געוועל־בער, בוכהאַנדלונגען און ביי אונזער פערטרעטער. פּרייז פערקלעפּט 30 גראָשען.

בעקעריי - בעזיצער בעשטראָפט פאַר מאַכינאַציעס מיט זעמעל

(א) די אויפזיכטס - מאַכט האָט מען די לעצטע צייט אויפמערקזאַם געמאַכט אויף פערשידענע מאַ־כינאַציעס פון בעקעריי־בעזיצער. אויסנוצענדיג דאָס וואָס זעמעל ווערען פערקויפט אויף שטיק צו 5 און 10 גר. האָבען געוויסע בעקעריי־בעזיצער אַנ־שטאָט 14 זעמעל אויפן קילאָ, געבאַקען 16 ביז 18 זעמעל, אַזוי אַרום מאַכט אויס 90 גר. פאַר אַ קילאָ זעמעל. אין דער צייט, וואָס דער פרייז פון אַ קילאָ זעמעל איז פעסטגעשטעלט אויף 70 גר.

אין שייכות דערמיט, זענען צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען 50 פראָטאָקאָלען, די בעקערס זענען צוגע־גען געוואָרען צו געריכטליכע פעראַנטוואָרטליכקייט. אַלע זענען בעשטראָפט געוואָרען צו 100 זל. שטראָף. דערביי ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז די קונים דאַרפען ביים קויפען פערלאַנגען זעמעל אויף דער וואָג, כדי נישט איבערצוצאָהלען.

די בעקער=געזעלען אין קאַמף וועגען פערבאָט פון נאַכט־אַרבייט

(א) די אָרגאַניזאַציע פון די בעקער־געזעלען, האָבען אונטערגענומען אַן ענערגישע אַקציע וועגען נאָרמירען די אַרבייטס - בעדינגונגען אין די בעקע־רייען, און קודם כל אַנולירען די נאַכט־אַרבייט.

אויף דעם 20. ה. ח. קומט צוליב דעם פאַר אין זאַל פון „רעסורסע" אויף קילינסקיעגאָ 123 אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון אַרבייטער אין בעקער אינדוסטריע.

אויף דער פערזאַמלונג זאָל אָנגענומען ווערען אַ רעזאָלוציע וועגען אַנולירען די נאַכט־אַרבייט, וועגען אופן צו לינדערן די אַרבייטסלאָזיגקייט, וועגען בעגרענעצען די לעהרע פון די טערמינאַטאָרען..

גלייכצייטיג וועט אויף דער פערזאַמלונג בע־האַנדעלט ווערען די פראַגע וועגען אָרגאַניזירען דעם אַלפּוילישען צוזאַמענפאָהר פון די בעקער־אַרבייטער, וואָס דאַרף פאָרקומען אין יאַנואַר 1937.

פאַרלעזונג פון ב. שעפּנער

„אויף יענער זייט עקוואַדאָר" איז די טעמע פון דער פאָרלעזונג פון ב. שעפּנער, זונטאָג, דעם 20־טען ה. ח. אין זאַל פּיראַמאָוויטשאַ 3.

נאָך אַ לענגערען אויפהאַלט אין די דרום־אַמע־ריקאַנישע שטאַטען בראַזיליען און אַרגענטינע וועט ה׳ שעפּנער אויף דער פאָרלעזונג דאָס ערשטע מאָל אין לאָדז זיך טיילען מיט זיינע איינדרוקען פון דער רייזע.

ה׳ שעפּנער איז אין לאָדז גוט בעקאַנט און פּונקט „ווי אַלעמאָל וועט זיכער קיינער נישט אַדורכ־לאָזען די געלעגענהייט אויסצוהערען די דאָזיגע זעהר אינטערעסאַנטע פאָרלעזונג.

אויף 100 מענשען רויכערן 99

די איינציגע אונשעדליכע פּאַפּ׳ר געזונד פּאַטענ־טירטע 4־וואַטקאַווע גילזען זענען

„OSMAN"

מענשען-רויב אין לאדז

(ענדע פון דער ו־טער זייט)

נעניטע! די ענערגישסטע אויספארשונג.

נעכטען אינדערפריה, אין הסכם מיט דעם בריף, וואס פרוי בודזינער האט בעקומען פון די באנדי־טען, **האט אימיצער אנטעלעפאנירט צו די בודזינערס אין דער וואוינונג.** ס'האט געהערט א מענערישע שטימע, דער וואס האט טע־לעפאנירט האט פערלאנגט, אז די פאמיליע בודזי־נער זאל אהן פערשלעפונג איינצאהלען די 500 טוי־זענד זלאטים, ווייל אין געגענפאל וועלען נישט גע־מאכט ווערען קיין וויצען און בנימין בודזינער וועט דערשאסען ווערען.

פערשטעהט זיך, אז וועגען דעם דאזיגען טעלע־פאנישען געשפרעך האט אויך געוואוסט די פאליציי און נאך זעהר גענויע אבסערוואציעס האט די פא־ליציי געפונען דעם פאדים פון דער גאנצער אונטער־נעהמער פאסירונג. ס'האט זיך ארויסגעוויזען, **אז די שפורען פיהרען ארויס פון לאדז אין דער געגענד פון אנדרעספאל (הינטער אנדזשעיעוו).** שוין אין לאדז האט די פאליציי ארעסטירט 2 פערשוינען: דעם 35־יעהריגען קארל בוכהאלץ פון ריגאשינסקיעגא 8 און סטאניסלאוו אלשעווסקי פון ראדאגאשטש ושעלאנא 25). די צוויי פערשוינען הגם ס'איז געווען קעגען זיי זעהר שטאר־קע חשדים האבען זיך צו גארנישט מודה געווען ערשט ווען מ'האט גענומען פרובען פון זייער האנד־שריפט און ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דאס איז די זעלבע האנדשריפטען, מיט וועלכער ס'איז געווען געשריבען דער אנאנים צו דער פאמיליע בודזינער האבען זיך די באנדיטען צוזאמענגעבראכען און אנדליך זיך מודה געווען, אז זיי האבען אנ'אנטייל אין דעם פערברעכען און איבערגעגעבען דער פא־ליציי אלע פרטים. קודם כל האבען זיי אנגעוויזען אז דער אוועקגעפיהרטער בנימין בודזינער געפינט זיך אין דער פאפולערער ווילע באראכובקא, וועלכע שטעהט אין אנדרעספאל, ליטקס פון וועג, וועלכע פיהרט נאך וושיניאווא גורא.

נעכטען 3 אזייגער נאכמיטאג איז א גרויסע אפטיילונג פאליציי אוועק קיין אנדרעספאל. אפהיטענדיג אלע פארזיכ־טיגקייטס־מיטלען איז די פאליציי אריין אין דער ווילע באראכובקא, נעבען קרוויזעס צעגעלניע, די ווי־לע געהער צו א געוויסען העגריק בארוך, וועלכער וואוינט אין לאדז אויף טראגוטא 11, דארט אין דער ווילע, האט לויט דער אנווייזונג פון בוכהאלצ'ן און אלשעווסקין געזאלט זיך געפינען דער „ארעסטיר־טער" בינם בנימין בודזינער.

ווען די פאליציי איז אריין אין דער ווילע האט זי דארט געטראפען 2 פערזאן, **דעם אינהאבער פון דער ווילע העגריק בארוך און א שא־פער פון א לאדזער טאקסובקע נומער 273 פעליקס בעלטשינסקי,** וועלכער וואוינט אין לאדז אויף סקלאדאווע 30. די פאליציי האט זיי פערהאלטען און אנגעהויבען דורכצופיהרען א גענויע רעוויזיע אין דער גאנצער ווילע און אין איר נעם א פינסטערן צימער געפונען דעם אוועקגעפיהר־טען בודזינער. דער שוואכער יונגערמאן האט קוים געלעבט, ער האט זיך געפונען אין א פולשטענדיג פער־צווייפעלטען צושטאנד, א חוץ דעם איז ער געווען זעהר שטארק צושלאגען.

בארוך און בעלטשינסקי זענען גע־שמידט געווארען אין קייטען און אפגע־פיהרט געווארען מיט אנ'אויטא אין לאדזער אויס־פארשונגסאמט קילינסקיעגא 152. אויך בנימין בוד־זינער איז אפגעפיהרט געווארען קיין לאדז און איז איבערגעגעבען געווארען אין די הענד פון זיינע על־טערן. בודזינער איז פערמאטערט און קראנק, ער וועט זיך מוזען לאנג קורירען.

אין אויספארשונגסאמט האט זיך באלד אנגע־הויבען די אויספארשונג קעגען די צוויי פערשוינען, וועלכע מ'האט ארעסטירט אין לאדז און די 2, וועלכע מ'האט גענומען פון אנדרעספאל.

ווי מיר דערוויסען זיך איז **בנימין בודזינער אוועקגעפיהרט געווארען אויף פאלגענ־דען אופן:**

ווען בודזינער איז ארויס דינסטאג 7 אין אוונט פון דער פאבריק אויף טאראגאווא 28 איז פארן טויער געשטאנען א טאקסובקע נומער 273. בודזי־נער האט זיך אריינגעזעצט אין דער טאקסובקע און זיך געהייסען אפפיהרען צו זיך אהיים אויף 6 שער־פיען 4. דער שאפער האט געלאזט אין גאנג דעם מא־טאר און איז געפאהרען אין דער ריכטונג צום וואד־ני רינעק. דארט האט זיך די טאקסובקע פלוצלינג אפגעשטעלט און פון ביידע זייטען זענען אריין אין איהר 2 פערשוינען, וועלכע האבען זיך באלד גע־ווארפען אויף בודזינער'ן, האבען איהם **פער־שטאפט דאס מויל און געבונדען די הענד.** בודזינער האט נאך דעמאלט זיך אריענטירט אז מ'פיהרט איהם נישט אין דער זייט פון דער שטאט נאר אויפ'ן וועג קיין אנדזשעיעוו. בודזינער האט נאך געפרובט זיך אקעגענצושטעלען, אבער ער האט בעקומען עטליכע שטארקע קלעפ און האט פער־לוירען דאס בעוואוסטזיין. אזוי אז ער האט זיך ערשט אויפגעוועקט ווען ער איז געווען אין א פינס־טערן צימער.

אזוי ארום האט די פאליציי נישט קוקענדיג אויף די גרויסע שוועריגקייטען, ליקווידירט אין א זעהר קורצע צייט א געפעהרליכע באנדע, בראש פון וועלכער ס'איז געשטאנען א פערמעגליכער מענש העגריק בארוך. אלע 4 פערברעכער בארוך, בעלטשינ־סקי, אלשעווסקי און בוכהאלץ זענען אריינגעזעצט געווארען אין טורמע צו דער דיספאזיציע פון דעם אויספארשונגס־אמט.

דער אפגעראטעוועטער **בינם בנימין בוד־זינער דערצעהלט** וועגען דעם ווי אזוי מ'האט איהם אוועקגעפיהרט, פאלגענדע פרטים:

ער איז ווי יעדען טאג ארויס פון דער פאבריק פונקט 7 אזייגער אוונט. אויף דער גאס האט ער געטראפען זיינעם א בעקאנטען (צוליב דער אויספאר־שונג קען מען נישט אנגעבען קיין פרטים), יענער האט איהם ערקלערט, אז זייערער א קאלעגע איז גע־קומען פון ווארשא און מ'וואלט געווען א יושר, אז ער זאל צוזאמען מיט איהם פאהרען צו דעם בעקאנ־טען. ער האט מסכים געווען, און האט זיך ארייג־געזעצט אין דער טאקסובקע, וועלכע איז געשטאנען נעבען טויער. ערשט ביים עק וואדני רינעק האבען זיך אריינגעזעצט 2 פערשוינען. בודזינער האט באלד פערשטאנען, אז עפעס קומט דא פאר און האט אנ־געהויבען פראטעסטירען. ער האט אבער בעקומען עטליכע קלעפ און ערשט זיך איבערגעוועקט דעמאלט ווען 2 אונבעקאנטע פערשוינען זענען געשטאנען אי־בער איהם און ערקלערט, **אז ער זאל זיך נישט וועהרען, ווייל ער געפינט זיך אין זייערע הענד.** הגם בודזינער האט גוט געקענט די ווילע „באראכובקא" האט ער נישט געוואוסט, אז ער גע־פינט זיך דארט. די פערשוינען, וועלכע זענען איבער איהם געשטאנען האבען איהם דאן געצוואונגען, אז ער זאל אנשרייבען א צעטעל, ער איז געווען איבער־שראקען צום טויט און געשריבען וואס זיי האבען געהייסען, נאכ'ן שרייבען דעם צעטעל, האבען איהם די פערשוינען אריינגעפיהרט אין א פינסטערן צי־מער, באלד האט ער געהערט ווי א טאקסובקע פאהרט אוועק, דאס זעהט אויס, אז די טאקסובקע איז אוועק־געפאהרען מיט דעם בריף צו בודזינער'ס עלטערן. בוד־זינער איז דארט געבליבען אין דעם צימער ביז די פאליציי האט איהם בעפרייט.

ס'איז כאראקטעריסטיש, אז שלמה בודזינ־ער האט אנ'איידעם וואס הייסט בארוך, דער ארעסטיר־טער העגריק בארוך איז א קוזין פון בודזינער'ס איי־דעם.

די דאזיגע סענסאציאנעלע פאסירונג האט גע־מאכט אנ'אנגעהויערען רושם אין שטאט.

ערווארט נישט קיין פרעמדע הילף! — העלפט אייך אליין!
ברענגט אייערע אפשפארונגען אזוי אלע פרייע געלדער בלויז אין

BANK KUP. KRED.

29 PIOTRKOWSKA 29

יעדער נישט־איינגעצאהלטער גראשען איז א פערברעכען קעגען אייערע אייגענע אינטערעסען!

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

ul. Piotrkowska 29

אפשפארונגען אנהויבענדיג פון 1 זלאטי, אינקאסא, וועקסלען, איבערווייזונגען, טשעק־קאנטעס.

ציהונג פון מלוכה־לאטעריע

3־טע קלאס. 1־טער טאג

10.000 zł. — 3970 189864

5.00 zł. — 287 7415 68505 172016.

2.000 zł. — 112565 95794 139473 157390 152713 189889

1.000 zł. — 18848 103191 106148 117958

500 zł. — 6384 720036 78183 117062 123141 139389 184297.

400 zł. — 3840 7204 19717 22807 26415 40040 67952 67557 79155 87212 92530 134764 145486 154220 158960 162155 189074.

300 zł. — 3777 4215 5479 33590 37045 47697 47495 53028 56176 60776 73356 108925 116617 178089 182217 190206.

250 zł. — 1029 1100 5336 11436 14752 18153 23058 26024 26137 35393 39134 43534 44185 47009 48234 53789 54185 56078 58961 63404 64623 68960 70849 71964 84037 89956 89225 92467 92588 93107 94035 98046 99159 101716 107572 111139 126866 129805 157579 162808 163446 164876 170924 176064 178065 181673 189557.

Po zł. 50, z literą s zł. 200

136 212 96s 303s 24 27 412s 462 47 828 1029 120 631s 724s 821s 980s 2225s 51s 62s 98 467 546s 755s 73 3338 491 534s 726s 28s 969 4018 339 94s 584 648 76s 974 5170 479 567 603s 13s 813s 9131s 41s 78 244s 370s 559s 80 678 910 7004s 174s 255s 71s 75s 98 303 99s 632s 892 914 52 71 8027s 483 624 9288s 436s 612s 32s 65 80 10038s 161s 244s 452.

11139s 340 513s 732 12014s 42 261s 320 412 557s 617 772 869 933s 13009s 34 110s 265s 88 420 517s 43 44 744 898s 14148s 78 446s 538s 712s 59 15125s 54s 365s 401 82s 633 767s 817 16217s 53s 340s 451s 544 17025s 38s 54s 420s 593s 675s 802s 927 18014 219s 25 560s 965 72 19609 799.

20006 326s 45s 418 790 865 908 44 21212s 320 587 637s 703 829s 990 22160s 40s 22 839 939 23222 96 331 46s 481 83 24198 317 646s 714s 90 83 84s 847 88s 972 25506 969s 80s 26137 202 87 305 626 73s 81 907 27050s 173 255 528s 700 833s 906 28375s 638 29055 393 549s 739s 849 66 913.

30086 227s 58s 727.

31066s 116 224s 54s 363s 453s 796s 831s 94 968.

21167s 91 173 611 13 936 605 33066s 389 657 89s 748 74s 955 34157s 463 86s 590s 661 602s 35207 392 905s 36144s 357s 520 41s 79 614 703 934 37089 263 337s 404 583 38151s 780 864 39135 366s 415 666s 83s 752s.

40012 231 617 774s 833 53s 974 4116s 283 403 939s 89s 42152s 216s 358s 72 97s 576 670s 759 961s 43311 432 776 91s 44047 331 566 660 2 770 45113 269 810 55 46001s 193 539 808 20s 47122 87s 316 40 92s 548 62s 48035 42s 117 124s 54 71s 311s 575s 600 83s 49137 267s 465 549s 613s 74 954.

50018s 19s 185 8 283s 98s 320 6 405 13s 587 851 939 51405 436 522s 42370 535 718 869 53124 266 388s 402 34s 76 880s 54041 185s 89s 258 68 469 658 735s 883 55105s 71s 938 69 56074 686s 905s 95 57174 718 51 802s 24 53 917 74 58140 413 38s 90 742 823 36s 58 71s 901 78 59127 69s 210 97 306s 857 75s.

60221s 69s 547s 655 942 78 96s 61257s 88 329s 82 699 917s 92s 62003s 226 308 587 648 55 814s 73 63240s 381 413 687s 98 713s 989 64060 303 93 430 568 707 970s 65314 602 13 837 66015 314 453 677s 738 871s 926s 67495 658 826 952 68040s 101 13 70 390s 542 649 734s 974s 82s 69093 236s 339 593s 630 757 874.

70064 120 86s 576s 849 71064s 124s 58s 550 676 960s 72014 405 694 839s 77 84s 929 73012s 167s 321 42 518 21s 629 948 74103s 18s 20 415s 48s 705 808 39 45 93 75002 89 386s 402 37 87 553s 986s 99 76139s 336s 750s 932s 77s 89 77363 587 875s 78193 207s 309 532s 711s 997s 79099 169 369 74 647 918.

80245 309 487s 546s 87 813s 81207s 460s 755s 87 870 926 82385 604 702 965s 83209 454 774 84028s 179s 216s 344 530s 699 919 73 85027 59 90 339 525 39s 86635 44 818 40 968 87119 210 352s 408 701 903 88453 89283s 333s 571s 741 94 826.

90021s 124 217 382s 413s 684 879s 986 91039s 530s 831s 8s8 92053 61s 119 203s 16 441 554 850s 97 991s 93214s 688s 897 913 94 94097s 299 518s 957 95613 910 96078 195 570s 925s 97154s 267s 366 629 99384s 420 612s 21s 882 946s.

100527 824 56 101226 529 36 600s 56s 713 16s 30s 824s 102152 603s 720 833 103181s 372 97 425s 89 628s 779 866 937 104353s 434 511 105160s 316 531 50s 637s 728 926 106203 310 23 640s 63s 846s 974 107526 628 730 108132s 304 422 530 82s 99 657s 774s 829 45 109053 132s 412 35s 44s 565s 77s 80 648 760 807.

110468 831s 948 111214 306s 7s 22s 628 50 741 889 112697 713 866s 69s 113059s 97 257 94s 343 449 516 72 845s 909s 114042s 63s 394 425 503s 835 939s 115026 57 331s 78 116121s 31 66s 406s 117093 307s 86s 526s 28 51 696 815 949 118073 444 119065s 377 99s 663 816s.

120193s 365 452 53s 607s 76 750 71 956s 121122 264 423 573 85 801 974s 122096 126s 236s 53 304 496s 505 76s 794 856 123317s 463s 626s 37 57s 124057 121 72 263 863 68 125226 95 311s 55 415 126024 91 100s 84 302 548s 654 867s 127111s 79 88 267s 322 35s 424 29 46s 516 39 61s 632s 79s 752s 861s 74s 927 128285s 486 129111s 25 358 88s 616s 713s 805.

130158 205 339s 428 684s 710 938s 131206s 568s 93s 640 878 132182 245s 57 442 50 8 600 133079 198 555 73 134051 69 76s 208 19s 23 416 656s 135184s 245 513 16 88 610 702 850 136094 196 247s 55 375 99s 824s 939 137192 244s 509 746s 959s 138174 615 91s 903s 139201 341 447 613s 734s.

140034 152s 346s 664 141090 174 344 95 142306 448 84 879 915 143070 115 327 468 93 629 35s 144081s 464 82s 589 622 772 806s 96s 145243s 311 406 87 532s 701 929s 146414s 652s 721s 48s 942 149072 191 430s 55 93 572 733 804 28.

150101 278s 324s 68s 574s 706s 151022 36s 220 688s 851 152131 312 55s 72s 760 951 2 153122 47 222 398s 414 541 694 726s 154046 273 781s 858 94 15502s 69 279 963 156126s 282 533s 716 841s 157013s 517 707 987 158002 214 338s 382 927 159289 379 84s 404 94.

160085 314 414 52 537 161005s 75 366s 162041 84 1717 214 481 524 799s 845s 165120 80 231 336 600 5 931 68 164308 34s 433 734 947 50 165014 32 318 624s 709 829 88 992 166069 80s 514s 62s 948 51 167277 364 168192 316 520s 640 57 910s 169358 463 607 72s 741 809s 42s 923s 48s.

170167s 385 473 822s 924 78s 171082s 377 901 172131s 228 337 76s 78s 535 655 982s 173230 326 82s 604 53 785s 896 174085 242 304 402 13 711 37s 62 91 978s 80s 175042s 161s 427s 558s 855 176127 642 935s 177088 167 384 491s 752s 839s 906s 178032 43 82 97 168 327 406 809 71 960 179023s 44 392s 437 89 566 93 683 951.

190041 163s 259 621s 181120s 673 183061 147 529 632 761 846s 50 978 184013 227 530 67 624 78 99 739 55s 185160 430s 529 52 70 695s 767 91 910s 186119 200s 746s 187074 148 810s 78 188015s 36s 292s 335 74s 465s 82 535s 730 853s 912 189215 663 889.

190136 60 504 67s 337s 45s 451s 60 91 665 842s 53 191346 71 494 530 53 912 192120s 521 83 748 864 193197s 310 94 496 184035 173 243s 320 603 703 802 953s.

CIĄGNIENIE II

25.000 — 104195

10.000 zł. — 111951

5.000 zł. — 71206 138539

2.000 zł. — 17193 57177 57238 125461 115123 180386

1.000 zł. — 2352 18878 67405 11454, 121545 153654 165930.

500 zł. — 4726 16564 51686 56382 64647 70752 104028 108163 123057 139518 127917 177359 175120 185369 186120 187417 192153.

400 zł. — 19307 39099 55918 65507 74684 104641 117389 124355 125416 134698 138945 141726 156722 159303 160191 173209 179774.

300 zł. — 35328 36226 41512 65276 76708 90263 109300 115482 116207 119679 126480 132409 133195 137541 166532 176664 186440

250 zł. — 6420 6735 7426 10647 172253 18100 27784 27944 28193 37531 38477 50944 54409 58741 59090 60426 66130 73160 73222 83765 84000 87336 89742 105493 113875 129602 131314 132673 135653 140861 142010 144656 154064 157042 165418 168265 171829 175879 178799 186612.

Po zł. 50, z literą s zł. 200

22 519s 852 1065s 111 42s 326 506s 923 2004 62 679s 987s 3179 246s 330 492s 653s 75s 4363 5067 210s 456 861s 961 6071 583 7145s 222s 409 513s 804s 8054s 68 333 830 9125s 590.

10281 405 11067 531s 12192 .329 77s 705s 885 13219 641s 14121s 239 592s 15009s 239 592s 15009s 320 484s 16054s 192 869s 17033 601s 808s 18363s.

20502s 30s 21244s 377 22431 46 93 23027 33s 36s 24344 408s 595 629s 757 89s 25124 272 439s 877s 26163s 91s 502 27258 64 93 450 845s 941 28116s 737 836s 29163 220s 304s 23s 62s 793s 812 94s 993.

30253s 95s 547s 58s 641s 712 31019 32000s 359 33081 34164 493 97s 35171s 311s 408 89 834 960s 36264 495s 532s 37398 457s 549 38196 397s 790s 39077s 215 57 605 708s 880s 919 27.

40076s 653 709 91 41474s 663 796 849s 75 42609s 96s 738 824s 43071s 112 313 452 565s 675s 701 44101 295s 45085s 319 493 722s 46188 386s 571 47058s 720 48164s 365s 469 49050s 663s 771.

50354 478s 915 30s 51322 416 594s 5253s 53106 23 83 452s 88 115s 704 54617 700 842s 968s 55129s 211 572 56503s 57406s 567s 753s 994s 58641 709 815s 59245s 424s 604 990s.

60516s 828 61463s 714s 24 62307 448 518 63066 325s 490s 64749 965s 65216s 335s 588s 893 66440 67436s 680 68191 367 566s 814s 75s 69260s 589s 604s 95 728s.

70285 442 48s 533 614s 843s 79 71116s 43 98 669s 840 59s 72569s 73314s 541 705s 875 83s 943 74073s 951 75183s 957s 76121s 596s 608 23s 842s 77355s 795s 78037s 57s 164s 239 368s 669s 751s 943 79038 412s 853 65s.

80005s 26 344 799 880s 426 32 92s 81119 238s 45 861 914 82660s 59 787s 83391 634s 874 924s 84056s 57s 272s 484 629 85019s 226 82s 351s 418 566s 935 86306 95s 856 87336 50s 89s 88190s 418 566s 935 86306 95s 856 87336 50s 89s 88190s 538s 642 89017s 75 359s 75 83 659 700s.

90401s 07 45s 502s 33s.

91056s 195s 518s 92255s 572s 93133 228s 63s 755 94361s 540s 993 95536 621 909s 67s 96437 525s 28 717 833s 97618 98485s 582s 609s 99299 444.

100097 423 946 81s 102633s 103009s 73 158 340 975 104060s 496s 573 105679 866s 944 106044 700s 977 107420s 23 70 563s 606 11 702 971 108713 109084s 136 364s.

110015s 158 332 409s 111604 758 112235 481s 853 113300 422 863s 910 114208 803s 85 92s 115500s 116251s 333s 606s 117296s 118443 683 119199s 264s.

120067 646 71s 911s 33 121390 786 912 122108 989 702 881 123316 477s 531 737s 47 807s 67 124234s 83 670 80 755 125030s 201s 24s 78 305s 126319 568s 127149 462s 128775s 803 33s 905 16s.

130035 357 426 576 724s 979 131027s 481 879 132463 517s 720s 827s 957 133024s 32 38s 250 518 134020s 463 727s 948 135085 648s 781s 136333s 630s 801 137093 138030 67s 426 93s 692 139430 679s.

140387s 473 806s 91s 141148s 142016s 55s 885s 985 143738s 812 144025s 225 847 51s 145101 378s 679 146000 31s 150 846s 924 147008s 162s 68 528 148789s 149093s.

150211s 452s 151339 424s 153144 311s 403s 154447s 156196s 757s 157082s 386s 158130 159208s 647 717 807s 982s

160049s 269 92s 446s 161226s 410 162812s 163622s 65 164191s 633s 708 165248 51s 63s 899 167095s 168442 567 852 966 169220 494s 528s 820s.

170377 668s 171582s 172019s 104s 173031s 76 87s 531 41s 174490 746s 870 943s 175482s 517 176191s 460 177252 178044 148s 308s 422s 732 179129 543 82s 808 10s.

180602 702s 87 181573s 704 916s 49 182632s 98s 978 183143s 840 97 184668s 844s 185091s 872 186612 961s 187501s 94s 910 99 188245s 538 865s 189078 779s 819.

190617 49s 86s 816s 191070 568 192652 54 77s 771 193123 757s 194233s 403s 936s.

CIĄGNIENIE III

Po zł. 50, z literą s zł. 200

142 909 1095 363 2786 3423s 639s 752 910 3973s 976 5243 346 714 80s 6994 7012 769 92 921s 8360 699 709s 847 9467s 691 718s.

10495s 11293s 929 12322s 695s 13124s 628 14469 508 991 15254s 884 16385 506 620s 17154s 310 76s 89 603s 36 751 18097 160 61s 440s 19124s 394 478.

20001s 61 630 21166 546s 23504 12s 25038 203s 26252 482s 663s 812s 954 27129s 206 21 304s 57 944 28012 566 763s 992s 29346 488 869s 967.

30181 464s 867 31502s 788s 805 999s 32198s 265 365s 439 796s 33631 732 957 34022s 430 962 35166 344s 36535 37422 676s 980s 917 38205s 693s 808 39062s.

40029 106 553 987s 41060s 855 925 47 42200 67 464s 531 43317 434 555 970 44017 411 65s 565 884s 948 73s 55522 902 46022 76 441 44 707 966 47126s 444s 75s 630 34 77 791s 879 48284 49323 951.

50003 04s 33 156 239 424s 523s 53s.

51119 403 723 52774 988 95 53658 872 77 54008s 267 487s 683 55068s 82 247 640s 56701s 12 57444s 58419s 828s 59434 819 977s.

60426 822 61052 101 207 870 62069 75 270 346 401 570 793s 63087 483 957 64125s 757 65213 79s 579s 66648s 67611 68671 955 69281s.

70644 92s 71204 32s 349 60 721 908s 73103 301 61s 649s 93 74483 867 75035 527 699 989 76614 804 45s 77077 774 919s 78327 684.

80764 805s 81393 449 579 96 782 94 82118 35 41 299 494s 705s 62s 803 83154 431 84339s 48 555 85871 85516s 816 87612 88229s 737s 870 89074.

90117 221 476 91051s 971 79 92948 65 361s 560s 875 93145 213s 321 312 878 94029 229 95821 96586 87439 752 78 98172 99116 977s.

102061 119 268 103294 782 934 104143 324s 583s 105283 107112 301 108453 890s 109492 686s.

110296 487 671 111141s 112015 50s 190 323 780 113065 269s 308s 561s 890 978 114647 115710 882 116225 458s 117107s 472 627 984 118264 675 759s 919 119169 613.

120194 121082 158 410 122367 93 868s 123079 87s 718 124193 649 57s 792 125393s 596s 875 954 126136 384 422s 631 33 127126 514 917 128713s 129602 52.

130057 450 131050 823s 132472 734 133622s 41 134329 939 135043s 96s 136 136490 138028s 35 224s 81 905s 139048 407 51 936s.

140223 356 487 141578 142024 273 143597s 674s 144565 747 857 145064 523 674 752 902 23s 146553 147368 148316 78s 501s 149508 715s 72.

150130 854 151767 159244 703 35 950 153353 620 154356 580s 625 155776s 831 998 156469 776 157085 235s 99 301s 933 158049s 313s 905s 19777 923s.

160825 59 171010 47 229 756 844 163083 164085s 363 437 731 59 165183 418s 73s 166509 167048s 137 204 893 168049 389 443 622 169474s 898s.

170653 60 63 171150 285 829 81 991 172097s 213 173182s 209 759s 956 174465 175254 361s 440s 787 889 176564 177082 124s 564s 178034 336 62s 523s 179196 437 674 82 723.

180466 593 182203 044s 183344 487s 568 676 89 184518 771 185303s 811s 186127s 208 604 187579 964 188012 350s 62 940s 189617 19.

190815 191092s 310 98 12833 193159s 823s 829 194498 802.

„יודיש געלד שטינקט נישט"
וואָס די ענדעקעס פּרעדיגען און ווי אַזוי זיי ווילען אָנשטופּען די אייגענע קעשענעס

די ענדעקעס פּרעדיגען כסדר וועגען אַרויס־נעמען דעם האַנדעל פון יודישע הענד און אַגי־טירען, אַז מ'זאָל נישט קויפען ביי יודען. כדי אָפּצוזאָרען זייערע געטרייע באָיקאָט־לייט האָבען 3 ענדעקישע „גדולים" דהיינו: דעם „פיהרערס" אַ ברודער אַלעקסאַנדער קאָוואַלסקי, דער געוו. ראַטמאַן סטאַלפּערק און דער ראַטמ. בראָניסלאַוו קאָוואַלסקי זיך געעפענט אַ „קריסטליכע קאָנפעק־ציע־הויז" אויף 11 ליסטאָפּאַד 20, אַלס פּערקוי־מער האָבען זיי צוגענומען דעם באַרימטען בעלקע.

די שותפים האָבען געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז זיי זענען גענויק פיאָנערן פון איבערנעמען דעם האַנדעל פון יודען. די קונים, וואָס זענען דאָרט אַריינגעקומען האָט מען איינגערעדט, אַז דאָס מוז קאָסטען טייערער, ווייל זיי מוזען קויפען גוטע סחורה און אַרבייטען ביי גוטע שניידער און נישט ביי די יודישע „פושערס". אויך ביי יודען איז טייערער, האָבען זיי איינגערעדט די קונים ווערט מען ביי יודען אָפּגענאַרט סיי מיט דער סחורה און סיי מיט דער אַרבייט.

דערווייל האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָס „קריסטליכע קאָנפעקציע־הויז" קויפט סחורה נאָר ביי יודען און לאָזט אַרבייטען נאָר ביי יודען, זיי קויפען ביליגע סחורה און האָבען די ביליגסטע אַרבייט, און אויב זיי האָבען גענומען פאַר הלבושים מיט 75 פּראָצענט טייערער ווי יודען האָבען די „פיאָנערען" דאָס געלד אַראָפּגעלאָזען צו זיך אין טאַש אַריין, איצט איז דאָס ענטדעקט געוואָרען. די קונים לאָזען זיך אָבער נישט נאַרען און זענען מוחל די „פּאַטריאָטען" זייערע טובות.

„לינת הצדק" געקויפט אַ צווייטע סאַניטאַר־אויטאָ
די אַקציע פון דער פערוואַלטונג שטאַרקט זיך פון טאָג־צו־טאָג

אין שייכות מיט דער אויפלעבונג אין „לינת הצדק" און מיט דער פערשטאַרקטער אַקציע פון די לעצטע טעג, וואָס האָט זיך זעהר גוט איינגעגעבען, האָט די פערוואַלטונג געקויפט אַ נייעם סאַניטאַר־אויטאָ פאַר דער נאַכט־פּאָגאָטאָוויע, וועלכע ווערט שוין היינט געלאָזט אין פערקעהר. פון היינט אָן האָט „לינת הצדק" צו איהר דיספּאָזיציע צוויי אויטאָס, וואָס וועט געבען די מעגליכקייט צו פערברייטערן די טעטיגקייט.

די ענערגישע אַקציע פון דער פערוואַלטונג דאַרף בעגריסט ווערען.

טעאַטער פּאַלאַס
(פריהער ראָזמאַיטאָשטשי)
ציגעל־גאַס 27, טעל. 112-25

נאָר 4 גאַסטשפּילען פון היינט פרייטאַג, 8.15, מאָרגען שבת, 8.15 און 10.15

צירוליק וואַרשאַווסקי
דימשאַ, זניטש, בראַכוויטשובנאַ

אויסשטעלונג פון קינסטלער י. האַבער

די בילדער־אויסשטעלונג פון קינסטלער האַבער אין לאָקאַל פון זש.ט.ק. (פּיעטריקאָווער 101), האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אינטערעסירונג אין די לאָדזער אינטעלעקטועלע קרייזען. די אויסשטעלונג ווערט זעהר גוט בעזוכט. די בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט פון די בעזוכער ציהען די בילדער פון פראַנקרייך. עפּעס אַ ספּעציעלע בעלייכטונג, אַן אומבעקאַנטע פאַר די לאָדזער ווייכקייט און זון פיהלט זיך אין די פראַנצויזישע בילדער פון י. האַבער.

דער קינסטלער י. האַבער פערמאָגט איבער הויפּט אַ בעזונדער'ע אַ' סדרוקס־קראַפט. עס איז כדאי צו דערמאָנען איין בילד זיינס אַ „באַטור־מאַיד" — דריי געשאַכטענע עופות. — עס נעהמט אַרום אַ גרויל, אַ שוידער, אַ שרעק פון דער טויטקייט, וואָס וועהט פון דעם בילד, פון די אויסגעצויגענע טויטע, געשאַכטענע העלזער.

די אויסשטעלונג איז אויך בעצירט מיט היימישע בילדער. עס גיט פלוצים אַ שלאָג אין אויג אַריין אַ בעקאַנטער פּעיזאַזש — טעאַדאָרי — בעקאַנטע היימישע פוילישע כאַטעס, בוימער, וואַלד.

זעהר שעהן זענען די פּאַר פּאָרטרעטען.

און, עס איז געווים אַ מאָדע אַזאַ ביי די קינסטלער, אַרויסצושטעלען דאָס, זאָלען מיר עס אָנרופען, לאַבאָראַטאָריע פון זייער אַרבייט: אַ גאַנץ גרויסע צאָהל צייכנונגען, פּרובען, נישט דערגענצטע און נישט פערענדיגטע, וועלכע זענען אָבער פאַר אַן אויג, וואָס אַריענטירט זיך, זעהר אינטערעסאַנט. דאָס זעהן וועג־ווייזער, זיי ווייזען די ריכטונג, די ליביעס אין וועלכע דער קינסטלער האַלט זיך איצט, וואוהין ער שטרעבט, צו וואָס ער איז געקומען, פון וואָס ער געהט אַוועק.

די אויסשטעלונג איז אין אַלגעמיין זעהר אינטערעסאַנט און איז וערט צאָהלרייך בעזוכט צו ווערען.

די בילדער־אויסשטעלונג פון קונסטמאַלער מאַרעק שאַפּירא

ציהט צו די אויפמערקזאַמקייט און אינטערעס פון אַלע קרייזען פון דער יודישער עפענטליכקייט און ווערט פון אַלע קונסט־ליבהאָבער און קונסט־פריינד אָפּגעשאַצט מיט גרויס אָנערקענונג.

די אויסשטעלונג געפינט זיך אין לאָקאַל פון „בני ברית" (פּעטריקאָווער 90) און איז אָפען יעדען טאָג פון 12 ביז 8 אָווענד. זונטאַג ביז 2 בייטאָג.

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג
(קאָמוניקאַטען)

היינט לעצטע אומאָפּרופיכע פּרעמיערע
„צוויבער נאַכט" אין פילהאַרמאָניע

די ווילנער יודישע אָפּערעטען־טרופּע אין פילהאַר־מאָניע־טעאַטער, וועלכע האָט זיך אַזוי בעליבט געמאַכט, ענדיגט שוין איהרע אויפטרעטען און עס ווערט געגע־בען די אומאָפּרופליכע לעצטע פּרעמיערע „די צויבער־נאַכט" פון א. ליליען אין 2 אַקטען. „די צויבער־נאַכט" איז אַן אָפּערעטע פון ציגיינער־לעבען, מיט אַ פּרעכטיגען אינהאַלט, שיין קאָסטיומירט און דעקאָרירט, אַ וואונ־דערבאַרע ראָלען־פערטיילונג, אַזוי אַז יעדער אַקטיאָר בעוויזט זיך אין זיין פּולער גלאַנץ, הויפּטזעכליך נחמה, יוסף חאַש, קאַדיש, טאַפּעל א. אַ.

די פּיעסע איז אָנגעפּיקעוועט מיט מוזיק און גע־זאַנג, יעדער מוזיק און געזאַנג־ליבהאָבער, האָט אַן אמת'ן נחת רוח זוצענדיג אין טעאַטער אויף דער דאָזיגער פּיעסע „די צויבער־נאַכט" איז די לעצטע פּרעמיערע פון סעזאָן, ווערט געשפּילט היינט פרייטאַג 9 אָווענד, מאָרגען שבת 4 נאָכמיטאָג און 9 אָווענד, ווי אויך זונטאָג 4 נאָכ־מיטאָג און 9 אָווענד.

אַכטונג! זונטאַג 9 אָווענד, ווערט אויסער דער פּיע־סע צוגעגרייט אַ ספּעציעלע אַפּשיידס־פּראָגראַם. פּרטים אין דער זונטאָגדיגער פּרעסע.

אַ סאָוויעטישער פילם אין קינאָ „מיראַזש"

ווי בעוואוסט ווערען לעצטענס געמאַכט גרויסע שוועריגקייטען ביים ברענגען סאָוויעטישע פילמען קיין פּוי־לען, אַזוי אַז אין די נאָהענטסטע צייט זענען נישטאָ קיין האָפענונגען צו זעהען ביי אונז נייע פילמען.

צו איינעם פון די לעצטע און בעסטע סאָוויעטישע פילמען געהער „אַ ליבע אין טאַנק", אין וועלכען ס'־נעהמען אָנטייל די בעסטע אַרטיסטען פון סאָוויעטישען עקראַן. דער פילם האָט אין אַלע לענדער, וואו ער איז געוויזען געוואָרען און בעזונדערס אין פוילען געהאַט אַ ריזען־ערפאָלג.

פון היינט אָן ווערט דער דאָזיגער פילם צום לעצ־טען מאָל געוויזען אין לאָדז און די דירעקציע פון „מי־ראַזש" האָט דעם פילם נאָר גרויסע שוועריגקייטען גע־קריגען בלויז אויף עטליכע טעג.

די ליבהאָבער פון סאָוויעטישע פילמען וועלען זי־כער אויסנוצען די לעצטע געלעגענהייט און מאַסענווייז הייכטוגען שבת בעזוכען דעם קינאָ „מיראַזש".

קאָנצערט־ראַוט אין „ווייסען זאַל" איינגעאָר־דענט דורכן יודישן גראַשער־הענדלער פעראיין

שבת אָווענד קומט פאָר אין ווייסען זאַל (מאַכטייפעל) זאַכאָדניאַ 43, אַ קאָנצערט־ראַוט, איינגעאָרדענט דורך דער פערוואַלטונג פון יודישען גראָשער - הענדלער־פעראיין (זשידאָווסקאַ 8) און די הכנסה איז בעשטימט פאַר די אונבעמיטעלטע פעראיינס - מיטגלידער, וועלכע ווערען נאָך מעהר געטראָפען פון שחיטה־געזעץ, וואָס געהט איצט אַריין אין קראַפט.

פון שטעטישען טעאַטער

היינט פרייטאַג, די פּרעמיערע פון מאָליערס „קאַר־גער" אין דער רעזשי און מיטן אָנטייל פון לודוויג סאָלסקי.

„דער קאַרגער" וועט איבערגע'חזר'ט ווערען שבת און אָווענד.

שבת 4 נאָכמיטאַג „נקמה".

זונטאַג 12 נאָכמיטאַג אַ פּאָפּולערע פאָרשטעלונג.

צום 31־טען מאָל „מענשען אויפן אייז".

פוילישע טעאַטער

אין פוילישען טעאַטער (ציגעלניאַנאַ 27) גאַסט־ראָלירט טעגליך „צירוליק וואַרשאַווסקי".

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקה בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 צוויש־

ראַדיאָ־פּראָגראַם
פרייטאַג, דעם 18־טען דעצעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות 7.35 מוזיק, 8.00 אוידיציע פאַר שולען, 11.30 אוידי־ציע פאַר שול־קינדער, 11.17 צייט־סיגנאַל, 12.03 קאָנ־צערט פון מיליטערישען בלאָז־אָרקעסטער, 12.40 מיטאָג־ידיעות, 12.50 שמועס, 1.00 טענץ (פּליטען), 2.57 לאָד־זער בערזע, 3.00 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַ־מע־קאָנצערט, 3.45 פּליטען, 4.15 שמועס מיט קראַנקע, 4.30 קאָנצערט, 5.00 פעליעטאָן, 5.15 קאָנצערט, 5.50 ספּאָרט, 6.10 קאָנצערט, 6.30 קלאַסישעס הערשפּיל, 7.15 אוידיציע, 7.40 פון דער ראַדיאָ - אויסשטעלונג, 8.05 אָפּערע, 10.00 אַ בילדעל, 10.15 פאַרטעפּיאַן - קאָנצערט, 10.45 טאַנץ־מוזיק (פּליטען) 10.55 לעצטע ידיעות און מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט.

שבת, דעם 19־טען דעצעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות 7.35 מוזיק (פּליטען), 8.00 אוידיציע פאַר שולען, 11.30 לידער, 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 קאָנצערט, 12.40 ידיעות 12.50 פּליטען, 1.30 הערשפּיל, 3.00 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע - קאָנצערט, 3.40 טענץ (פאָלקס־אַבערקעס, מאַזורקעס — פון פּליטען), 4.00 מוזיק, 4.15 קאָנצערט, 5.00 קאָנצערט פון דער ראַדיאָ - אויסשטעלונג 6.00 אַקטועלער שמועס, 6.10 ספּאָרט־ידיעות, 6.20 לאָד־זער דיכטער (ליטעראַרישע אוידיציע פון דער ראַדיאָ־אויסשטעלונג), 6.50 אַקטועלער שמועס, 7.00 אוידיציע פאַר פּלאַקען אין אויסלאַנד, 7.30 פערוויילונגס - קאָנ־צערט, 8.30 ליטעראַרישע נייעס, 8.45 אָווענד - ידיעות. 8.55 אַקטועלער שמועס, 9.00 טאַנץ־מוזיק, 9.30 מוזיק־אוידיציע, 10.00 „דאָס גרויסע געווינס" — פרעהליכע אוידיציע, 10.30 קאָנצערט, 10.55 לעצטע ידיעות און מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט.

2 אינטערעסאַנטע אָווענדען אין זש. ט. ק.

צום דריטען מאָל וועט היינט אין זאַל פון זש.ט.ק. (פּיעטריקאָווער 101) רעפערירען דער בעקאַנטער טוריסט ב. אייזוראָוויטש. די טעמע פון דער היינטיגער פאָרלע־זונג איז „וואונדער פון דער וועלט". דער פּרעלעגענט, וועלכען דאָס אוידיטאָריום האָט דעם פאָרגאַנגענעם פריי־טאָג אויסגעהערט מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם, וועט דאָסמאָל דערציילען וועגען די נאַטור־אוצרות פון גרויסען און מערקווירדיגען לאַנד, וועגען ניאַגאַראַ וואַסערפאַל, וועגען קאַליפאָרניע און אַנדערע „וואונדער" פון דער „אַמע־ריקאַנער וועלט".

מאָרגען 9 אָווענד וועט אין זעלבען זאַל פאָרקומען אַ קאָנצערט פון לעבעדיגען וואָרט. אַרויסטרעטען וועט דער יונגער טאַלאַנטפולער אַרטיסט, בעקאַנט פון זיין אָנ־טייל אין דער ווילנער טרופּע — יעקב קורלענדער. דער פּראָגראַם זעהט פאָר רעציטאַציעס און מאָנאָלאָגען פון מאָדערנע יודישע און נישט־יודישע דיכטער און שריי־בער ווי: משה נאַדיר, פּרץ מאַרקיש, דוד בערגעלסאָן און אַנדערע.

דער קאָנצערט, וועלכער איז אַזאַ זעלטענהייט ביי אונז אין שטאָט, האָט אַרויסגערופען אַ פערשטענדליכען פעראינטערעסירונג.

פאָרלעזונג פון דיכטער א. לובאַשיצקי אין „תרבות"

שבת 8.30 אין אָווענד קומט פאָר אין „תרבות" פּאָ־לודניאָווע 7 אַ רעפעראַט פון דיכטער אהרן לובאַשיצקי א. ד. ט. „מלכות בית החשמונאים". אַלע חברים און סימפּאַטיקער פון דער העברעאישער שפּראַך ווערען גע־בעטען צו קומען פּונקטליך.

מעלדונגען

פון לאָדזער „בר־כוכבא"
אַ סקי־פּראָפּאַגאַנדע־אָווענד אין בר־כוכבא:

מאָרגען, שבת, דעם 19. ה. ח. 10 אַ זייגער אָווענד, קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל (פּיעטריקאָווער 111), אַן איינגאַרטיגע אימפּרעזע געווידמעט דער סקי־פּראָפּאַ־גאַנדע צווישען די ברייטע שיכטען פון די יודישע ספּאָרט־לער אין לאָדז.

אין פּראָגראַם: אַ פּראָפּאַגאַנדע - רעפעראַט פון ד"ר ... האַנדזעל, אַ רעוויו פון סקי און אַלערליי בו־שיגע ספּאָרטליכע מכשירים. עס ווערט אויך צוגעגרייט אַן אַר־טיסטישער פּראָגראַם און אַ דאַנסינג. די ליוטונג פון די סקי־סעקציע מאַכט אַלע בעטיהונגען, אַז דער אָווענד זאָל אַדורך מיט געהעריגען דערפאָלג.

אַ 8־טאָגיגער סקי־לאַגער אין ווסכאָדאָווע־גורע

פון 25.—27. דעצעמבער ה.י. (אין די חגאות־טעג) אָרדענט איין די סקי־סעקציע פון בר־כוכבא אַ 8־טאָגיגען סקי־לאַגער אין ווסכאָדאָווע גורע. אין פּראָגראַם אַ סקי־קורס פאַר אָנפאַנגער און אַוואַנסירטע, אויספלוגען און גימנאַסטיק. די צאָהל אָנטיילנעהמער איז בעגרענעצט. איינשרייבונגען ביזן 21. ה. ח. איינשליסליך.

אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין סעקרע־טאַריאַט פון בר־כוכבא (פּיעטריקאָווער 111) טעגליך פון 7—10 אין אָווענד.

יוד. געז. פאַר לאַנדקענטשאַפט (זש. ט. ק.)
(פּיעטריקאָווער 101, טעל. 121.53)

פאָרלעזונג פון ב. אייזוראָוויטש: היינט 8.30 אָווענד קומט פאָר די דריטע פאָרלעזונג פון ב. אייזוראָ־וויטש פון ציקל: „רייזע איינדרוקען פון אַמעריקאַ". די טעמע: „וואונדער פון דער וועלט".

וואָרט־קאָנצערט פון יעקב קורלענדער. שבת, דעם 19. ד.ח. קומט פאָר אַ וואָרט־קאָנצערט פון בעקאַנ־טען אַרטיסט פון ווילנער טרופּע יעקב קורלענדער. פּראָ־גראַם: רעציטאַציעס און מאָנאָלאָגען פון נאַדיר, מאַרקיש, בערגעלסאָן א. אַנד.

אויספלוגען: שבת, דעם 19טן 4 נאָכמ. אַן עקסקור־סיע אויף דער ראַדיאָ־אויסשטעלונג.

זונטאָג 11 אין דערפריה אַן עקסקורסיע אין עטנאָ־גראַפישען מוזעאום. זאַמעל־פּונקט שבת און זונטאָג אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

פון דעם 15. ה. ח. איז טעטיג אין זאַקאָפּאַנע אַ טוריסטיש־אָפּרוה־קאָלאָניע און אַ נאָרטען־לאַגער אין די ווילעס „האַלקאַ" און „קוזיאָוויאַנקאַ". אויף דעם ערש־טען טורנוס, וועלכער פאָהרט אָפּ דעם 23. ה. ח. קען מען זיך נאָך פערשרייבען בלויז היינט און מאָרגען.

דעם 23. ה. ח. פאָהרט אַרויס קיין זאַקאָפּאַנע אַן אויספלוג אויף 4 טעג. די צאָהל ערטער איז בעגרענעצט. אין סעקרעטאַריאַט איז צו בעקומען הנחה־בילעטען אויף פאָרשטעלונגען אין שטאַטישען טעאַטער און אין קינאָ־מאַטאָגראַפען. דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג פון 6-10 אָוו.

קאָמוניקאַט

די כאָר - קאָמיסיע ביי „הזמיר" איז מודיע איהרע מיטגלידער, אַז די פּרובען פון כאָר קומען פאָר נאָרמאַל אין די בעשטימטע שעה'ן און אַז עס ווערען אויך אָנ־גענומען איינשרייבונגען אין כאָר און אָרקעסטער.

יעדען שבת און זונטאָג פון 5 נאָכמ. קומען פאָר גע־זעלשאַפטליכע טאַנץ־פערוויילונגען פאַר מיטגלידער און אַריינגעפיהרטע געסט. דער אָפּצאָהל איז אַ מינימאַלער.

תרבות קלוב סיני-לודז'

1) במוצאי שבת 19 דעצ. ב' 8.30 תתקיים הרצאת הפרופ. א. ליבושיצקי על הנושא: „מלכות בית החשמונאים". כל העברים מוזמנים. הכניסה חנם.

2) ביום ד' 23 דעצ. ב' 830 בערב תתקיים במעונני אקדמיה מוקדשת לחיים נחמן ביאליק ז"ל. בפרוגרמה נאומים חח"ח ע. בונין, י. טריף, מ. לובין ודקלומים (עדת פולומסקה, י. גרבוביצקי, ב. קום).

3. אספות החוגים לספרויות עברית ולקורות ישראל מתקימות בכל יום ב' וד' ב' 9.

4) הספריה ע"ש הר"ר י. נ. שמחוני פתוחה בכל יום א', ג' ה' וז' מ' 7—9 בערב.

5) אולם הקריאה והמזכירות פועלים בכל ערב מ' 7.30 עד 10.30.

יאַסעלע קאַלאַדנים 3 קאָנצערטען
האָבען אַרויסגערופען גרויס אינטערעס

פרייטאַג, ד. 25 9 אין אָווענד און שבת ד. 26 4 בייטאָג קומען פאָר 3 קאָנצערטען פון בעקאַנטען קינסטלער יאַסעלע קאַלאַדני.

צו הערען יאַסעלע קאַלאַדני איז אַן אמת'ער נחת רוח. אַ חוץ דעם כוח פון זיין נאַטור, געטרייער אינטערפּרעטאַציע איז קאַלאַדני זעהר בעגאַבט אין

יאַסעלע קאַלאַדני

זיינע דיכטונגען, זיינע זאַכען האָבען בכלל אַ ליטעראַרישע חשיבות, זיי זענען אַקטועל און אָנגעפילט מיט אמת'ן שפּרודעלדיגען הומאָר. זיין מימיק, דיק־ציע, דינאַמישע אינטערפּרעטאַציע זענען ערשטקלאַ־סיג קינסטלעריש. ער איז נאַטור־געטריי. קאַלאַדני איז אַ גרויסער קינסטלער און מ'דאַרף איהם הערען.

אַ בעזונדערער קאַפּיטעל איז די מוזיק פון קאַלאַד־נים לידער, צו דעם גרעסטען טייל האָט קאַלאַדני אַליין צוגעפּאַסט מוזיק, וועלכע האָט אַ גרויסען ווערט.

די פּאָפּולאַריטעט פון יאַסעלע קאַלאַדני וועט זי־כער צוציהען אַ גרויסען עולם צו זיינע צוויי קאָנ־צערטען אין לאָדז.

Dr. med. L. Berman
ציגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע־בע האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָווענד.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט־קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 9, טעל. 262-98
נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָווענד.
זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

1־טע לעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
פאַר כירורגיע פון ציינער, קיהן־באַקען און יאַסלעס
פון Dr. med.
Sadokierski
פּיעטריקאָווער 56, טעל. 129-77.
עמפּפאַנגס־שעה'ן פון 9 פריה ביז 12 בייטאָג.

Dr. med. H. LUBICZ
ספּעצ. פאַר הויט ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוועכע
האָט זיך איבערגעצויגען פון ציגעל־גאַס 7 אויף
פּילסודסקיעגאָ 69
(רוג נאַרוטאָוויטשאַ) טעל. 141-32
נעהמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 און 5—8 אָוו.
זונטאָג און חגאות פון 9—11 פריה.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פון פסיכאָ - אַנאַליז
רענטגען־בעשטראַהלונגען ביי הויט־קראַנקה
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָווענד.
זונטאָג און חגאות פון 9—12.

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקהייטען,
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
נעמט אָן פון 8—11 נאָכמ. און פון 6—8 אָווענד

ווענען דער שחיטה=פראגע

צוזאמענפאהר פון אלע קהלות אין פוילען וועט פארקומען אין פעברואר

ווארשא, 17 (טעלעפאניש)

אין חודש פעברואר וועט פארקומען אין ווארשא א צוזאמענפאהר פון פארשטעהער פון אלע יודישע קהלות אין פוילען אין שייכות מיט דער שחיטה־פראגע.

ביז איצט האבען שוין געענטפערט אויף דעם פראגע־בויגען פון צענטראלען שחיטה=קאמיטעט 600 קהלות. עס דארפען נאך ענטפערן 200 קהלות

10 ענדעקישע סטודענטען

פערמשפט געווארען צו 6 חדשים תפיסה

פאר ארויסרופען אנטי=יודישע אונרוהען

לעמבערג, 17 (טעלעפאניש)

פאר׳ן לעמבערגער געריכט זענען היינט געשטאנען 14 סטודענטען און צוויי סטודענטקעס פון לעמבערגער פאליטעכניקום, וואס זענען בע־שולדיגט געווארען אין ארויסרופען אנטי־יודישע עקסצעסען אויף די לאנדוירטשאפטל. אפטיילונגען פון פאליטעכניקום אין דובלאני, היגטער לעמבערג. פון דריי בעשולדיגטע, וואס האבען זיך נישט צו־געשטעלט אין געריכט איז דער פראצעס אפגע־לייגט געווארען. 10 אנגעקלאגטע זענען פערמשפט געווארען צו 6 חדשים תפיסה מיט אפלייגען די שטראף, איין בעשולדיגטע איז בעפרייט געווארען.

Togal

האלט ביי זיך טאגאל!

ביי פארקילונג, ביי־ביי ברעכען אין די ביינער וועסטו פון איס האבען גוטע נוצן. טאגאל־טאבלעטען נוצט מען אויך ביי רעוו־מאטיזם, ארטרעטיזם און פאדאגרע. טאגאל שטילט דעם ווייטאג און פארלייכטערט די ליידן.

זיכערקייטס־מאכט קאנפיסקירט ענדעקישע פלוג=בלעטער און פלאקאטען

ווארשא, 17 (טעלעפאניש)

די זיכערקייטס־מאכט האט קאנפיסקירט פלוג־בלעטער און פלאקאטען, וואס זענען דורך די ענ־דעקעס ארויסגעגעבען געווארען אין שייכות מי־די ערב חגאות איינקויפען.

די פלוג־בלעטער זענען קאנפיסקירט געווארן, ווייל זיי האבען ענטהאלטען לאזונגען, וואס זענען מסוגל אויפצוהעצען איין גרופע בעפעלקערונג אויף דער צווייטער.

שלום שווארצבארד צו דוד פראנקפורטער

פאריז, (י.ט.א.) שלום שווארצבארד האט איבערגעשיקט דור פראנקפורטערן אין תפיסה א דעפעשע, אין וועלכער ער שרייבט:

„טראק אלעמען, זיין גוט־געשטימט, זיי שטארק און געה שטאלץ דיין מערטירער־וועג“.

Dr. med.

HALTRECHT

ספעציעל־ארצט פאר הויט.־געשלעכטס קראנקהייטען און מענער־שוועכע

האט זיך איבערגעצייגען פון פעטריקאווער 10 אויף

161 פיעטריקאווער 161

טעל. 245-21

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא־פרייזען

י. י. זינגערס לאדזער ראמאן

(ענדע פון דער 15־טער זייט)

אבער אויך דא איז זינגער פריי פון אידעאליזאציע וואס דאס וועט אפשר נישט וואויל געפעלען די ראד־דיקאלע ליטעראטור מבינים די טעשוואוירענע גלארי־פיקאטארען מיר האלטען אבער דאס דווקא פאר א מעלה ניסן דער מורה הוראה און טוביה ,ס׳איז נישט הפקר א וועלט׳׳וועלען בלייבען ווי הערליכע געשטאלטען וואס זענען מקריב זייער לעבען נישט פאר פארטיי נאר פאר אידעאלען אין וועלכע זיי גלוי־בען.

געגענאיבער דער גרויסער מאסע, וואס קעמפט פאר ברויט און פרייהייט שטעלט מאקס אשכנזי וואס יאגט זיך נאך געלד און מאכט צווישען זיי ביי־דע די פעהתאוועטע, פערשמייעטע יחדען, וואס לעבען אויפ׳ן חשבון פון ביידע צדדים.

מאקס אשכנזי איז דירך זינגער׳ן אויסגעמאלט געווארען ביז די קלענסטע פרטים. בעזונדער׳ס בולט און שארף זעהען מיר מאקס׳ן אין זיין קינד־הייט און אין זיין יונגעל צייט. דעמאלט ווען ער ווערט דורך זינגער קנעט מיט זיכערע פינגער דאס לייב פון וועלכען עס וועט שפעטער ארויסוואקסען דער העלד

מאקס ווערט די פערקערפערונג פון אלדאס שלעכטס. אבער זינגער ווייזט אונז די פסיכא־פיזיא־לאגישע סיבות וואס קירעווען מיט מאקס׳ן אין דער ריכטונג פון שלעכטען. די קרענקליכע אמביציע, די קרענקליכע קנאה, דער אומדערפאלג דאס זענען די שטויס קרעפטען וואס שליידערען מאקס׳ן אויף דעם וועג פון אלדאס בייז.

מאקס אשכנזי (אין געגענזאץ צו זיין ברודער יאקוב וואס אלץ קומט איהם אן לייכט און גרינג וואס האט פון דער פריהכטער יוגענד אן חערפאלג און נענים מיט׳ן פולען מויל פון עולם הזה) — איז א מזיק צו דעם שטן, א פערקויפטער שקלאף צו דעם נאמ פון שלעכטס.

ביי זיין גאנצער פערדארבענקייט איז ער דאך טראגיש....

— 5 —

מיר האבען שוין געשריבען אז לאדזש קאן אין א טעוויסען זין בעטראכט ווערען ווי דער הויפט העלד פון ראמאן.

אין ,די ברודער אשכנזי׳ האט אונז זינגער געגע־בען אין גרויסען און ברייטען פארמאט די ביאגראפיע פון אונזער שטאט.

די ,,ברידער אשכנזי׳׳ איז א בונט פארביגע קאנוואע אויף וועלכער עס איז געשיקט פערוועבט סיי די שטאט, און סיי דער מענש.

פערשיעדענע פעלקער, שילען, מיפען און כאראק־טערען, בעוועגען זיך אויפ׳ן שטח פון בוך און נאר די שטארקע האנט פון קינסטלערישען דערציילער האט זייער בעוועגונג געריכטעט אויף דעם וועג אויף וועלכען, דעם שרייבער איז נויטיג געווען.

ווייל זינגער איז א שטארקער דערציילער, ער ווארצעלט אין דער טראדיציע פון דעם רעאליסטישען גרויס ליטעראטורען ראמאן פון 19־טען יאהרהונ־דערט, וואס איז דער געגענזאץ פון דער קורצער פסיכאלאגישער נאוועלע, פאר וועלכער די אויסער־ליכע געשעהענישען און האנדלונגען שפילען אזויפיל א ראל אויף וויפיל זיי ערקלערען דעם פסיכאלאגישען געכיט צושטאנד פון העלד, און געוויסע מאמענטען. דער דאזיגער ראמאן איז א לויפ־דיגער קייט פון האנדלונגען און געשעהענישען, וואס יאגען זיך מיט א גוויכטדיגער שנעלקייט.

מאכע די דאזיגע שנעלקייט ברענגט אפט שאדען דעם ווערק. דער לייענער האט נאך נישט רעכט באקומען איין געשעהעניש אין עס יאגט איהם שוין א צווייטע. דאס זעלביגע איז מיט די מענשען. מיר קענען נישט איינעם און מיר מוזען איהם שוין פאר־לאזען ווייל עס ווארטען אנדערע.

די גוטע געלויפיגע דערציילערישקייט ברענגט אפט שאדען צ׳ם בוך. זינגער האט א סך, א סך צו דערציילען. ער האט דעריבער נישט קיין צייט, אלע העלדען זאלען זיך אליין בעווייזען. ער דערציילט וועגען זיי און זיי מוזען זיך בלית ברירה מיט דעם בעגנוגענען. אזוי געשעהט אויך מיט מאקס אשכנזי וועלכער קומט אונז כמעט אוועק אין סוף פון צווייטען טייל ביז א שטיק אין דריטען טייל אריין. מיר הערען וועגען איהם אבער מיר זעהען איהם נישט.

פארדאס אבער ווען זינגער אילט זיך נישט ברענגט ער ארויס טיפען ממש מייסטערהאפט: דער אלטערהוינציג (זיין טויט) ר׳ חיים אלמער און נאך א סך אנדערע זענען סקולפטורען אויסגעשניצט פון דער האנט פון א מייסטער.....

בעקומען אויסצייכנונג ען און א גאלדען מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין ברעסט שטעדט פון איירופא און תל־אביב (ארץ־ישראל)

פארקויפט אין אלע פארפיומעריעס, אפטעיק־סקלאדען און אפטייקען

Fabr. Chem. Kosm. „Pharmachemja“, Bydgoszcz.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne

S. Brawerman

Łódź, Piotrkowska 17

front, II piętro, tel. 242-27

פיהרט זייט א רייה יאהרען הענדעלס־ביכער אין ביורא און אויפ׳ן ארט. צוגענגליכער האנאראר. אינפארמ. ווערען ערטיילט אין די ביורא־שעה׳ן אומזיסט.

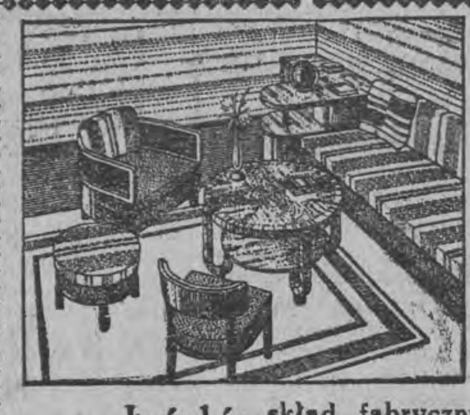

Reputacja mebli

z firmy

ROBERT SCHULTZ

(dawn. W. Thiede)

daje gwarancję najlepszego fachowego wykończenia, doskonałego i solidnego wyglądu oraz długoletniej trwałości. —

Łódź, skład fabryczny, Gdańska 112, tel. 142-65 i 114-80
skład wystawowy, Piotrkowska 90, tel. 263-25.

Firma istnieje od 1882 r.

i wyngrodzona została 3 medalami złotemi: Niżnij Nowgorod 1896, Rzym 1926, Łódź 1936.

Założona w roku 1891

Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. H. WARRIKOFFA

ul. Kopernika 22, tel. 172-07

ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6
Członkowie Tow. Opieki nad Zwierzętami ulgowe ceny

לעכער

ווערען אויסגענייהט צו ביליגע פרייזען

ג. נארדמאן

8 שרודמיעסקא 8

וויכטיג פאר אלע!

פריפבויגען, אנהערטען, רעכנונגען, טעמפערנגדעס, חתונה־קארטען, אד״ע. עטיקעטען. טיטען־עטיקעטען, מאס־ביכער, ברויט־עטיקעטען, טריקא־עטיקעטען. שטרימף באנדערס און מהיטאריושען.

מיט די מאדערנסטע שריפטען

די שנעל־דרוקעריי

בראמבערג

לאדז, צעגעלניאנא 8 טעל. 255-09

וויכטיג פאר ברוך=קראנקע

(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען־ביין (הויקערס). פאראליזשען, בייז־שווינדזוכט, פלאטפיס און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען־ליידענדע.

פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל־באנדאזשען לויט מיין מע־טאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאגען און קישקע ־ זענקונג ספע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב־הייל־באנדא־זשען.

פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען אין גלייכהאלטערס.

געגען ביין־שווינדזוכט ספעציעלע אר־טאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.

געגען שמערצענדע פלאטפיס ספע־ציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס־מארעלען.

געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי־שטרימף לויט מאס.

קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלע הייל־ארטאפעדישע אנשטאלט

ספעצ. ארטאפעד

א. פעטריקעוויטש, לאדז

9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגיעסקא)

אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען. טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

ווייהנאכטס=קערבער פון 20 זל.

געשמאקפול דעקארירט

איז א גרויסען אויסוואהל עמפפעהלט דאס ווייין און דעליקאטעסען־געשעפט

„VICTUAL“ Piotrkowska 64, tel. 112-35.

די ביליגסטע קוועלע

פון אלערארט

ניי=מאשינען,

שיילען, נאדלען אז״וו איז ביי

Skład maszyn do szycia

Singer i Lachman

Łódź, Zydowska 2,

telefon 246-73.

די מאדערנע

טאנץ=שולע

אויף פיעטריקאווער 89

קווער אפיצינע פארטער

אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דיפלאמירטען טאנץ־לעהרער

S. RUBINSZTAJN

נעמט אן איינשרייבונגען פאר אנפענגער טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אוונד. פאר אוועגנסירטע שבת און זונטאג בעמ. פראקטישע לעקציעס.

ספעציעלע שטונדען פאר לאנג־געקליידעטע.

מיט אכטונג

דיפלאמירטער טאנץ־לעהרער.

ס. רובינשטיין.

Rutynowany nauczyciel

naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych. M. BRZEZINSKI, Aleja 1-go Maja 77 od 2—5 pp.

כעמיש=באקטעריאלאגישע לאבאראטאריום

ס. שאץ, לאדז

37 פיעטריקאווער

מיר עמפפעהלען **דאַמען, העררען און קינדער-**

שיך

באַטען און **קאַלאשען** **„RYGAWAR“** פון

איז א גרויסע אויסוואהל פון בעסטער קוואַליטעט צו צוגענגליכע פרייזען.
פיר מאַכען אויפמערקזאַם אויף דעם רייכען לאַגער פון

ספאָרט-שיך

I. Windman i Syn, ŁÓDŹ, Piotrkowska 35, tel. 112-23.

Niemasz ponad MYDŁO „WYGODA“

CORSO

היינט און פאָלגענדע טעג! דאָס מעכטיגסטע געשעהעניש אין דער קינאָ-געשיכטע היינט און פאָלגענדע טעג!

אין דער הויפטראָלע: **ERD. FLYNN**

KAPITAN BLOOD

לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון **RAFAL SABATINI**

אָנהויב 4 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. פרייזען פון 50 גראָשען.

קלאַנג-קינאָ CAPITOL

זאַוואַדזקאַ 16

היינט און פאָלגענדע טעג! ריהרט, בעצויבערט און פערבישופט דאָס פילם-מייסטערווערק פון **CLOWENCE BROWN**

„שטורמישע יוגענד“

די וועלט איז פערבאַפט פון די העררליכע קרעאַציע.

Alicja Mac Mahon, Cecrli Parker, Wallace Beery, Lionell Barrymore

אויסער פראָגראַם: כראָניק פון פאָקס און אַקטואַליטעטען פון לאָנגר. —

אין נעכסטען פראָגראַם: דאָס מייסטערווערק פון **Fritz Lang „F U R I A“** („כ׳בין אומשולדיג“)

דאָקטוירים-אַפטיילונג

Dr. med.

Wajnberg

ספעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אָוו.

Dr. med.

P. Braun

ספעצ. פאַר טריפער, סיפילים און הויט - קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 100-57
נעמט אָן פון 8—2 מיטאָג און פון 4—9 אָוו.
ספעציעלער ווארטע-זאַל פאַר פרויען.
פאַר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

J. Nadel

ספעציאַליסט פון אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-92.
נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 אָוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11
פון 12 ביז 1 בייטאָג.

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראַנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערווען-קראַנקהייטען
האָבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONóW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

Dr. med. Mewiażski

ספעציאַליסט פאַר טריפער, סיפילים און הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פראָנט, 1-טער שטאָק
נעהמט אָן פון 8-11 און פון 5-9 אָוונט
זונטאָג און יום-טוב פון 9-1 נאָכמיטאָג.
ספעציעלער וואַרטע - זאַל פאַר פרויען

Dr. B. Hurwicz

Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב – פון 8 ביז 1 בייטאָג

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראַנקהייטען
שערפּיעז 37 בנפּעדיקס א 6.
נעהמט אָן פון 5—7 נאָכמ.

אוירען, נאָז און האַלז און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון **Dr.**

Z. RAKOWSKI

פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפעראַציע א. אַז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט.
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען-גאַבינעט
פאַר דורכלייכטונגען און פאָטאָגראַפיעס

Doktór

Klinger

ספעציאַליסט
פאַר וועגערישע, הויט, האָאַר און סעקסואַל-קראַנקהייט
Andzrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אָן פון 9 ביז 11 פ.ז און פון 6 ביז 8 אָוו

DR.

Michał URBACH

נערווען און אינערליכע קראַנק. היילען אין פיזיקאַלישע טעראַפּיע
נעמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 נאָכמ
Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

Dr. med.

M. TAUBENHAUS

צוריקגעקעהרט
ספעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11. טעלעפאָן 246-09
נעמט אָן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אָוו

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראָלאָג
ספעצ. פאַר ניערען בלאָז און אורין-קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָוונט.
צוריקגעקעהרט

DR. MED. H.

Różaner

הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראַנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.

דאָקטאָר

דניאל כהן

שטערלינגאַ 5 טעל. 228-08
אינערליכע און נערווען-קראַנקהייטען
עלעקטראָ-טעראַפּיע
נעהמט אָן פון 5 ביז 7 אָוונד.

Dr. med.

F. Turyn

אינערליכע קראַנקהייטען
ספעציאַליסט פון פערדייאונגס-אָרגאַנען
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ANDRZEJA 9, tel. 133 05

ד״ר העללער

ספעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוואַכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-39
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט
זונטאָג, פון 10—2 מיטאָג.
פאַר פרויען – א ספעציעלער וואַרטע-זאַל
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.

GUSTAW KOHN

געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פאַריז.
ספעצ. פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אָן אין לאָדז
פילסודסקיעגאָ 51, טעל. 170-03
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 4—8 אָוונט

לעטשניצע

פון דאָקטוירים-ספעציאַליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעל. 137-63.
עס נעהמען אָן פאָלגענדע דאָקטוירים:
ד״ר קויפמאַן, ד״ר דינענזאָן, ד״ר רויטער, ד״ר שפּירא, ד״ר פּאַדעל, ד״ר י. איציקזאָן, ד״ר סטופּאַי, ד״ר ראַבינאָוויטש-גינזבורג, ד״ר שמירגעלד נערווען-קראַנקהייטען
און דענטיסטין סטאַראָפּאָלסקאַ.
וויזיטען אין שטאָט. אַלע אַרט מעדיצינישע הילף. קאַבינעט פאַר פיזיקאַלישער טעראַפּיע און רענטגען.
אַלע אַרט אימפּונגען (געגען דיפטעריט און אַנדערע).

ד״ר ראַבינאָוויטש-גינזבורג
אינערליכע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 3—4.

לעטשניצע

פאַר וועבערליש-קראַנקע
מענער - שוואַכע און הויט-קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים ספעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונט.
פרויען און קינדער נעמט אָן א פרויען-דאָקטאָר פון 11-1 און פון 5-7 אָוונט.
א בעראַטונג 3 זל.

Dr. med. J. PIK

נערווען - קראַנקהייטען, נערוואַזיטעט
סעקסועלע שוואַכע
זגעזשער 24
נעמט אָן פון 12 ביז 1.
פריוואַט **אַל. קאָשטשושקי 27**
נעמט אָן פון 5-7 אָוונט.

DR.

H. GUTSTADT

אַקושער-גינעקאָלאָג
וואָזיינט יעצט
זאַכאַדניאַ 66, טעל. 129-52
נעמט אָן פון 9—11 פאַרמ. און 5—7 אָוו.

ספעציעלע

לעטשניצע

פאַר פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע
ZGIERSKA 24

Dr. FELDMAN פון 3 ביז 6 | **Dr. PRAPORT** פון 10 ביז 1

Dr. O. Łagunowski

specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

Doktór

M. Kalisz

אַנגיהאַלטענע אין ראַסטאַט
צאָהן-אַרצט
סטאָמאַטאָלאָג - כירורגיע
פּיעראַצקיעגאָ 7 (עוואַנגעליצקאַ)
טעל. 108-26
אויפנאַהמ-שעה׳ן פון 3—7.

Dr. med.

Rundstein

akuszer - ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84
przyjmuje od 8—10 rano i od 4—8 w.

Dr med.

I. BETTE

ספעצ. פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 6, tel. 144-95.
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—6 אָוונט

Dr. med,

Ignacy Grynberg

אינערליכע קראַנקהייטען
ספעצ. פאַר האַרץ-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Cegielniana 17, tel. 174-15.
נעמט אָן פון 6 ביז 7 אָוונד.

Doktór

A. S. TENENBAUM

אינערליכע קראַנקהייטען
(ספעציעל לונגען)
Piotrkowska 109
tel. 220-25.
נעהמט אָן פון 6—8 אָוונד.

Dr. med.

P. KOTOK

CHOROBY WEWNĘTRZNE
przyjmuje od 5–7 wiecz.
Zeromskiego 44, tel. 114-25
POWRóCIŁ.

Dr. med. Z. TURYNOWA

קינדער-קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
Andrzeja 9, tel. 133-05

Lek.-Dentysta

Jakób Karmazyn

2 פּאָלודניאָווע 2
טעל. 114-36.
נעמט אָן 9-1 און פון 4-7 נאָכמ.

Lek.-Dentysta

Helena Halpern

Narutowicza 2, tel. 170-96
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן א גאַנצען טאָג.

Szkoła kosmetyki

zatwierdz. przez Minist. Op. Społ. przy instytucie kosmetyki lekarskiej
„MIMAR”
ul. Sienkiewicza 37, tel. 122-09
Szczegółowe programy i zapisy na kursy kosmetyki i masażu leczniczego, codz. w kancelarji szkoły od 4—7 wiecz.

Zastrzyki — Opatrunki — Dyżury
Dyplom: siostra-pielęgniarka
RÓŻA BECAKÓWNA
Piotrkowska 83, tel. 248-31

צוקערניע "UL" און קאוויארניע
Traugutta 6 tel. 146-18

עמפּפעהלט צו די פארשטעהענדע חגאות! ... אלערליי קוכענס, אויסגעצייכענטע באָבעס, מאָהן-שטרודעל אויף פוטער און מאנדלען, מארצן און פערשידען געבעקס ... ס'ווערן אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען, וואס האבן א שייכות מיט קאנדיטאריי-אויסארבייטונגען. ס'ווערט געבעטען צו מאכן וואס פריער די בעשטעלונגען. די צוקערניע איז אונטער לייטונג פון ה' MICHAŁ ULRICHS רעוועלאציאנס-נידריגע פרייזן

גענויסט פון ביליגען פערקויף פון אויסגעסארטירטע שיך פון 10 זל. נידריגע פרייזען רעוואלאציאנס

Salon obuwia L. FULDE PIOTRKOWSKA 84, (w podwórzu)

היינט און פאלג. טעג! גאנץ פאריז זינגט
די פרעכטיגע פרעהליכע ווינער אפערעטקע א. נ.
אין די הויפטראלען: T. AHRES, WILLY EICHBERGER, LEO SLEZAK, TIBOR V. HALMAY
נעכסטער יום-טוב-פראגראם: „ADA TO NIE WYPADA“ פוילישע מוזיקאלישע קאמעדיע.
פרייזען פון די פלעצער: 1 זל. 1.09 II זל. 90 גר. III זל. 50 גר. הנחה-קוויטלען 70 גר. אנהויב 4 נאכמ. זונטאג און יו"ט 12

קלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)
היילבט אויף פאלגענדע טעג

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2
היינט פרעמיערע! פרעכטיגער דאפעלטער פראגראם!
ארעסטאנטן אלס PAT i PATACHON
ווי אויך „לעצטער פאגאניני"
פרייזן פון די פלעצער פון 54 גר.
KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1

קלאנגקינא-טעאטער RAKIETA שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
היינט און פאלגענדע טעג! Gitta Alpar אין דער שעהנער פילם - אפערעטקע
נעהם מיין הארץ
נעכסטער פראגראם: „מצורעת" („Trędowata")
אויפ'ן ערשטען טעאנס זענען אלע פלעצער צו 54 גראשן. אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג

קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פריוע פאסטענס

ס'איז נויטיג א קוואליפיצירטע שטי-קערין מיט א מאשין ווי אויך א לערן-מעדעל מיט א מאשין. צו ערפאהרען קרוטקא 13, פילצער וו. 1.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען א אזשעכאווע שלאפצימער, א טיש מיט 5 שטיהלען און א פאטעל. צו ערפאהרען מיעלטשארסקיעגא 30 וו. 8.

ראקאלען

צו פערמיטען זאפארט א פאבריקס-לאקאל. צו ערפאהרען זאוואדזקא 18 ביים ווירט. קאנצעסיע געזיכערט.

א שטוב אוועקצוגעבען אויף נאוואָ-מיעסקא 4 וו. 37.

אבצוגעבען א צימער מיט א בעזונ-דערן איינגאנג פאר 2 יונגעלייט אדער פריילינס פראנט, 1 שטאק. וו. 5. פיל-סודסקעגא 56.

צו פערדינגען א שטוב פאר א סוב-לאקאטאר קען זיין פאר צוויי פריילינס צו פיהרען א פראצאווניע גדאנסקא 4 בירענבוים.

א מעבלירט צימער אבצוגעבען עווענ-טועל אויף א פראצאווניע אדער געשעפט אדער צו שלאפען. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 5 ביי קארן.

צו פערמיטען פון 1. קוויעטשען 5 צימער מיט אלע בעקוועהמליכקייטען, זונען-זייט, 1. שטאק. זאוואדזקא 16a. אינפארמאציעס ביים ווירט.

Poszukuję posady kasjerki, lub innej, złożę kaucję 5000 gotówkę. Oferty „wdowa".

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אין א בעזונדער צימער. צו ערפאהרען פיעטריק. 41 וו. 34.

אבצוגעבען א גרויס צימער צו פירען א פראצאווניע ציגעלגאס 18 וו. 29.

א צימער מיט בעקוועמליכקייט פאר 1 אדער 2 יונגעלייט. א בעזונדער איינ-גאנג. קילינסקיעגא 16 וו. 34.

צו פערדינגען א האנדעלס-לאקאל עוו. אויף א פראצאווניע מיט א קאנצעסיע און עלעקטרישע איינריכטונג און א בע-זונדערן איינגאנג, נאוואמיעסקא 29 צו ערפאהרען ביים דרוקער.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 יונגע-לייט מיט בעטגעוואנט, און בעקוועמליכ-קייט צו ערפאהרען פיעטריקאווער 35 וו. 31 2-טען שטאק.

ס'ווערט געבראָכט א יונגעל, וואס קען אביסעל נייען פון ארגענטליכע על-טערן אויך מיט שלאפען. צו ערפאהרען גליבנא 1 אין "Świat mody" אין קאנפעקציע-געשעפט.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער פריילינס. פיעטריקאווער 31 3 איינגאנג וו. 40 צו ערפאהרען ביים שטעפער.

Oddam tanio pokój słoneczny, ładnie umeblowany. Piłsudskiego 58 lew. of. II p. m. 29 oglądać od 12—9 w.

א סאליד פריילין קען בעקומען לאזשי אין א געמיינזאם צימער מיט אלע בעקוועהמליכקייטען אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען פון זאפארט: אל. 1. מאי 20. וואוינונג 37.

צו פערמיטען 2 צימערן מיט בע-זונדערע איינגאנג. נאוואמיעסקא 26, פראנט, 2. שטאק. צו ערפאהרען 2. שט. פראנט, וואוינונג 24.

אפצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען ביי א אינטעליגענטע פאמיליע פאר 1 אדער 2 יונגעלייט. ערפאהרען 11 ליס-טאפאד 16 וו. 22.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 אנשטענדיגע יונגעלייט איז אפצוגעבעי פיעטריקאווער 64 וו. 10.

א בעקוועם צימער פאר 1 אדער פאר 2 פערזאן צו שלאפען: צו זיך פרוויסען זיך פאמארסקא 13 פראנט, אין וועש-געשעפט.

צו פערמיטען פון זאפארט א פראנט לאקאל פון 2 קליינע צימער מיט א קיך אין א באלקאן, ערשטען שטאק, ביליג דירה-געלד. געגענאיבער דעם גארטען. אויך א קעלער-וואוינונג א שטוב מיט א קיך פריש רעמאנטירט מיט עלעקטרי. ערפאהרען ביים ווירט P. O. W. 18

ווילשבלאווא-גורא

ספעציעל ווינטער - וואוינונגען קאמפארט איינגעארדענט ווי: עלעקטריש ליכט' וואסער, באדע-צימער און אלע בעקוועמ-ליכקייטען צו פערמיטען: צו ערפאהרען ביי א. יאקובאוויטש, פיעטריקאווער 85 טעל. 76-136 טעגליך פון 5-7 נאכמ

פערשידענעס

פענסיאנאט „GRAND"
ווישניאווא-גורא, ווילא זאלצמאן ביים וואלד, טעל. 12. טעטיג א גאנץ יאהר ווארימע צימערן, אלע בעקוועהמליכקייטען. ספעציעלע אפטיילונג פאר קינדער אונטער דער אויפזיכט פון לערערין, ראדיא און קלאוויר אויפ'ן ארט.

א קוואליפיצירטער שטריקער - אר-בייטער פון א ארענטליכער פאמיליע זוכט ארבייט, קען זיין פאר א קליינעם פערדינסט. אפערטען אלעי 1 מאי 38 טעמקין.

צו פערקויפען אנ'איינריכטונג פון 4 ענגלישע שטיהל ברייטע מיט מא-שינען אלעס אין גאנג מיט א קאנצעסיע אין דעם לאקאל קען מען צושטעלען נאך צען שטיהל 6 שערפיען 25 וויס-א-ווי אין פארטער.

א בזשעזשינער פרוי וויל אוועקגע-בען א יונגעלע פון 4 יאהר אלס איינענ-טום דעם ראגאווער שוחט'ס אנ'אייניקעל. אדרעס: בזשעזשין, רעפארמאצקא 12 יצחק הערשבערג, דאס קינד הייסט הערש מאנטאג.

גלייך צו דער ארבייט צוויי ענגלי-שע קראפט שטיהל 42 צאל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען עווענטועל מיט א בעקוועם ארט צו דער ארבייט צו ערפאהרען פעטריקאווער 27 וו. 8.

א גוט איינגעפיהרט גאלאנטעריע געשעפט אין בעסטען צענטרום צוליב אפרייזע זאפארט איבערצוגעבען פיל-סודסקיעגא 33 אין גאלאנטעריע געוועלב.

צוליב אפרייזע איבערצוגעבען א גוט איינגעפיהרט געשעפט אין צענט-רום פון שטאט. אפערטען אין אדמיניס-טראציע אונטער „2000".

בעקאנטמאכונג. די פאגאמאוויע קאפע-לושי נעמט ווידער אן כינער-היטען צו וואשען און פאסאנירען נאר פאר 1 זלא-טי קילינסקיעגא 28 פארטער.

אנ'אנשטענדיגע פרוי זוכט אנ'ארט ביי א בעסערע פאמיליע זיך איינצוודינ-גען מיט בעקעסטיגונג. אפערטען אונטער „18".

א לערערין, גוטע פעדאגאגין ער-טיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו מעסיגע פרייזען. לאסמאן, בזשעזשינער 15.

שדכנים ווערען געזוכט אדרעסען גיטע אבצוגעבען אין אדמיניסטראציע אונטער „שידוך".

צו פערקויפען א גוט איינגעפיהרט פריזירער-אנטשטאלט אין צענטרום שטאדט. צו ערפאהרען פעטריק. 60 ביי יאקובאָ-וויטש.

Zdolna podręczna

Poszukuje miejsce u krawcowej. Oferty w administracji R. R.

Buchalter-bilansista-podatkowiec z referencjami znanych firm zaprowadza i prowadzi (czas obojętny) księgi handlowe w przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych. Warunki b. przystępne. Tel. 168-12 godz. 9—12.

א קוואליפיצירטער בוכהאלטער מיט די בעסטע רעפארמאציעס פיהרט ביכער פאר א ביליגען געהאלט טעלעפאן 206-39.

צו פערקויפען א זצל מאשינדלעך 156-ער טיילען אויף קינדער-שקארפעטקעס צו ערפאהרען קאמיענא 22, וו. 23.

א קרעדענס, א רונדער טיש 5 שטיהלען און איין פאטעל געלעגענהייט-ליך צו פערקויפען פיעטריקאווער 123 וו. 11.

ס'איז געגנב'עט געווארען א פיור פון דער חברה „חיי-אדם" לאדז, זשידאָוו-סקא 5. אפצוגעבען אויף דער אויבענ-דערמאנטער אדרעס. געגען בעלוינונג.

צו פערקויפען אין ווישניאווע גורע אין בעסטען צענטרום ביים וואלד א גרוי-סען פלאץ צום בויען, בעאייגענט אויף פענסיאנאטען, מיט די בעסטע אויסזיכטען. אפערטען אונטער „ווישניאווע גורא" אין אדמיניסטראציע.

איך זוך א שותף מיט 4 אדער 5000 זלאטעס צו א סעזאנאווע אויסארבייטונגס-ארטיקעל, ביי וועלכען מען קען גוט פער-דינען. אפערטען אונטער „5000" אין אדמיניסטראציע.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej, korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowske 64, m. 3, front, II piętro. 11—1 r., 8—10 wiecz.

Nauczyciele z 22-letnią praktyką udzielają dla dorosłych i dzieci polskiego, buchalterji, francuskiego, angielskiego, żydowskiego. Prędko i tanio, SZYF, Jakóba 12, prawa oficyna, I-sze piętro, m. 30.

אכטונג, סוחרים-פאבריקאנטען!

Przed nadmiernemi podatkami broni tylko prawidłowa księgowość. Zapraszam, prowadzę księgi handlowe. — F. WAKSMAN, tel. 238-91.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטן נייע און נאכגעפילטע (Gaśnice płynowe) טע, ווי אויך פילונגען (ładunki) אלע טיפען אפאראטן צו מעסיגע פרייזען. — בעפרעגטע טעכניקער שטרומף, העמדער, קראוואטן א. ז. וו. לויט מוסטער. מ. באטשאן, פאמארסקא 25 וו. 28. טעל. 166-27.

ווילסטיג פאר אלע!
גרינדליכע און פראקטישע לערע פון בוכהאלטעריע, האנדלס-קארעספאנדענץ, ארימעטיק אויף מאשין-שרייבען. פרייזן צוגענגליכע. איינשרייבונגען און שריפטען-ביורא פולנאצנא 9.

האנדלס-ביכער
איינגענער אויסארבייטונג פון דער בעסטער קוואליטעט צו ביליגע פרייזען
נאר אין
Materjały Piśmienne „ALFA"
Łódź, Narutowicza 4
Tel. 178-62

BUCHALTER-PODATKOWIEC na stanowisku zaprowadza i prowadzi księgi handlowe w większych i mniejszych przedsiębiorstwach. Sporządza bilanse. Organizuje również księgowość podatkową. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją. Opłata przystępna. LEON HELL, Piotrk. 79, m. 40, tel. 145-64.

אין פארלויף פון 3 מאנאטען לער איך די העברעאישע שפראך אין תנך און אין שריפט מיט אלע כללים ודקדוק. אויך מפטיר מיט א דרשה צו א בר מצוה. פרייז צוגענגליך. מיין אדרעס גדאנסקא 24, לעהרער א. איטקין.

Buchchalter-Bilansista na ważnej posadzie — ma po południe wolne godziny. Wiadomość: S. Drobnis, Andrzeja 46.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Erzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman
Cz[...] i druk rotac. „Najer Folksblat" Piotrkowska [...]